

74.00
R.16

N.H. RAHMONQULOVA,
K.O. MATNAZAROVA

PEDAGOGIKA NAZARIYASI VA TARIXI

O'QUV QO'LLANMA

DF0000011175

74.00
R 16

N.H.RAHMONQULOVA, K.O.MATNAZAROVA

PEDAGOGIKA NAZARIYASI VA TARIXI (TRENING, TEST VA NAZORAT MASHG'ULOTLARI)

Pedagogik yo'nalishdagi o'liy o'quv yurtlari o'qituvchilari va
talabalari uchun o'quv qo'llanma

**БТУ ва Дөф.
кутубхонаси**

1 y navi
kutubxonasi

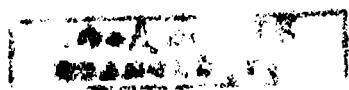
У-7086

„O'QITUVCHI“ NASHRIYOT-MATBAA IJODIY UYI
TOSHKENT— 2010

Tavsiya qilinayotgan yangi tipdagi ushbu qo'llanma o'qitish nazariyasi bo'yicha (kichik yoshdagi maktab o'quvchilarini o'qitishda qo'llanadigan) o'z-o'zini tekshirish uchun mustaqil bajariladigan topshiriqlar va javoblardan iborat. Topshiriqlar o'qitishni individuallashtirishni ta'minlaydi, o'rgani-
layotgan muammolarga nisbatan qiziqishning, o'zlashtirish sifatining
ortishiga yordam beradi.

Qo'llanma pedagogik yo'nalishdagi o'liy o'quv yurtlarining o'qituv-
chilari va talabalari uchun mo'ljallangan.

Taqrizchilar: **A.Abduqodirov** —p.f.n., professor,
O.Hasanboyeva —p.f.n., professor.

Nizomiy nomidagi Toshkent davlat pedagogika universitetining
ilmiy-metodik kengashi tomonidan tasdiqlangan va nashrga tavsiya
etilgan.

R 4306010000 — 109 Qat'iy buyurt. — 2010
353(04) — 2010

ISBN 978-9943-02-271-3

„O'qituvchi“ NMIU, 2010.

KIRISH

„Didaktika bo'yicha trening va nazorat topshiriqlari“ qo'llanmasida o'qitish nazariyasi bo'yicha mustaqil bajarilishi lozim bo'lgan topshiriqlar berilgan.

Bu topshiriqlar talabalarning o'qitish texnologiyalarini yanada mukammalroq egallashlariga yo'naltirilgan, o'rganilayotgan muammolarga nisbatan qiziqishining ortishiga, o'quv materiallarini puxta egallashlariga, bo'lg'usi o'qituvchilarga kichik yoshdagi maktab o'quvchilarining Davlat ta'lim standarti talablarida belgilangan bilim, ko'nikma va malakalarining shakllanganlik darajasini nazorat qilishga yordam beradi.

Ta'lim mazmuni va maqsadlarining o'ziga xosligiga bog'liq holda ayrim topshiriqlar talabalardan didaktik qonuniyatlar va tamoyillar tavsifining mohiyatini tushuntirib berishni, boshqalari esa didaktik talablar va qoidalarni o'qitishni tashkil etish shakllari, o'qitish metodlari va vositalari, bilish faoliyatining reproduktiv va ijodiy darajasi bilan bog'liqligini aniqlashni, uchinchi turdagi topshiriqlar — o'quvchilarning dars, ekskursiya jarayonida kuzatishini tashkil etish, muammoli masalalarni yechish, algoritmlar tuzish, izlanish natijalarini ketma-ketlikda aniqlashni berilgan savolning to'g'ri javobini tanlashni talab qiladi.

O'qitish unumdorligi, asosan, teskari aloqani jadal ta'minlashga bog'liq, shuning uchun har bir topshiriqning bajarilish natijalarini, bilim, ko'nikma va malakalarni o'z-o'zini tekshirish uchun berilgan materiallar yordamida o'zlashtirish darajasining o'qituvchi tomonidan nazorat qilinishi va talabalar tomonidan o'z-o'zini tekshirishni amalga oshirish uchun sharoitlar yaratilgan.

I bo'lim

DIDAKTIKA — O'QITISH VA TA'LIM NAZARIYASI SIFATIDA

1. Didaktika — pedagogika fanining bir qismi. U quyidagi muammolarni (masalalarni) o'rganadi: o'qitish jarayoni, ta'lim va o'qitishning mazmuni, tamoyillari, o'qitishning tashkiliy shakllari va metodlari.

O'ng tomondagi ustundan har bir didaktik tushunchaning (chap ustundagi) mohiyatiga mos tavsifni tanlang va ko'rsating.

O'qitish jarayoni.	Tabiat, jamiyat, inson haqidagi bilimlar, shuningdek, ularga tegishli ko'nikma va malakalar tizimi, ularni o'zlashtirish o'quvchilar shaxsining garmonik rivojlanishini ta'minlaydi.
Didaktikaning tamoyillari.	O'quv jarayonini tashkil etish usullari, ular ma'lum tartibda amalga oshiriladi.
Ta'lim va o'qitishning mazmuni.	O'qituvchi rahbarligida o'quvchilar tomonidan bilim, ko'nikma va malakalarning o'zlashtirilishi, ularda bilish qobiliyatlari, o'quv mehnati madaniyati, tarbiyalilik sifatlarini rivojlantirish.
O'quv-ta'lim ishini tashkil etish shakllari.	Ta'lim, tarbiya, rivojlantirish vazifalarini hal qilishga yo'naltirilgan o'qituvchilar va o'quvchilarning o'zaro bog'liq faoliyatini yo'lga qo'yish usullari.

O'qitish metodlari.

O'qituvchining faoliyati va maktab o'quvchilari bilish faoliyatining xususiyatini belgilovchi, asos qilib olingan yetakchi qoidalar.

O'z-o'zini tekshirish

O'qitish jarayoni.

O'qituvchi rahbarligida o'quvchilar tomonidan bilim, ko'nikma va malakalarning o'zlashtirilishi, ularda bilish qobiliyatlari, o'quv mehnati madaniyati, tarbiyalilik sifatlarini rivojlantirish.

Didaktikaning tamoyillari.

O'qituvchining faoliyati va maktab o'quvchilari bilish faoliyatining xususiyatini belgilovchi, asos qilib olingan yetakchi qoidalar.

Ta'lim va o'qitishning mazmuni.

Tabiat, jamiyat, inson haqidagi bilimlar, shuningdek, ularga tegishli ko'nikma va malakalar tizimi, ularni o'zlashtirish o'quvchilar shaxsining garmonik rivojlanishini ta'minlaydi.

O'quv-ta'lim ishini tashkil etish shakllari.

O'quv jarayonini tashkil etish usullari, ular ma'lum tartibda amalga oshiriladi.

O'qitish metodlari.

Ta'lim, tarbiya — rivojlantirish vazifalarini hal qilishga yo'naltirilgan o'qituvchilar va o'quvchilarning o'zaro bog'liq faoliyatini yo'lga qo'yish usullari.

2. Chap ustunda didaktik tushunchalarni, o'ng ustunda esa metodik tushunchalarni ko'rsating.

- Barcha o'quv fanlarini o'rganishning umumiy qonuniyatlari. Konkret o'quv predmetini o'rganish qonuniyatlari.

- Savod o'rgatish darsi, yozuv darsi, mehnat darsi. Dars — o'qituvchi va o'quvchilarning o'quv ishini tashkil etish shakli.
- O'qitishning og'zaki metodi—suhbat. Savod o'rgatishning analitik-sintetik metodi.
- Meteorologik, mavsumiy kuzatuvlar. O'qitishning ko'rgazmali metodi—kuzatish.
- O'qitishning amaliy metodi—mashq qilish (namuna bo'yicha, trenirovka, ijodiy). Masalalarni yechish metodi, grammatik-orfografik topshiriqli ko'chirib yozish.

O'z-o'zini tekshirish

• Konkret o'quv predmetini o'rganish qonuniyatlari.	• Barcha o'quv fanlarini o'rganishning umumiy qonuniyatlari.
• Savod o'rgatish darsi, yozuv darsi, mehnat darsi.	• Dars—o'qituvchi, o'quvchilarning o'quv ishini tashkil etish shakli.
• Savod o'rgatishning analitik-sintetik metodi.	• O'qitishning og'zaki metodi—suhbat.
• Meteorologik, mavsumiy kuzatuvlar.	• O'qitishning ko'rgazmali metodi—kuzatish.
• Masalalarni yechish metodi, grammatik-orfografik topshiriqli ko'chirib yozish.	• O'qitishning amaliy metodi—mashq qilish (namuna bo'yicha, trenirovka, ijodiy).

3. Quyida berilgan pedagogik holatlar asoslangan asarlar mualliflari—klassik (mumtoz) pedagogika vakillarini va ularning asosiy ishlarini ko'rsating.

1. „Barchani hamma narsaga o'rgatish“ masalasini birinchilardan bo'lib ilgari surgan. O'qitishning tamoyillari, mazmuni, metodlari, sinf-dars turini tashkil etishni asoslab bergan.
2. O'qitishning zamonaviy kitobiy (quruq nazariy) xususiyatini tanqid qilgan.
„Bizning haqiqiy o'qituvchilarimiz, — deb ta'kidlagandi u, — bu tajriba va his qila bilishdir“ Bolaning tabiiy imkoniyatlarini erkin rivojlantirish, bolalarni ularning qiziqishlari, ehtiyojlarini hisobga olgan holda o'qitish g'oyasini ilgari surgan.

3. O'qitish jarayonini quyidagi to'rt bosqich bo'yicha tashkil etish lozim, deb hisoblagan:
 - aniqlik — materialni ajratish, uni chuqur muhokama qilish;
 - assotsiatsiyalar — yangi materialning avvalgi bilimlar bilan bog'liqligi;
 - tizimlar — xulosalar, tushunchalar, qoidalarining shakllanishi;
 - metodlar — olingan bilimlarni qo'llash.
4. Elementar o'qitish nazariyasini asoslab bergan. Uning asosiy elementlari: son, shakl, so'z hisoblanadi. Ularni anglashni eng soddadan ifodalardan boshlash kerak: so'zda — tovush, shaklda — chiziq, sonda — birlikdan.

O'z-o'zini tekshirish

1. Y.A. Komenskiy (1592—1670). Buyuk didaktika.
2. J.J. Russo (1712—1778). Emil yoki Tarbiya haqida.
3. I.F. Gerbart (1776—1841). Pedagogik kutubxona.
4. I.G. Pestalossi (1746—1827). Lingard va Gertruda. Oqqush qo'shig'i.

4. Quyida berilgan pedagogik holatlar asoslangan asarlar mualliflari — mumtoz pedagogika vakillari, ularning asosiy asarlarini ko'rsating.

1. Bolalarning mudroq imkoniyatlarini va qobiliyatlarini rivojlantirish haqidagi g'oyani asoslab bergan. „Maktabda, — deb ta'kidlagan u, — fikrlash, savollar, javoblar, izlanish va topish hukm surishi kerak. Yomon o'qituvchi ma'lum narsani aytib beradi, yaxshi o'qituvchi esa uni topishga o'rgatadi“
2. O'qitish nazariyasining asoschisi. Bolaning tafakkurini rivojlantirish — uning didaktikasidagi yetakchi g'oyalardan biri. „Ona tili“, „Bolalar dunyosi“ darsliklari muallifi. Bu darsliklar asosida bir necha avlod bolalari o'qiganlar.
3. Uning asarlarida shaxsni, uning ijodiy qobiliyatlarini erkin rivojlantirish g'oyasi takomillashdi. „Agar o'quvchi maktabda o'zi biror narsa yaratishga o'rganmagan bo'lsa, — deb yozgan edi u, — hayotda u har doim faqat taqlid qiladi, ko'chiradi“

O'z-o'zini tekshirish

1. A. Disterveg (1790—1866). Nemis o'qituvchilari uchun qo'llanma.
2. K. D. Ushinskiy (1824—1870). Inson — tarbiya predmeti sifatida.
3. L. N. Tolstoy (1828—1910). Pedagogik asarlar.

5. Quyida berilgan fikrlar chet el olimlaridan qaysi biriga tegishli?

1. O'quv jarayonida asosan „Savol-javobli kashfiyotlar metodi“ dan foydalanish kerak. Agar o'qitishning samarali metodlari qo'llansa, unda bola har qanday, jumladan, murakkab o'quv materialini ham o'zlashtira oladi.
2. Bilim, ko'nikma va malakalarning shakllanishi, kichik yoshdagi maktab o'quvchisi shaxsining rivojlanishi shaxsiy tajriba orqali „paypaslab aniqlovchi sinov“, „bor haqiqatni mustaqil yechish“ asosida amalga oshiriladi.
3. O'qitish jarayonida turli axborotlar beruvchi o'quv qo'llanmalari, bosma asosli daftarlar, ma'lumot beruvchi kartochkalar keng qo'llanishi kerak.
4. O'qitish orqali bolalarning tafakkuri rivojlanib borishini boshqarish. O'rganish „kashfiyotlar vositasida“ amalga oshirilishi kerak.

O'z-o'zini tekshirish

1. D. Bruner (AQSH). Bilish psixologiyasi.
2. S. Frene (Fransiya). Bolani aqliy tarbiyalash.
3. T. Xyusen (Shvetsiya). 2000- yilda ta'lim.
4. E. Stouns (Angliya). Psixopedagogika.

II bo'lim

METODOLOGIYA VA O'QITISHNING ZAMONAVIY KONSEPSIYALARI

1. Chap ustunda falsafiy holatlarni, o'ng ustunda esa o'qitishdagi asosiy zamonaviy psixologik-pedagogik yondashuvlarni ko'rsating.

Rivojlantiruvchi o'qitish. Inson va jamiyatning, inson va tabiatning ajralmas birligi. Aqliy faoliyatning bosqichma-bosqich shakllanishi. O'qitish texnologiyasi. Reproduktiv va ijodiy bilish faoliyati. O'qitishdagi muammoli va dasturlashtirilgan yondashuvlar. Jamoat ongi va individual ongning o'zaro bog'liqligi. Voqealar, borliqdagi predmetlarning rivoji, umumiy aloqasi, o'zaro bog'liqligi. Ayrim va o'ziga xos fikrlardan umumiyga, hissiyotdan aql-idrokka, mavhumdan aniq fikrlarga qarama-qarshi o'zgarish. Shaxsning mustaqil bilim olishi va o'zini ro'yobga chiqarishi (ko'rsatishi). Shaxsning rivojida faoliyatning va muloqotning yetakchi roli.

O'z-o'zini tekshirish

- Inson va jamiyatning, inson va tabiatning ajralmas birligi.
- Jamoat va individual ongning munosabati.
- Voqealar, borliqdagi predmetlarning rivoji, umumiy aloqasi, o'zaro bog'liqligi.
- Ayrim va o'ziga xos fikrlardan umumiyga, hissiy fikrdan aql-idrokka, mavhumdan aniq fikrlarga qarama-qarshi o'zgarish.
- Rivojlantiruvchi o'qitish.
- Aqliy faoliyatning bosqichma-bosqich shakllanishi.
- O'qitish texnologiyasi.
- Reproduktiv va ijodiy bilish faoliyati.
- Muammoli va programmalashtirilgan yondashuvlar.
- Mustaqil bilim olish va o'zini ro'yobga chiqarish (ko'rsatish).
- Shaxsning rivojida faoliyat va muloqotning yetakchi roli.

2. Chap ustunda nazariy tadqiqot metodlarini, o'ng ustunda esa empirik tadqiqot metodlarini ko'rsating.

Kuzatish; suhbat; qiyosiy-tanqidiy tahlil; sintez; mavhumlashtirish; pedagogik sinov; anketa o'tkazish; test o'tkazish; modellashtirish; pedagogik tajribani o'rganish va umumlashtirish; tasniflash; reyting metodi; tekshiruv va nazorat ishlari diagnostikasi; maktab hujjatlarini o'rganish; o'quvchilar faoliyati mahsulini o'rganish.

O'z-o'zini tekshirish

• Qiyosiy-tanqidiy tahlil.	• Kuzatish.
• Sintez.	• Suhbat.
• Mavhumlashtirish.	• Pedagogik sinov.
• Modellashtirish.	• Anketa o'tkazish.
• Tasnif.	• Test o'tkazish.
	• Pedagogik tajribani o'rganish va umumlashtirish.
	• Reyting metodi.
	• Tekshiruv va nazorat ishlari diagnostikasi.
	• Maktab hujjatlarini o'rganish.
	• O'quvchilar faoliyati mahsulini o'rganish.

3. Chapda rivojlantiruvchi o'qitishning L.V. Zankov ilgari surgan asosiy tamoyillarini, o'ngda V.V. Davidov va D.B. Elkonin tamoyillarini ko'rsating.

Yuqori darajadagi murakkablikda o'qitish; o'quv materialidagi yetakchi mazmunni ochib berish; amaliy ko'nikma va malakalarni tegishli nazariy bilimlar asosida o'zlashtirish; materialni o'zlashtirish asosida hodisalarni tasvirlash zarurati; tez sur'atda o'qitish; nazariy bilimlarning yetakchi roli; materialning yangi xossalarini kashf etishni ta'minlaydigan topshiriq va mashqlarni kiritish.

O‘z-o‘zini tekshirish

- Yuqori darajadagi murakkablikda o‘qitish.
- Tez sur‘atda o‘qitish.
- Nazariy bilimlarning yetakchi roli.
- O‘quv materialidagi yetakchi mazmunni ochib berish.
- Tegishli nazariy bilimlar asosida amaliy ko‘nikma va malakalarni egallash.
- Materialni o‘zlashtirish asosida hodisalarni tavsiflash zarurati.
- Materialning yangi xossalarini kashf etishni ta‘minlovchi topshiriq va mashqlarni kiritish.

4. Aqliy faoliyatning shakllanish bosqichlarini (P.Y. Galperin nazariyasi) tegishli ketma-ketlikda ko‘rsating.

Vaziyatni xayoliy planga o‘tkazish; baland nutqda tashqi harakat; ichki so‘zlashuvda harakatning shakllanishi; harakatning dastlabki asosi, uning bajarilish sharti (xotira, kartochka, ko‘rsatma) bilan tanishish; ko‘rsatmaga mujassamlashtirilgan tayanch harakat.

O‘z-o‘zini tekshirish

1. Harakatlarning dastlabki asosi, uning bajarilish sharti (xotira, kartochka, ko‘rsatma) bilan tanishish.
2. Ko‘rsatmaga moddiylashtirilgan tayanch harakat.
3. Baland nutqda tashqi harakat.
4. Ichki so‘zlashuvda harakatlarning shakllanishi.
5. Vaziyatni xayoliy planga o‘tkazish.

5. O‘qitishning fikriy bog‘lanish nazariyasiga muvofiq harakatlar qanday ketma-ketlikda bajariladi?

Nazariy qoidalarining amaliy qo‘llanishi; o‘z harakatlarini asoslash, topshiriqlar bajarilishining to‘g‘riligini tekshirish; faol kuzatish, faktik material bilan tanishish, uning o‘ziga xosliklarini tushunish; faktik materialning tahlili, taqqoslash; ilgari o‘zlashtirilgan materialning yangi egallanganlari bilan bog‘liqligi; yangi muhim belgilar tizimiga sintezlash-birlashtirish, umumlashtirish, yangi qoidani shakllantirish.

O'z-o'zini tekshirish

1. Faol kuzatish, faktik material bilan tanishish, uning o'ziga xosliklarini tushunish.
2. Ilgari o'zlashtirilgan materialning yangi egallanganlari bilan bog'liqligi.
3. Faktik material tahlili, taqqoslash.
4. Yangi muhim belgilar tizimiga sintezlash-birlashtirish, umumlashtirish, yangi qoidani shakllantirish.
5. Nazariy qoidalarni amaliy qo'llash.
6. O'z harakatlarini asoslash, topshiriqlar bajarilishining to'g'riligini tekshirish.

6. Dasturlashtirilgan o'qitishni tavsiflovchi belgilarni tegishli ketma-ketlikda ko'rsating.

Teskari aloqani, o'z-o'zini tekshirishni (kartochkalar, ma'lumotnomalar, diapozitiv kadrlari, diafilm va boshqalar yordamida) ta'minlash; axborotni kichik qismlar (qadamlar, parchalar, bo'laklar, kadrlar)ga bo'lib ko'rsatish, ular orasidagi aloqani ta'minlash; bilish faoliyatini boshqarishni ta'minlash; savollar, topshiriqlar, ko'rsatmalar — nima va qanday qilish kerak.

O'z-o'zini tekshirish

1. Axborotni kichik qismlar (qadamlar, parchalar, bo'laklar, kadrlar)ga bo'lib ko'rsatish, ular orasidagi aloqani ta'minlash.
2. Bilish faoliyatini boshqarishni ta'minlash: savollar, topshiriqlar, ko'rsatmalar — nima va qanday qilish kerak.
3. Teskari aloqani, o'z-o'zini tekshirishni (kartochkalar, ma'lumotnomalar, diapozitiv kadrlari, diafilm va boshqalar yordamida) ta'minlash.

7. O'quv ishlarini ma'lum ketma-ketlikda bajarilishining algoritm ko'rsatmasi.

Qoidani o'qing: „Muallif gapi ko'chirma gapdan oldin kelganda, undan keyin ikki nuqta qo'yiladi, ko'chirma gap qo'shtirnoq ichida beriladi, undagi birinchi so'z bosh harf bilan yoziladi. Gap mazmuniga bog'liq holda ko'chirma gap oxiriga nuqta, so'roq belgisi yoki undov belgisi qo'yiladi“

Ko'chirma gaplar va algoritmik turdagi ko'rsatmalar sxemasini tuzing.

Tipratikanga oppoq, momiq quyon shunday debdi: „Nima uchun sening ko‘ylaging xunuk va tikanli?“ Tipratikan javob beribdi: „Tikanlarim meni it va bo‘rilarning tishidan asraydi“ Keyin u quyondan so‘rabdi: „Sening oppoq tering ham senga shunday xizmat qiladimi?“ Quyoncha javob berish o‘rniga faqat xo‘rsinib qo‘yibdi.

(K.D. Ushinskiydan)

O‘z-o‘zini tekshirish

«Katta harf -----? !»

1) Muallif gapi; 2): 3) « = » 4) Kat. harf 5) ! ?

8. Muammoli vazifani qo‘yish va uni echish bosqichlarini tegishli ketma-ketlikda ko‘rsating.

Muammoli masalani hal qilishning to‘g‘riligini tekshirish; muammoli vaziyatning yuzaga kelishi va muammoning qo‘yilishi; mavjud tamoyilni amalda qo‘llash; muammoli masalani hal etishning ma‘lum usullaridan foydalanish; masalani hal etishning yangi usulini qidirish sohasini kengaytirish.

O‘z-o‘zini tekshirish

1. Muammoli vaziyatning yuzaga kelishi va muammoning qo‘yilishi.
2. Muammoli masalani hal etishning ma‘lum usullaridan foydalanish.
3. Masalani hal etishning yangi usulini qidirish sohasini kengaytirish.
4. Mavjud tamoyilni amalda qo‘llash.
5. Muammoli masalani hal etishning to‘g‘riligini tekshirish.

9. O‘qitishning zamonaviy texnologiyasini tavsiflovchi belgilarni tegishli ketma-ketlikda ko‘rsating.

- O‘qitishning butun jarayonini o‘quv maqsadlarining kafolatlangan yutuqlariga yo‘naltirish.
- O‘quvchilar tomonidan ularning tarbiyaliligi va rivojlanish darajasida bilimlar va harakat usullarining o‘zlashtirilishida yuqori natijalarga erishishga yo‘naltirilgan aniq maqsadning mavjudligi.

- O'qitish ishlarining aniqligi va takroriyligini ta'minlash, ularning har bir o'qituvchi tomonidan qayta tiklanishi mumkinligi.
- Tezkor teskari aloqa, diagnostika usullarini joriy etish, shu maqsadlarda trening, kompyuter tipidagi nazorat topshiriqlaridan keng foydalanish, o'quvchilarning o'qish natijalarini Davlat ta'lim standartiga muvofiq baholash.

O'z-o'zini tekshirish

1. O'quvchilar tomonidan ularning tarbiyaliligi va rivojlanish darajasida bilimlar va harakat usullarining o'zlashtirilishida yuqori natijalarga erishishga yo'naltirilgan aniq maqsadning mavjudligi.
2. O'qitishning butun jarayonini o'quv maqsadlarining kafolatlangan yutuqlariga yo'naltirish.
3. Tezkor teskari aloqa, diagnostika usullarini joriy etish, shu maqsadlarda trening, kompyuter tipidagi nazorat topshiriqlaridan keng foydalanish, o'quvchilarning o'qish natijalarini Davlat ta'lim standartiga muvofiq baholash.
4. O'qitish ishlarining aniqligi va takroriyligini ta'minlash, ularning har bir o'qituvchi tomonidan qayta tiklanishi mumkinligi.

10. Har bir fikr (chap ustundagi) qarshisiga shu fikrga tegishli bo'lgan o'qitish turi va nazariyalarini (o'ng ustunda) ko'rsating.

• Murakkablikning yuqori darajasida, tez sur'atda o'qitish.	• O'qitish texnologiyasi.
• Teskari aloqani, o'z-o'zini tekshirishni ta'minlash.	• Aqliy faoliyatning bosqichma-bosqich shakllanishi.
• Bilimlar yoki harakat usullari bilan tanishish muammoli vaziyatni hal etish jarayonida amalga oshiriladi.	• Muammoli o'qitish.
• Faoliyatning yo'naltiruvchi asosiga tayanuvchi o'quv materialini o'zlashtirish.	• Dasturlashtirilgan o'qitish.

- Barcha o'quv mashg'ulotlarini o'qitish maqsadlarining kafo-latlangan yutuqlariga yo'nal-tirish.
- Rivojlantiruvchi o'qitish.

O'z-o'zini tekshirish

- Murakkablikning yuqori dara-jasida, tez sur'atda o'qitish.
- Rivojlantiruvchi o'qitish.
- Teskari aloqani, o'z-o'zini tekshi-rishni ta'minlash.
- Dasturlashtirilgan o'qitish.
- Bilimlar yoki harakat usullari bilan tanishish muammoli va-ziyatni hal etish jarayonida amalga oshiriladi.
- Muammoli o'qitish.
- Faoliyatning yo'naltiruvchi asosiga tayanuvchi o'quv materialini o'z-lashtirish.
- Aqliy faoliyatning bosqichma-bosqich shakllanishi.
- Barcha o'quv mashg'ulotlarini o'qitish maqsadlarining kafo-latlangan yutuqlariga yo'naltirish.
- O'qitish texnologiyasi.

11. Chap tomonda pedagogik jarayonni erkinlashtirish va in-sonparvarlashtirishning asosiy yo'nalishlarini, chapda — o'qituvchi ijodiy-pedagogik faoliyatining o'ziga xos jihatlarini ko'rsating.

- Boshlang'ich ilmiy tadqiqotda, pedagogik tajribani o'rganish-da, uni umumlashtirish va baholashda ishtirok etish.
- Maktabning maqsad va vazifalari birligi, ular turlarining xilma-xilligi, o'quv rejalari, dasturlarining o'zgaruvchanligi, o'qitish va tarbiya shakllari, metodlari, vositalarining o'quvchilar va o'qituvchilar uchun darsliklar va o'quv qo'llanmalarining xilma-xilligi bilan mosligi.
- Bolaga mehribonlik va g'amxo'rlik, bo'ysundirishga asoslanma-gan sharoitda, yaxshilik va samimiylik, bardamlik va kelajakka ishonch vaziyatida bolalarni o'qitish, tarbiyalash, rivojlantirish.
- Zamonaviy tadqiqot metodlarini o'rganish, adabiyotlarni nazariy tahlil qilish, shaxsiy tajribani amalga oshirish, uning natijasini umumlashtirish va baholash.

- Shaxsiy ishda yangi psixologik-pedagogik, metodik sistemalar, eng yangi tadqiqotlar natijalarini qo'llashga tayyorgarlik.
- Bolaning o'ziga xos xususiyatlari, uning ehtiyojlari, qiziqishlarini o'rganishning zamonaviy metodlarini qo'llash, o'qish, mehnat qilish va dam olish uchun zarur sharoitlarni yaratish, har qanday tushkunlikning yo'qligi.

O'z-o'zini tekshirish

- Maktabning maqsad va vazifalari birligi, ular turlarining xilmaxilligi, o'quv rejalari, dasturlarining o'zgaruvchanligi, o'qitish va tarbiya shakllari, metodlari, vositalarining o'quvchilar va o'qituvchilar uchun darsliklar va o'quv qo'llanmalarining xilmaxilligi bilan mosligi.
- Bolaga mehribonlik va g'amxo'rlik, bo'ysundirishga asoslanmagan sharoitda, yaxshilik va samimiylik, bardamlik va kelajakka ishonch vaziyatida bolalarni o'qitish, tarbiyalash, rivojlantirish.
- Bolaning o'ziga xos xususiyatlari, uning ehtiyojlari, qiziqishlarini o'rganishning zamonaviy metodlarini qo'llash, o'qish, mehnat qilish va dam olish uchun zarur sharoitlarni yaratish, har qanday tushkunlikning yo'qligi.
- Boshlang'ich ilmiy tadqiqotda, pedagogik tajribani o'tkazishda, uni umumlashtirish va baholashda ishtirok etish.
- Zamonaviy tadqiqot metodlarini o'rganish, adabiyotlarni nazariy tahlil qilish, shaxsiy tajribani amalga oshirish, uning natijasini umumlashtirish va baholash.
- Shaxsiy ishda yangi psixologik-pedagogik, metodik sistemalar, eng yangi tadqiqotlar natijalarini qo'llashga tayyorgarlik.

Pedagogik aloqa — pedagog va tarbiyalanuvchilarning o'zaro munosabatlari sistemasi bo'lib, uning mazmuni axborot almashish, tarbiyaviy ta'sir ko'rsatish, kommunikativ vositalar yordamida o'zaro aloqani tashkil etishdan iborat.

Aloqa muammosining dolzarbligi dunyoda yuz berayotgan integratsiya jarayonlari, fan va texnikaning gurkirab o'sishi, turli madaniy suhbatlarga intilish bilan bog'liq.

12. Chap ustunda bo'lg'usi o'qituvchining kichik yoshdagi o'quvchilarda kommunikativ malakalarni rivojlantirishning motivatsion-qadriyatga oid, o'ng ustunda — nazariy, pastda esa amaliy tayyorgarlik komponentlari asosiy ko'rsatkichlarini ko'rsating.

- Bolalarga kirishimliliigi, xayrixohligi, e'tiborliliigi va mehribonligini namoyon etish.
- Bolalarda kommunikativ malakalarni rivojlantirishning mazmuni va metodikasiga oid bilimlarga ega bo'lishi.
- Bolalar bilan taktik qiziqarli muloqot malakasiga ega bo'lishi, bolalarni faol muloqotga jalb etish.
- Bolalarga nisbatan loqaydlik, qo'pollik, e'tiborsizlik kabi shaxsiy sifatlarni yengishga tayyorgarligi.
- O'quv-metodik adabiyotlar yordamida pedagogik muloqot haqidagi o'z bilimlarini boyitishga tayyorgarligi.
- Bolalarda kommunikativ malakalarning shakllanganlik darajasini aniqlay olish.

O'z-o'zini tekshirish

• Bolalarga kirishimliliigi, xayrixohligi, e'tiborliliigi va mehribonligini namoyon etishi.	• Bolalarda kommunikativ malakalarni rivojlantirishning mazmuni va metodikasiga oid bilimlarga ega bo'lishi.
• Bolalarga nisbatan loqaydlik, qo'pollik, e'tiborsizlik kabi shaxsiy sifatlarni yengishga tayyorgarligi.	• O'quv-metodik adabiyotlar yordamida pedagogik muloqot haqidagi o'z bilimlarini boyitishga tayyorgarligi.
• Bolalar bilan taktik qiziqarli muloqot malakasiga ega bo'lishi, bolalarni faol muloqotga jalb etishi.	
• Bolalarda kommunikativ malakalarning shakllanganlik darajasini aniqlay olishi.	

13. Chap tomonda kichik yoshdagi o'quvchilarning bilish faoliyatidagi faollikni, o'ng tomonda kommunikativ faoliyatga intilishini namoyon etish ko'rsatkichlarini ko'rsating.

- Hayotda muloqotning muhimligini anglash.
- Bilimlar, ko'nikma va malakalarni egallash muhimligini tushunish.
- Bilimlarga yuqori qiziqishning, bilim olishda yuqori natijalarga erishishga intilishning mavjudligi.
- Shaxslararo o'zaro munosabat jarayoniga yuqori qiziqishning mavjudligi.
- Bilim olishda faollikni namoyon etish, o'z qobiliyatlari darajasida to'liq shug'ullanishga intilish.
- Muloqot, dialog, suhbat jarayonida sheriklariga mustaqilligi, ko'ngilchanligi, sezgirligi, qayg'udoshligini namoyon etish.
- O'ziga va o'rtoqlariga nisbatan talabchanligini, ularga bilim olishda yordam berishga tayyorligini namoyon etish.
- O'zida muloqotdagi cheklanganlik, ishonchsizlikni engishga intilish.
- Muloqot bo'yicha sheriklarining tanbehlari, fikrlari, maslahatlarini to'g'ri baholashga intilish.
- O'quv tartib-intizomining buzilishlariga salbiy munosabat.

O'z-o'zini tekshirish

• Bilimlar, malaka va ko'nikmalarni egallash muhimligini tushunish.	• Hayotda muloqotning muhimligini anglash.
• Bilimlarga yuqori qiziqishning, bilim olishda yuqori natijalarga erishishga intilishning mavjudligi.	• Shaxslararo o'zaro munosabat jarayoniga yuqori qiziqishning mavjudligi.
• Bilim olishda faollikni namoyon etish, o'z qobiliyatlari darajasida to'liq shug'ullanishga intilish.	• Muloqot, dialog, suhbat jarayonida sheriklariga mustaqilligi, ko'ngilchanligi, sezgirligi, qayg'udoshligini namoyon etish.
• O'ziga va o'rtoqlariga nisbatan talabchanligini, ularga bilim olishda yordam berishga tayyorligini namoyon etish.	• O'zida muloqotdagi cheklanganlik, ishonchsizlikni yengishga tayyorgarlik.

- O'quv tartib-intizomining buzilishlariga salbiy munosabat.
- Muloqot bo'yicha sheriklarining tanbehlari, fikrlari, maslahatlarini to'g'ri baholashga intilish.

14. Kichik yoshdagi maktab o'quvchilarining asosiy kommunikativ malakalarini quyidagi tartibda ko'rsating: chapda — axborot-kommunikativ; o'ngda — boshqaruvchi-kommunikativ, pastda — asabiy-kommunikativ.

- Muloqot bo'yicha sheriklari bilan o'z his-tuyg'ulari, qiziqishlari, kayfiyati bilan o'rtoqlashish.
- Muloqot jarayoniga faol qo'shilish, aralashish.
- Muloqotdagi sheriklar va vaziyatlarga moslashish.
- Muloqotdagi sheriklariga nisbatan mehribonligini, rahmdilligini, qayg'urishini, g'amxo'rligini namoyon etish.
- Muloqotdagi sheriklarining ehtiyojlari bilan o'z xatti-harakatlari, fikrlari, ko'rsatmalarini muvofiqlashtirish.
- O'zaro muloqot natijalarini baholash.

O'z-o'zini tekshirish

- Muloqot jarayoniga faol qo'shilish, aralashish.
- Muloqotdagi sheriklarining ehtiyojlari bilan o'z xatti-harakatlari, fikrlari, ko'rsatmalarini muvofiqlashtirish.
- Muloqotdagi sheriklar va vaziyatlarga moslashish.
- O'zaro muloqot natijalarini baholash.

- Muloqot bo'yicha sheriklari bilan o'z his-tuyg'ulari, qiziqishlari, kayfiyati bilan o'rtoqlashish.
- Muloqotdagi sheriklariga nisbatan mehribonligini, rahmdilligini, qayg'urishini, g'amxo'rligini namoyon etish.

III bo'lim

O'QUV-TARBIYA JARAYONINI TAKOMILLASHTIRISH. KICHIK YOSHDAGI O'QUVCHILARNI FAOL O'QITISH TEXNOLOGIYASI

1. O'qitish jarayoni — o'qituvchi rahbarligida o'quvchilar tomonidan bilim, ko'nikma va malakalarning egallanishi, ularda fikrlash qobiliyati, o'quv mehnati madaniyati, tarbiyalilik sifatlarini rivojlantirish.

Quyida o'qitish jarayonining qaysi vazifalari tavsifi berilgan?

1. Tabiat, jamiyat, inson va uning mehnati haqidagi bilimlarni umumiy tasavvurlar asosida egallash ta'minlanadi. Bolalarda qadriyatlarga oid dastlabki qarashlar paydo bo'ladi, o'qish-o'rganish, ma'naviy qadriyatlar shakllanadi, bilimlarga muhabbat uyg'onadi, bilish faoliyatini mustaqil kengaytirish va chuqurlashtirishga intilish shakllanadi.
2. O'qitish mazmuni, uni tashkil etish va metodikasidan kichik yoshdagi o'quvchilarda dunyoqarash, axloqiy, hissiy munosabatlar asoslarini shakllantirish, doimiy mehnatga odatlantirish, xulq-atvor sifatlarini hosil qilish maqsadlarida foydalaniladi.
3. O'qish-o'rganish jarayonida bolalarning ruhiy faoliyatida yangi narsalar paydo bo'ladi. Kichik yoshdagi o'quvchilar mantiqiy fikrlash, nazariy fikrlash, nutq madaniyati elementlarini o'zlashtirib oladilar. Ularda tahlil qilish, taqqoslash, kuzatilayotgan hodisalardagi umumiy va farqli jihatlarni topish, muhim belgilarini aniqlash, xulosa qilish, umumlashtirishga oid intellektual malakalar shakllanadi.

O'z-o'zini tekshirish

1. Ta'limiy.
2. Tarbiyaviy.
3. Rivojlantiruvchi.

2. Quyida bilish faoliyatining qaysi tarkibiy qismlari haqida gapirilgan? Ularni belgilang.

1. Borliq, tabiat va jamiyat qonunlarini bilish.

2. Harakat ongning nazorati ostida, bilimlar asosida hosil bo'ladi va amalga oshadi. Bunday harakatning umumiy tuzilishi o'zgarmaydi. Harakat hali yetarlicha puxta bajarilmagan va mustahkamlanmagan, sekin bajariladi.
3. Harakat tez, oson, qat'iy, aqliy zo'riqishlarsiz yoki eng kam kuch sarflagan holda amalga oshiriladi. Bunday harakatlarning tuzilishi o'zgarishsiz qoladi.
4. Harakat avval o'zlashtirilgan bilimlar hamda eng sodda malaka va ko'nikmalar tizimiga tayanadi. Bunday harakatlarning umumiy tuzilishi va bajarish usullari doimiy saqlanmaydi, ular o'zgaradi va ko'nikma xususiyatlariga ega bo'lish bilan bog'liq emas. Harakatlarning takomillashuvi ijodiy faoliyat, mahoratning eng oqilona usullaridan yanada muvaffaqiyatli foydalanishda ko'rinadi.

O'z-o'zini tekshirish

1. Bilimlar.
2. Malakalar (oddiy).
3. Ko'nikmalar.
4. Malakalar (murakkab).

3. Chap ustunda oddiy malaka va ko'nikmalarni, o'ng ustunda esa murakkab malakalarni ko'rsating.

- Og'zaki va yozma hikoya tuzish; to'g'ri va tez o'qish.
- Grammatika qoidalariga muvofiq va chiroyli to'g'ri yozuv; insho yozish.
- Masala tuzish va yechish; qo'shish, ayirish, ko'paytirish, bo'lish.
- Tajriba o'tkazish; haroratni o'lchash.
- Qo'l asbobidan foydalanish; loyiha tuzish.

O'z-o'zini tekshirish

• To'g'ri va tez o'qish.	• Og'zaki va yozma hikoya tuzish.
• Grammatika qoidalariga muvofiq va chiroyli to'g'ri yozuv.	• Insho yozish.
• Qo'shish, ayirish, ko'paytirish, bo'lish.	• Masala tuzish va yechish.
• Haroratni o'lchash.	• Tajriba o'tkazish.
• Qo'l asbobidan foydalanish.	• Loyiha tuzish.

4. Avval maxsus malaka va ko'nikmalarni, keyin — aqliy, undan so'ng umumiy o'quv malaka va ko'nikmalarini ko'rsating.

- Tahlil qilish, taqqoslash, sintez, umumlashtirish; yodda saqlash; sabab-oqibat aloqalarini o'rnatish; predmetlarni tasniflash; predmetlar va voqea-hodisalardagi umumiy va farqli jihatlarni topish.
- Eshitishni asosiy fikrlar yozuvi bilan qo'shish; muloqot madaniyati qoidalariga rioya qilish; kitobga avaylab munosabatda bo'lish; reja tuzish; o'z-o'zini tekshirish; o'qiganlari, ko'rganlari, eshitganlari asosida o'z matnini yaratish; muloqot jarayoniga kirishish; muloqotdagi sheriklar va vaziyatlarga moslashish; muloqot bo'yicha sheriklari bilan o'z xatti-harakatlari, fikrlarini uyg'unlashtirish; o'zaro muloqot, hamkorlik natijalarini baholash.
- O'qish, yozish, og'zaki va yozma hisoblash, mehnatga oid topshiriqlarni bajarish, texnik modellarni loyihalash; namunaga qarab chizish, musiqa asbobida chalish, shaxsiy va jamoat gigiyenasiga rioya qilish.

O'z-o'zini tekshirish

- O'qish, yozish; og'zaki va yozma hisoblash; mehnatga oid topshiriqlarni bajarish; texnik modellarni loyihalash; namunaga qarab chizish, musiqa asbobida chalish, shaxsiy va jamoat gigiyenasiga rioya qilish.
- Tahlil qilish, taqqoslash, sintez, umumlashtirish; oqilona yodda saqlash; sabab-oqibat aloqalarini o'rnatish; predmetlarni tasniflash; predmetlar va voqea-hodisalardagi umumiy va farqli jihatlarni topish.
- Eshitishni asosiy fikrlar yozuvi bilan qo'shish; muloqot madaniyati qoidalariga rioya qilish; kitobga avaylab munosabatda bo'lish; reja tuzish; o'z-o'zini tekshirish; o'qiganlari, ko'rganlari, eshitganlari asosida o'z matnini yaratish; muloqot jarayoniga kirish; muloqotdagi sheriklar va vaziyatlarga moslashish; muloqot bo'yicha sheriklari bilan o'z xatti-harakatlari, fikrlarini uyg'unlashtirish; o'zaro muloqot, hamkorlik natijalarini baholash.

5. Quyida keltirilgan ko'rsatkichlarning qaysi komponentlari bolalarda umumiy mehnat malaka va ko'nikmalarini rivojlantirishga o'qituvchining tayyorligini tavsiflaydi?

- Axloqiy qadriyatga oid.
- Mustaqil bilim olishga oid
- Metodik.

- Psixologik-pedagogik nazariya va mavjud amaliy ma'lumotlar asosida umumtexnik va mehnatga tayyorgarlikning yuqori darajasiga erishishning kasbiy ahamiyatini anglash.
- O'zida mehnatsevarlik, tashabbuskorlik, epchillik, ishga ijodiy munosabatda bo'lish, javobgarlik, intizomlilik, tejamkorlik kabi sifatlarni shakllantirish zarurligiga ishonch.
- Bolalarni texnika sohasidagi faoliyatning tipik vositalari bilan tanishtirish, ularda ijtimoiy-foydali faoliyatda muvaffaqiyatli ishtirok etishlari uchun zarur bo'lgan umumiy mehnat malaka va ko'nikmalarini shakllantirish muhimligini anglash.
- Umumiy mehnat malaka va ko'nikmalarini egallash jarayoniga rahbarlik qilish metodlarini o'zlashtirish muhimligini tushunish.
- Trening va dasturlashtirilgan tipdagi nazorat topshiriqlarini o'qitish texnologiyasini takomillashtirish vositasi sifatida qo'llash ko'nikmasini egallash zarurligini anglash.

O'z-o'zini tekshirish

O'qituvchining ma'naviy qadriyatga oid tayyorgarligi.

6. Quyida o'qitishning qaysi turlari tavsiflari berilgan?

1. Yangi bilimlar va ish usullari bilan tanishtirish (tushuntirish, suhbat, namoyish qilish). Bilimlarni mustahkamlash hamda ko'nikma va malakalar hosil qilish (mashqlar bajarish, misol va masalalar yechish). Ijodiy, amaliy xarakterdagi ishlarda bilim, malaka va ko'nikmalarni qo'llash.
2. O'quvchilarga ular uchun yangi, noma'lum bo'lgan bilimlar yoki ish usullarini ochish maqsadida muammoli vaziyatlarni ko'rsatish.
3. O'quv axborotlarini bo'laklarga, qismlarga, parchalarga ajratish. Bolalarning o'quv faoliyatini — nimani qanday qilish kerakligini ko'rsatmalar, topshiriqlar yordamida boshqarish. Qarama-qarshi aloqani, o'quv faoliyatining natijalarini mustaqil tekshirishni ta'minlash.

O'z-o'zini tekshirish

1. O'qitishning tushuntirish va ko'rgazmali turi.
2. O'qitishdagi muammoli yondashuv.
3. O'qitishdagi dasturlashtirilgan yondashuv.

7. O'quvchilarning bilish faoliyati bosqichlarini zarur ketma-ketlikda ko'rsating.

- Bilimlarni mustahkamlash, takrorlash.
- O'quv malaka va ko'nikmalarining shakllanishi.
- O'quv materialini his qilish, qabul qilish.
- O'quv materialini tushunish, anglash.
- Bilim, ko'nikma va malakalarni amaliyotda, ijodiy faoliyatda qo'llash.

O'z-o'zini tekshirish

- O'quv materialini his qilish, qabul qilish.
- O'quv materialini tushunish, anglash.
- Bilimlarni yodda saqlash, mustahkamlash, takrorlash.
- O'quv ko'nikma va malakalarining shakllanishi.
- Bilim, ko'nikma va malakalarni amaliyotda, ijodiy faoliyatda qo'llash.

8. O'quvchilar bilish faoliyatining qaysi bosqichiga o'qituvchi faoliyatiga qo'yiladigan quyidagi talablar muvofiq bo'ladi? Ushbu bosqichni belgilang.

- O'quv materialini tushunish va anglash.
- O'quv materialini yodda saqlash, mustahkamlash, takrorlash.
- O'quv materialini o'zlashtirish.
- Bolalarning o'ziga xos xususiyatlarini hisobga olish; kichik yoshdagi maktab o'quvchilari yorqin, ko'rgazmali narsalarni yaxshiroq qabul qiladilar, tasodifiy, alohida narsalarni aniq ajrata oladilar, dalillar, voqea-hodisalarni tahlil qilishda qiyinchilikni his qiladilar.
- Ko'rish, eshitish, harakatlanish va boshqa analizatorlarni jalb etish.
- Turli axborot manbalari: jonli so'z, kuzatuv, o'quv qo'llanmalaridan foydalanish.
- Bolalarning bajarilgan amaliy harakatlar, gaplashish, amalga oshirilgan ish-harakatlarni tushuntirish, yordamchi sxema, jadvallar tuzishni qo'shib olib borishni o'zlashtirishi.

O'z-o'zini tekshirish

O'quv materialini o'zlashtirish.

IV bo'lim

BOSHLANG'ICH TA'LIMNING QONUNIYATLARI VA TAMOYILLARI

1. Quyida qaysi tushunchalar mazmuni yoritilgan?

1. Ayrim pedagogik hodisalar va jarayonlar o'rtasidagi muhim, zarur, barqaror, takrorlanuvchan aloqalar.
2. O'quv jarayonida o'qituvchining faoliyati va o'quvchilarning bilish faoliyatini aniqlovchi boshlang'ich, amal qilinadigan qoidalar. O'qitish qonuniyatlaridan kelib chiqadi.
3. U yoki bu tamoyilning ayrim qonuniyatlarini, uning talablarini amalda joriy etish bo'yicha normativ yo'l-yo'riqlarni, o'qituvchi uchun konkret tavsiyalarni, shunga o'xshash pedagogik vaziyatlarda qanday yo'l tutish kerakligini aks ettiradi. O'qitish tamoyillaridan kelib chiqadi.

O'z-o'zini tekshirish

1. O'qitish qonuniyatlari.
2. O'qitish tamoyillari.
3. O'qitish qoidalari.

2. Chap tomonda o'qitish qonuniyatlarini, o'ngda — ularga asoslangan o'qitish tamoyillarini ko'rsating.

- O'qitish samaradorligining unga hissiyot a'zolarini jalb qilish darajasiga bog'liqligi.
- O'qitish jarayonining real o'quv imkoniyatlariga, bolalarning yosh xususiyatlariga bog'liqligi.
- O'qitishda tizimlilik va izchillik tamoyili.
- O'qitish jarayonining ilm-texnika taraqqiyotiga, fanning ichki qonuniyatlariga muvofiqligi.
- O'qitishning hammaboplik va bolalarning individual xususiyatlarini hisobga olish tamoyili.
- Bilim, ko'nikma va malakalarni puxta o'zlashtirishning ularni mustahkamlash va takrorlashga bog'liqligi.
- O'qitishda ko'rgazmalilik tamoyili.
- Bilim, ko'nikma va malakalarni o'zlashtirishning puxtaligi tamoyili.

O‘z-o‘zini tekshirish

- O‘qitish samaradorligining unga hissiyot a‘zolarini jalb qilish darajasiga bog‘liqligi.
- O‘qitish jarayonining real o‘quv imkoniyatlariga, bolalarning yosh xususiyatlariga bog‘liqligi.
- O‘qitish jarayonining ilm-texnika taraqqiyotiga, fanning ichki qonuniyatlariga muvofiqligi.
- Bilim, ko‘nikma va malakalarni puxta o‘zlashtirishning ularni mustahkamlash va takrorlashga bog‘liqligi.
- O‘qitishda ko‘rgazmalilik tamoyili.
- O‘qitishning hammaboplik va bolalarning individual xususiyatlarini hisobga olish tamoyili.
- O‘qitishda tizimlilik va izchillik tamoyili.
- Bilim, ko‘nikma va malakalarni o‘zlashtirishning puxtaligi tamoyili.

3. Har bir o‘qitish tamoyili qarshisida unga muvofiq keluvchi didaktik talabni ko‘rsating.

Ko‘rgazmalilik tamoyili.

O‘qitish mazmuni, metodlarining aqliy va jismoniy zo‘riqishlarsiz, o‘quvchilarning yosh imkoniyatlariga muvofiqligini ta‘minlashni talab qiladi.

O‘qitishning hammabopligi va bolalarning individual xususiyatlarini hisobga olish tamoyili.

Bilimlarni aniq, qat’iy, mantiqiy tartib va tizimda o‘qitish va o‘zlashtirishni nazarda tutadi.

O‘qitishdagi tizimlilik va uzviylik tamoyili.

O‘quv materialini puxta o‘zlashtirish, uni erkin qabul qilish va amalda qo‘llash zaruratini ifodalaydi.

Bilim, malaka va ko‘nikmalarni o‘zlashtirishning puxtaligi tamoyili.

Bu tamoyil shunday o‘qitishni nazarda tutadiki, unda o‘rganilayotgan predmetlar va hodisalarni jonli o‘zlashtirish yoki ularning tasvirlari asosida o‘quvchilarda tasavvur va tushunchalar shakllanadi.

O‘z-o‘zini tekshirish

Ko‘rgazmalilik tamoyili.

Bu tamoyil shunday o‘qitishni nazarda tutadiki, unda o‘rganiyatotgan predmetlar va hodisalarni jonli o‘zlashtirish yoki ularning tasvirlari asosida o‘quvchilarda tasavvur va tushunchalar shakllanadi.

O‘qitishning hammabopligi va bolalarning individual xususiyatlarini hisobga olish tamoyili.

O‘qitish mazmuni, metodlarining aqliy va jismoniy zo‘riqishlarsiz, o‘quvchilarning yosh imkoniyatlariga muvofiqligini ta‘minlashni talab qiladi.

O‘qitishdagi tizimlilik va uzviylik tamoyili.

Bilimlarni aniq, qat‘iy, mantiqiy tartib va tizimda o‘qitish va o‘zlashtirishni nazarda tutadi.

Bilim, malaka va ko‘nikmalarni o‘zlashtirishning puxtaligi tamoyili.

O‘quv materialini puxta o‘zlashtirish, uni erkin qabul qilish va amalda qo‘llash zaruratini ifodalaydi.

4. Quyidagi didaktik talablar va qoidalarni o‘qitishning qaysi tamoyiliga kiritish kerak?

- Onglilik tamoyili.
- Tizimlilik va uzviylik tamoyili.
- Ilmiylik tamoyili.
- Fan, texnika, madaniyat yutuqlari bilan o‘quvchilarni tushunarli shaklda tanishtirish.
- Voqea-hodisalar va jarayonlarni rivojlanishda, o‘zaro aloqada ko‘rib chiqish.
- O‘quvchilarni izlanish faoliyatiga, ijodiy xarakterdagi ishlarni bajarishga, konstruktorlik - texnik topshiriqlarni bajarishga, ko‘rik, tanlovlar, olimpiadalar o‘tkazishga, bilimlarini kitob, jurnal, gazetalardan mustaqil to‘ldirishga jalb etish.

O‘z-o‘zini tekshirish

Ilmiylik tamoyili.

5. Quyida keltirilgan didaktik talablar va qoidalarini qaysi o'qitish tamoyiliga kiritish kerak?

- Onglilik tamoyili.
- Tarbiyalovchi o'qitish tamoyili.
- Ko'rgazmalilik tamoyili.
- Illustrativ materialdan axborot manbayi, izlash vaziyatlari, bilim asosi, o'z-o'zini nazorat qilish vositasi sifatida foydalanish.
- Predmetlar va hodisalarni idrok etish, ularni eng asosiy, muhimroq sezgi a'zolarini aniqlashga jalb etish.
- Fikrni illustratsiyalar, o'qitishning ko'rgazmali, texnik vositalarining namoyishi bilan oqilona uyg'unlashtirish; predmetli ko'rgazmalilikdan ramziy ko'rgazmalilikka asta-sekin o'tishni ta'minlash.

O'z-o'zini tekshirish

Ko'rgazmalilik tamoyili.

6. Quyida keltirilgan didaktik talablar va qoidalarini qaysi o'qitish tamoyiliga kiritish kerak?

- Ilmiylik tamoyili.
- O'qitishdagi tizimlilik va uzviylik tamoyili.
- Ko'rgazmalilik tamoyili.
- Hodisalarni o'zaro aloqada, o'zaro bog'lanishda ko'rib chiqish.
- Har bir bo'lim, mavzu, paragrafdagi o'quv materialini o'rganishda izchillikni ta'minlash.
- Yangi materialni avval o'rganilgan materiallar tarkibiga element sifatida kiritish, notanish materialni avval o'rganilganlar bilan taqqoslash. Yanada yuqoriroq tartibda umumlashtirish, fanlararo aloqa o'rnatish.
- Bolalarga muntazam javoblar, hikoya, insholar rejasini tuzishni, ma'lum ketma-ketlikda fikrlashni, yordamchi sxemalar tuzishni, o'qish natijalari bo'yicha o'z-o'zini tekshirish va baholashni mashq qildirish.

O'z-o'zini tekshirish

O'qitishdagi tizimlilik va izchillik tamoyili.

V bo'lim

BOSHLANG'ICH TA'LIM VA TA'LIM MAZMUNINI YANGILASH

1. Ta'lim va o'qitish mazmuni — tabiat, jamiyat, inson haqidagi bilimlar, ko'nikmalar va malakalar tizimi bo'lib, ularni egallash o'quvchi shaxsining har tomonlama rivojlanishini ta'minlaydi.

Chap tomonda tanlash mezonlarini, o'ng tomonda esa ta'lim va o'qitish mazmunining elementlarini ko'rsating.

- Tabiat, jamiyat, tafakkurning rivojlanishi haqidagi dalillar, tasavvurlar, tushunchalar, qonunlar tizimi. Insonparvar demokratik jamiyatning asosiy talablari bilan o'zaro bog'liqligi.
- Har tomonlama rivojlangan shaxsni yetishtirish vazifalarining aks etishi. Turli xil amaliy faoliyatning asosi tajriba hisoblanadigan ko'nikma va malakalar tizimi.
- Ijodiy faoliyatni amalga oshirish tajribasi. Zamonaviy fanning rivojlanish darajasiga muvofiqligi.
- Ishga, odamlarga, jamiyatga, o'z-o'ziga nisbatan axloqiy, estetik, hissiy-irodaviy munosabatlar me'yori. O'quvchilarning yoshiga xos, real imkoniyatlariga muvofiqligi.

O'z-o'zini tekshirish

• Insonparvar demokratik jamiyatning asosiy talablari bilan o'zaro bog'liqligi.	• Tabiat, jamiyat, tafakkurning rivojlanishi haqidagi dalillar, tasavvurlar, tushunchalar, qonunlar tizimi.
• Har tomonlama rivojlangan shaxsni yetishtirish vazifalarining aks etishi.	• Turli xil amaliy faoliyatning asosi tajriba hisoblanadigan ko'nikma va malakalar tizimi.
• Zamonaviy fanning rivojlanish darajasiga muvofiqligi.	• Ijodiy faoliyatni amalga oshirish tajribasi.
• O'quvchilarning yoshiga xos, real imkoniyatlariga muvofiqligi.	• Ishga, odamlarga, jamiyatga, o'z-o'ziga nisbatan axloqiy, estetik, hissiy-irodaviy munosabatlar me'yori.

2. Chap tomonda zamonaviy boshlang'ich maktabning o'ziga xos xususiyatlarini tavsiflovchi belgilarni, o'ng tomonda esa Davlat ta'lim standartini tavsiflovchi belgilarni ko'rsating.

1. • Standart — bu sifat, o'lcham, shakl bo'yicha tipovoy namuna.
 - Boshlang'ich maktab turlarining xilma-xilligi: olti va yetti yoshdan o'qitish, gimnaziya, litsey, xususiy boshlang'ich maktab, xorijiy til o'qitiladigan maktab, bog'cha-maktabdagi boshlang'ich bo'g'in.
2. • Barcha kichik yoshdagi o'quvchilar tomonidan ona tili, matematika, tabiatshunoslik, inson, jamiyat kabi ta'limiy sohalar bo'yicha bilim, malaka va ko'nikmalarning majburiy minimumini o'zlashtirishga qo'yiladigan talablar.
 - O'quv rejalari, o'quv qo'llanmalari, dasturlarning moslashuvchanligi, o'quv darsliklari, o'qitish shakllari, metod va vositalarining xilma-xilligi.
3. • Yangi o'quv fanlari: muloqot madaniyati, ritorika, estetika va boshqalarni ta'lim mazmuniga kiritish.
 - O'zining jo'shqinligi, harakatchanligi, moslashuvchanligi bilan standart ijodiy faoliyatni inkor etmaydi.
4. • Ijodni rivojlantirish akademik bilimlar, malakalar va ko'nikmalarni puxta, asosli egallash orqali amalga oshiriladi.
 - Bazis o'quv rejasi va regional o'quv mazmunini Davlat ta'lim standartiga muvofiq birlashtirish.

O'z-o'zini tekshirish

1. Boshlang'ich maktab turlarining xilma-xilligi: olti va yetti yoshdan o'qitish, gimnaziya, litsey, xususiy boshlang'ich maktab, xorijiy til o'qitiladigan maktab, bog'cha-maktabdagi boshlang'ich bo'g'in.2. O'quv rejalari, o'quv qo'llanmalari, dasturlarning moslashuvchanligi, o'quv darsliklari, o'qitish shakllari, metod va vositalarining xilma-xilligi.	1. Standart — bu sifat, o'lcham, shakl bo'yicha tipovoy namuna.2. Barcha kichik yoshdagi o'quvchilar tomonidan ona tili, matematika, tabiatshunoslik, inson, jamiyat kabi ta'limiy sohalar bo'yicha bilim, malaka va ko'nik-

- malarning majburiy minimumini o'zlashtirishga qo'yiladigan talablar.
3. Yangi o'quv fanlari: muloqot madaniyati, ritorika, estetika va boshqalarni ta'lim mazmuniga kiritish.
 4. O'quv rejasi va o'quv mazmunini Davlat ta'lim standartiga muvofiq birlashtirish.
 3. O'zining jo'shqinligi, harakatchanligi, moslashuvchanligi bilan standart ijodiy faoliyatni inkor etmaydi.
 4. Ijodni rivojlantirish akademik bilimlar, malakalar va ko'nikmalarni puxta, asosli egallash orqali amalga oshiriladi.

VI bo'lim

KICHIK YOSHDAGI MAKTAB O'QUVCHILARINI O'QITISHNI TASHKIL ETISH SHAKLLARINING SAMARADORLIGINI OSHIRISH

1. O'qitish shakllari — o'quv jarayonini tashkil etish usullari bo'lib, ular ma'lum tartibda amalga oshiriladi.

Quyida darsga qo'yiladigan qaysi asosiy talablarning tavsifi berilgan?

- Umumdidaktik talablar.
- Tarbiyaviy talablar.
- Rivojlantiruvchi talablar.
- Mavzu bo'yicha ushbu darsning o'rnini, eng maqbul o'quv mazmunini aniqlash.
- Dars turi va tuzilishini oqilona tanlash, uni rejalashtirishga ijodiy yondashish.
- Darsda o'qitish tamoyillarini qo'llash, o'qitish metodlari, didaktik vositalar, o'quv asbob-uskunalaridan samarali foydalanish.
- Qulay ish sur'atini ta'minlash, butun sinfga, guruhga oid, individual ish shakllarini, didaktik o'yinlar, yumorni oqilona uyg'unlashtirish.

O'z-o'zini tekshirish

Umumdidaktik talablar.

2. Quyida darsga qo'yiladigan qaysi asosiy talabning tavsifi berilgan?

- Umumdidaktik talablar.
- Tarbiyaviy talablar.
- Rivojlantiruvchi talablar.
- O'qituvchining barcha o'quvchilarga nisbatan adolatli, xayrxoh munosabati, muloqot, o'zaro yordam, hamkorlikni tashkil etish.
- Rag'batlantirish, maslahat, namuna, talabchanlik, taqiqlash, ma'qullash, jazolash, dalillar asosida baholashdan mohirona foydalanish.

- Yuqori ish qobiliyatini, o'quv topshiriqlarini tartibli, javobgarlikni his qilib bajarishni ta'minlash.
- Darsda barqaror tartibni saqlash, o'quvchilarning doimiy bandligini, ularning o'quv intizomining buzilishiga nisbatan murosasizligini ta'minlash.

O'z-o'zini tekshirish

Tarbiyaviy talablar.

3. Quyida darsga qo'yiladigan qaysi asosiy talabning tavsifi berilgan?

- Umumdidaktik talablar.
- Tarbiyaviy talablar.
- Rivojlantiruvchi talablar.
- Bilimlarga qiziqishni rivojlantirish, kelgusi o'quv faoliyatining istiqbolini ochib ko'rsatish.
- Bilish faoliyatiga eng yangi texnologiyani joriy etish, o'quvchilarni muammoli topshiriqlar va masalalarni echishga, mustaqil qidiruv ishiga, yangi bilimlarni kashf yetishga jalb etish.
- Bolalarning kuzatuv usullari, analitik-sintetik faoliyat, yodda saqlashning qulay yo'llarini egallashlarini ta'minlash.
- Bolalarning o'ziga xos jihatlarini, ularning badiiy, o'quv-amaliy, konstruktorlik-texnik, tasviriy faoliyat sohalaridagi ijodiy malakalarini jonkuyarlik bilan rivojlantirish.

O'z-o'zini tekshirish

Rivojlantiruvchi talablar.

4. Quyida qanday dars turining tuzilishi berilgan?

- O'quv materialini mustahkamlash darsi.
 - Bilim, ko'nikma va malakalarni tekshirish va baholash darsi.
 - Yangi materialni tushuntirish darsi.
1. Darsni boshlashni tashkil etish.
 2. Materialni o'zlashtirishga tayyorlanish: maxsus savollar, topshiriqlar yoki so'rash yordamida avval o'zlashtirilganlarni tekshirish.
 3. Dars topshiriqlarining qo'yilishi.

4. Yangi materialni tushuntirish.
5. Yangi materialni o'zlashtirish va mustahkamlashni tahlil qilish maqsadida savollar, topshiriqlar, mashqlar va amaliy ishlar.
6. Darsni yakunlash va uyga vazifa berish.

O'z-o'zini tekshirish

Yangi materialni tushuntirish darsi.

5. Quyida qanday dars turining tuzilishi berilgan?

- O'quv materialini mustahkamlash darsi.
 - Bilim, ko'nikma va malakalarni tekshirish va baholash.
 - Yangi materialni tushuntirish darsi.
1. Darsni boshlashni tashkil etish.
 2. Topshiriqlarning qo'yilishi.
 3. Uy vazifasini tekshirish va o'rganilayotgan materialni mashqlar, amaliy, laboratoriya mashg'ulotlari, mustaqil ishlar asosida mustahkamlash.
 4. Darsni yakunlash, uyga vazifa berish.

O'z-o'zini tekshirish

O'zlashtirilgan materialni mustahkamlash darsi.

6. Quyida qanday dars turining tuzilishi berilgan?

- Aralash dars.
 - O'quv ko'nikma va malakalarini shakllantirish darsi.
 - Yangi materialni tushuntirish darsi.
1. Darsni boshlashni tashkil etish.
 2. Uy vazifasini tekshirish.
 3. Darsning mavzusi, maqsadlarini aytish.
 4. Ko'nikma va malakalarning nazariy asosini o'rgatish (tushuntirish, namoyish etish).
 5. Ijodiy mashqlarni namuna bo'yicha bajarish.
 6. Darsni yakunlash, uyga vazifa berish.

Oʻz-oʻzini tekshirish

Oʻquv koʻnikma va malakalarini shakllantirish darsi.

7. Quyida qanday dars turining tuzilishi berilgan?

- Yangi materialni tushuntirish darsi.
 - Bilim, koʻnikma va malakalarni tekshirish va baholash darsi.
 - Oʻquv materialini takrorlash darsi.
1. Darsni boshlashni tashkil etish.
 2. Dars topshiriqlarining qoʻyilishi.
 3. Nazorat ishi mazmunining bayoni: topshiriqlar, misollar, diktant, insho, savollarga javob berish va b.
 4. Darsni yakunlash.

Oʻz-oʻzini tekshirish

Bilim, koʻnikma va malakalarni tekshirish va baholash darsi.

8. Quyida qaysi oʻqitish shakli haqida gapirilgan?

- Dars.
 - Mustaqil ish.
 - Qoʻshimcha mashgʻulotlar.
-
- Darsning tabiiy davomi sifatida yuzaga chiqadi.
 - Mustaqil individual ish jarayonida darsda oʻquvchilar tomonidan oʻzlashtirilgan oʻquv materialini puxtalanadi. Oʻquvchilar mashqlarni bajaradilar, misol, masalalar yechadilar, tabiat, jamiyatdagi hodisalarni kuzatadilar, darslik materialini oʻrganadilar.
 - Oʻquv topshiriqlari xotiradagiga muvofiq — avval murakkab, keyin osonlari bajariladi. Avval qoidalarga oid bilimlar mustahkamlanadi, keyin mashqlar bajariladi, ish natijalari tekshiriladi.

Oʻz-oʻzini tekshirish

Mustaqil ish.

VII bo'lim

BOSHLANG'ICH MAKTABDA OG'ZAKI, KO'RGAZMALI, AMALIY, MUAMMOLI IZLASHGA OID O'QITISH METODLARINING TAVSIFI

1. Quyida qanday tushunchalar mohiyati yoritilgan? Ularni izohlang.

1. Ma'lum tartibda amalga oshiriladigan o'quv jarayonini tashkil etish usullari.
2. O'quv jarayonida ta'lim, tarbiya va rivojlantirish vazifalarini hal qilishga yo'naltirilgan o'qituvchi va o'quvchilarning o'zaro bog'liq faoliyatini tartibga solish usullari.
3. O'qitish metodining elementlari, tarkibiy qismlari.
4. O'quv axborotlari manbalari, o'qitish natijalarini nazorat qilish asboblari: ko'rgazmali o'quv qo'llanmalari, didaktik materiallar, o'quv jihozlari, apparatura, kinoapparatura, magnitofonlar, kompyuterlar, didaktik o'yinlar.

O'z-o'zini tekshirish

1. O'qitish shakllari.
2. O'qitish metodlari.
3. O'qitish usullari.
4. O'qitish vositalari.

2. O'qitish metodlarini quyidagi ketma-ketlikda ko'rsating: 1) og'zaki; 2) ko'rgazmali; 3) amaliy; 4) muammoli izlanishga oid.

Hikoya; kuzatish; kitob bilan ishlash; mashq; tushuntirish; rasmlar va namoyish etish; laboratoriya ishlari; suhbat; tajribalar; muammoli bayon; muammoli savollar, topshiriqlar, vaziyatlarni yaratish.

O'z-o'zini tekshirish

1. Hikoya; tushuntirish; suhbat; kitob bilan ishlash.
2. Rasmlar va namoyish etish; kuzatuv.
3. Mashq; laboratoriya ishlari, tajribalar.
4. Muammoli bayon; muammoli savollar, topshiriqlar, vaziyatlarni yaratish.

3. Ijodiy ishlar va mashqlarni bajarish bosqichlarini zarur ketma-ketlikda ko'rsating.

- Belgilangan rejani bevosita amalga oshirish.
- Olingan natijalarni topshiriq bilan solishtirish, ijodiy topshiriq yechimining to'g'riligini tekshirish.
- Kelgusida bajariladigan ishning maqsadi, ahamiyatini anglash.
- Ishni bajarish uchun zarur bo'lgan mavjud bilim, malaka va ko'nikmalarni aktuallashtirish.
- Kelgusidagi faoliyatning mazmuni va tuzilishi bilan tanishish, uning rejasini tuzish.

O'z-o'zini tekshirish

1. Kelgusida bajariladigan ishning maqsadi, ahamiyatini anglash.
2. Ishni bajarish uchun zarur bo'lgan mavjud bilim, malaka va ko'nikmalarni aktuallashtirish.
3. Kelgusidagi faoliyatning mazmuni va tuzilishi bilan tanishish, uning rejasini tuzish.
4. Belgilangan rejani bevosita amalga oshirish.
5. Olingan natijalarni topshiriq bilan solishtirish, ijodiy topshiriq yechimining to'g'riligini tekshirish.

4. Masalani yechishda ish qanday ketma-ketlikda bajariladi?

- Yechish rejasini tuzish.
- Yechimni yozish va javobni hisoblab chiqarish.
- Yechimning to'g'riligini tekshirish.
- Masala so'rog'iga javob berish uchun nima qilish kerakligini o'ylash.
- Masala shartini diqqat bilan o'qish.
- Masala sharti va so'rog'ini takrorlash.
- Masala shartini qisqacha yozish (rasm, yordamchi sxema yoki chizma).

O'z-o'zini tekshirish

1. Masala shartini diqqat bilan o'qish.
2. Masala sharti va so'rog'ini takrorlash.
3. Masala shartini qisqacha yozish (rasm, yordamchi sxema yoki chizma).
4. Masala so'rog'iga javob berish uchun nima qilish kerakligini o'ylash.
5. Yechish rejasini tuzish.
6. Yechimni yozish va javobni hisoblab chiqarish.
7. Yechimning to'g'riligini tekshirish.

5. Laboratoriya ishlarini o'tkazish jarayonidagi harakatlar-ning zarur ketma-ketligini ko'rsating.

- Operatsiyalarni bajarish ketma-ketligi haqida ko'rsatma berish, asbob, jihozlardan foydalanish.
- Topshiriqning mavzusi, maqsadini ma'lum qilish.
- Laboratoriya ishining rejasini yoritish.
- Topshiriqlarni ketma-ketlikda bajarish (tajriba o'tkazish, uning natijalarini qayd etish, ish o'rnini tozalash, asbob, jihozlarga nisbatan ehtiyotkor munosabat).
- O'quvchilar ishini nazorat qilish.
- Laboratoriya ishlarini yakunlash.

O'z-o'zini tekshirish

1. Topshiriqning mavzusi, maqsadini ma'lum qilish.
2. Laboratoriya ishining rejasini yoritish.
3. Operatsiyalarni bajarish ketma-ketligi haqida ko'rsatma berish, asbob, jihozlardan foydalanish.
4. Topshiriqlarni ketma-ketlikda bajarish (tajriba o'tkazish, uning natijalarini qayd etish, ish o'rnini tozalash, asbob, jihozlarga nisbatan ehtiyotkor munosabat).
5. O'quvchilar ishini nazorat qilish.
6. Laboratoriya ishlarini yakunlash.

6. Matnni qayta hikoya qilish o'quv malakasining shakllanish jarayonida o'quvchilar o'quv harakatlarining zarur ketma-ketligini ko'rsating.

- O'zingizni tekshiring, kitob bo'yicha hikoyaga ko'z yugurtirib chiqing, kitobga qaramasdan butun matnni qayta hikoya qiling.
- Matnni o'qing. Asosiy va ikkinchi darajali voqea-hodisalarni belgilang.
- Matndan foydalangan holda uning qismlariga sarlavha tanlang.
- Uning asosiy ma'naviy qismlarini belgilang.
- Kitobga qarab butun hikoyani qayta so'zlab bering.

O'z-o'zini tekshirish

1. Matnni o'qing. Asosiy va ikkinchi darajali voqea-hodisalarni belgilang.
2. Uning asosiy ma'naviy qismlarini belgilang.
3. Matndan foydalangan holda uning qismlariga sarlavha tanlang.
4. Kitobga qarab butun hikoyani qayta so'zlab bering.

5. O'zingizni tekshiring, kitob bo'yicha hikoyaga ko'z yugurtirib chiqing, kitobga qaramasdan butun matnni qayta hikoya qiling.

7. She'rni yodlashda o'quvchilar o'quv harakatlarining zarur ketma-ketligini ko'rsating.

- She'rni diqqat bilan o'qing.
- Har bir parchani, keyin butun she'rni aniq eslab qoling.
- Har bir qismni bir necha marta takrorlang.
- She'rni qismlarga (to'rtliklarga) ajrating.
- Mazmunini bilib oling.
- O'z so'zingiz bilan aytib bering.
- Ko'pincha esdan chiqadigan so'zlarni ajrating, ularning ma'nosini tushunib oling, bu so'zlarning boshqa so'zlar bilan aloqasini aniqlang.

O'z-o'zini tekshirish

1. She'rni diqqat bilan o'qing.
2. Mazmunini bilib oling.
3. O'z so'zingiz bilan aytib bering.
4. She'rni qismlarga (to'rtliklarga) ajrating.
5. Har bir qismni bir necha marta takrorlang.
6. Har bir parchani, keyin butun she'rni aniq eslab qoling.
7. Ko'pincha esdan chiqadigan so'zlarni ajrating, ularning ma'nosini tushunib oling, bu so'zlarning boshqa so'zlar bilan aloqasini aniqlang.

8. Matnni ko'chirib yozish malakasining shakllanishi jarayonida o'quvchilar o'quv harakatlarining zarur ketma-ketligini ko'rsating.

- So'zlarni ichda aytib, bo'g'inlarga bo'lib gapni yozing.
- Butun matnni o'qing.
- Birinchi gapni va uning tarkibidagi so'zlarni o'qing.
- Matnga qaramasdan gapni ayting.
- Yozganingizni o'qing va kitobga qarab tekshiring.
- Yana bir marta o'qing va so'zlarning yozilishini eslab qoling.

O'z-o'zini tekshirish

1. Butun matnni o'qing.
2. Birinchi gapni va uning tarkibidagi so'zlarni o'qing.
3. Matnga qaramasdan gapni ayting.
4. Yana bir marta o'qing va so'zlarning yozilishini eslab qoling.
5. So'zlarni ichda aytib bo'g'inlarga bo'lib gapni yozing.
6. Yozganingizni o'qing va kitobga qarab tekshiring.

VIII bo‘lim

KICHIK YOSHDAGI O‘QUVCHILARNING BILIM, KO‘NIKMA VA MALAKALARINI HISOBGA OLISH VA NAZORAT QILISH METODLARI

1. Avval o‘qitish shakllarini, keyin o‘qitish metodlarini, undan so‘ng nazorat qilish metodlarini ko‘rsating.

- Og‘zaki nazorat, yozma nazorat, amaliy nazorat, dasturlashtirilgan nazorat, o‘z-o‘zini nazorat, o‘z-o‘zini baholash.
- Dars, ekskursiya, mustaqil ish, qo‘shimcha mashg‘ulotlar, to‘garak ishi, sinfdan tashqari o‘qish.
- Hikoya, tushuntirish, suhbat, kitob bilan ishlash, mashqlar, rasmlar namoyish etish, kuzatuvlar, laboratoriya ishlari, izlashga oid, muammoli masalalar, muammoli vaziyatlar.

O‘z-o‘zini tekshirish

1. Dars, ekskursiya, mustaqil ish, qo‘shimcha mashg‘ulotlar, to‘garak ishi, sinfdan tashqari o‘qish.
2. Hikoya, tushuntirish, suhbat, kitob bilan ishlash, mashqlar, rasmlar namoyish etish, kuzatuvlar, laboratoriya ishlari, izlashga oid, muammoli masalalar, muammoli vaziyatlar.
3. Og‘zaki nazorat, yozma nazorat, amaliy nazorat, dasturlashtirilgan nazorat, o‘z-o‘zini nazorat, o‘z-o‘zini baholash.

2. Mezonlardan (to‘liqlik, tushunish, ta’sirchanlik, puxtalik, to‘g‘rilik) foydalanib, o‘quv materialini o‘zlashtirish sifatini nazorat qilish natijalarini baholang. Natijalarni ballarda ifodalang:

- „5“ — to‘liq darajada o‘zlashtirgan (a’lo);
- „4“ — yetarlicha o‘zlashtirgan (yaxshi);
- „3“ — yetarlicha o‘zlashtirmagan (qoniqarli);
- „2“ — bilmaydi (qoniqarsiz).

1. • Bilim, malaka va ko‘nikmalarning butun hajmini dasturga muvofiq o‘zlashtirishi aniqlandi.
- Dastur materialini og‘zaki yoki yozma ravishda xatosiz bayon etadi.
- Bilimlarni ongli bayon etadi, o‘rganilayotgan materialdagi asosiy jihatlarni ajrata oladi va shaklan o‘zgaradigan savollarga to‘g‘ri javob beradi.

- Olgan bilimlarini amalda erkin va ishonch bilan qo'llay oladi.
 - Barcha materialni aniq eslab qoladi; yozma ishlarda xatolarga yo'l qo'ymaydi, ularni dadil va tartibli bajaradi.
2. • O'quvchi o'rganilayotgan material haqida alohida tasavvurga ega, og'zaki va yozma javoblarida qo'pol xatolarga yo'l qo'yadi.

O'z-o'zini tekshirish

1. „5“ —to'liq darajada o'zlashtirgan (a'lo).
2. „2“ — bilmaydi (qoniqarsiz).

PEDAGOGIK VAZIYATLAR

Yutuqlarga erishishni ta'minlovchi muvaffaqiyat

1- vaziyat

Birinchi sinf o'quvchisiga (1998) nostandart, ya'ni darslikdan tashqari vazifa beriladi.

— Sening buvijoning qaysi yili 1-sinfga borganlar? Bu oddiy masala emas, lekin men o'ylaymanki, sen bu masalani o'zing yecha olasan, — deydi o'qituvchi.

— Mening buvijonim hozir 50 yoshdalar.

— Ular birinchi sinfga borgan vaqtda necha yoshda edilar?

— Men necha yoshda bo'lsam, ular ham shunda, ya'ni 7 yoshda.

— Yaxshi, agar hozir buvijoning 50 yoshda bo'lsalar va 7 yoshlarida maktabga borgan bo'lsalar, bunga necha yil bo'lganini qanday bilsa bo'ladi?

— Ular maktabga 7 yoshda borganlar, — mantiqan o'ylaydi bola, — demak, 50 dan 7 ni ayiramiz — 43 yil oldin. Agar 1998 dan 43 ni ayirsak, 1955 bo'ladi. Ura! Men buvijonim qaysi yili 1-sinfga borganlarini bilaman, 1955- yilda.

— Balli! Sen to'g'ri o'ylab ko'rding va shunday qiyin masalani yechishni a'lo darajada uddalading.

Savol va topshiriqlar

1. Qachon egallangan bilimlar ahamiyatli bo'ladi?
2. Birinchi sinf o'quvchisining mantiqiy fikrlashiga qanday baho berish mumkin?
3. O'qituvchi bolaga qanday tamoyillar asosida rahbarlik qilgan?
4. Darsdagi muhit haqida nima deyish mumkin?
5. O'quvchilar bilan o'qituvchining munosabatlari qaysi tipga mansub? Javobingizni asoslab bering.

2- vaziyat

Bir kuni hamma javob berishni xohlovchi o'quvchilar orasidan geografiya o'qituvchisi Ruhillo aka Saidni tanladi. O'quvchi tirishqoq, lekin har bir darsga to'laonli tayyorlanishga ulgurmaydigan bola edi. Shunga yarasha u pala-partish edi.

O'qituvchi unga uncha qiyin bo'lmagan vazifa berdi: xarita-dan Avstraliyani topish. Said o'qituvchi uni chaqirganini eshitib, dovdirab qoldi va partadan zo'rg'a turdi. U o'qituvchining oldiga shaxdam yurib kelib, unga aybdorlarcha qaradi va xaritagga o'girildi.

O'qituvchi Saidning ahvolini ko'rib, unga yaqinlashdi, qo'lini yelkasiga qo'yib muloyim ohangda: — Hayajonlanma, hammasi yaxshi bo'ladi. Mana ko'rsatkich (ukazka). Sen axir bilasan-ku, — dedi Ruhillo aka o'smirda qat'iylik uyg'otishga harakat qilib.

Said sekin xarita tomon yo'naldi. Lekin Sharqiy yarimshar-ning o'rniga u G'arbiy yarimsharda to'xtab qoldi. Sinfda shovqin ko'tarila boshladi.

— Bir daqiqa, do'stimizga xalaqit bermaymiz — dedi o'qituv-chi. — Saidning o'zi hozir hammasini hal qiladi. Faqat tinchlik saqlansin, iltimos.

Lekin Said hamon avvalgi joyda turardi. U bilan aniq nimadir sodir bo'layotgandi. Keyin u xaritada 2 ta emas, balki 1 ta yarimsharni ko'rganini aytdi. Shu orada Ruhillo aka o'zini tutib turdi. Uning o'rnida boshqasi bo'lsa, bu holatda sinfdagi bolalarga baqirib, Saidni joyiga o'tqazib qo'yardi. Lekin u xotirjam edi, sinfni tinchlantirib, Saidga dedi: — Bunday voqealar bo'lib turadi, Said. Inson biror mavzu haqida gapirishga yaxshi tayyorlangan bo'ladi, lekin unga nimadir xalaqit beradi, aniqrog'i hayajon. Bunday hollar, hatto taniqli artistlar bilan ham sodir bo'ladi: o'zining rolini yoddan biladi, lekin sahnaga chiqishi bilan nimagadir uni esdan chiqargandek bo'ladi, bunday ahvoldan ularni faqat suflor (aytib turuvchi) qutqarib qoladi....

Ruhillo aka Saidni xarita oldiga olib kelib dedi:

— Avval ayt-chi, nechta yarimshar bor? Ehtimol, sen ularni bilarsan.

— Ikkita — G'arbiy va Sharqiy — javob berdi Said.

— Mana, ko'rdingmi! Men to'g'ri javob berishingga shubha qilmagandim. Endi esla, qaysi yarimsharda davlatlar ko'proq?

— Sharqiy yarimsharda, — dedi Said.

— To'g'ri. Endi, o'ylab ko'r, Avstraliyani qayerdan qidirsak bo'ladi?

Shundan keyin Said G'arbiy yarimshardan yashil rangli Avstraliyani behudaga izlaganiga iqror bo'ldi. Endi Said qat'iy, shaxdam gapira ketdi. Ruhillo aka ham Saidga xalaqit berib, uni chalg'itmaslik uchun diqqat bilan eshitib turdi.

U Saidning muvaffaqiyatidan quvonganini yashirib o'tirmadi. O'quvchi o'zining hikoyasini tugatgandan so'ng:

— Balli! Barakalla! Sen hammasini, hatto darslikda yozilganidan ko'ra ko'proq va a'loroq bilasan, — dedi.

Said qizarib, yerga qarab turardi. Tanaffusda xuddi haqiqiy qahramonlardek yurdi.

Savol va topshiriqlar

1. Ushbu vaziyatdagi o'quvchining ahvolini tasvirlab bering.
2. Pedagog bilan o'quvchining o'zaro aloqasi xarakteriga motivli (g'oyaviy) baho bering. Pedagogning o'zini tutishi, xatti-harakati va munosabat usuli uning yoshiga hamda ish stajiga bog'liqmi? Pedagogning bunday muloqot usuli sinf o'quvchilariga qanday ta'sir ko'rsatishi mumkin?

O'z-o'zini tanqid qilish

3-vaziyat

Ra'noning uyatchanligini bilgan o'qituvchi ogohlantiradi:

— Hozir o'tilgan mavzu yuzasidan javob berasan. Tayyorlanib tur. Mana, sen mustaqil bajara oladigan matn.

O'qituvchi Ra'noga o'qishi kerak bo'lgan matnli kartochkani beradi. Ra'noda tortinchoqligini yengishga va fikrini jamlashga vaqt bo'ladi.

Ushbu mavzu bo'yicha ko'p o'quvchilar yuqori baholangan, Ra'noda esa hali baho yo'q. Qizcha juda ta'sirlanuvchan va o'quv jarayoniga uni osonlikcha jalb etib bo'lmasdi.

Savol va topshiriqlar

1. O'quvchilarning bilimlarini tekshirish va baholash qanday pedagogik ahamiyatga ega?
2. Pedagog o'quvchiga qanday ko'rsatmalar beryapti?
3. Ushbu vaziyatda qo'llash uchun ta'lim muassasasida qanday usul ishlab chiqilgan?

O'z-o'zini baholash

4-vaziyat

O'z qilmishidan vijdonan qiynalish

— Gulnora, qizim, bugun ertaroq kelishga harakat qilgin. Bizni yangi ko'chib kelgan qo'shnilarimiz mehmonga taklif qilishgan, tanishib olamiz, — dedi ona.

— Xayr, oyijon. Soat oltalarda kelarman, — deb chiqib ketdi Gulnora.

U dugonasi Go‘zal bilan avtobusda uyga qaytayotganida, o‘rindiqqa o‘tirib olib maktabda bo‘lgan voqealar haqida gaplashib ketishardi. Shunda avtobusga ikki qo‘lida og‘ir sumka ko‘targan ayol chiqdi va shundoqqina ularning yoniga kelib turdi.

Yo‘lovchilardan biri qizlarga bu ayolga joy berishlarini aytdi.

— Nimaga endi! — deb javob qaytarishdi ular.

— Ha, hozirgi yoshlarga nima bo‘lgan... Shundan so‘ng hamma ularga nasihatimiz gaplar aytib, qo‘pol ohangda gapira boshlashdi. Biroq, qizlar bo‘sh kelishmadi.

Kech soat sakkizda Gulnora ota-onasi bilan yangi qo‘shnilarini chiqishdi.

— Marhamat, ichkariga kiringlar, — deb uy bekasi ularni xursand kutib oldi. Gulnora ne ko‘z bilan ko‘rsinki, ostonada avtobusdagi boyagi ayol turar va stoldagi ovqatlar o‘sha og‘ir sumkadagi masalliqlardan tayyorlangan edi....

Savol va topshiriqlar

1. Qo‘shni ayol avtobusdagi uchrashuvdan so‘ng Gulnora va uning tarbiyasi haqida qanday tasavvurga ega bo‘ldi?
2. Qo‘shni ayol Gulnoraning oilasi haqida nima deb o‘ylashi mumkin?
3. Tarbiyali inson bo‘lish qanday ahamiyatga ega?
4. Sizning fikringizcha, bu voqea qanday tugashi mumkin?

5- vaziyat

Sanobar yettinchi sinf o‘quvchisi. U hozirda bo‘yi 171 sm ligidan, ya‘ni novchaligidan aziyat chekadi. Sinfdan u hammadan baland. Doskaga chiqqanda bukurga o‘xshab, oyoqlarini bukib, egilib chiqadi.

Har doskaga chiqish — uning uchun azob edi, shuning uchun ba‘zida javob berishdan bosh tortardi, chunki yana masxaralanish, kamsitilishdan ko‘ra «2» baho olgani yaxshiroq. Uning xayolida faqat o‘g‘il bolalarning «Ey, terak, terakni ekish kerak!» deb masxara qilishlari, o‘qituvchilarning esa «Nima seni bunchalik o‘stiryapti?» deyishlari, onasining «Bukriga o‘xshamasang-chi, yelkangni to‘g‘ri tut, qara qomating qanday chiroyli!», deb dashnom berishlari jaranglardir. Yoqtirgan sinfdoshi Jasur ham undan past edi. Sanobar kechqurunlari oynaga qarab o‘kinardi:

— Shunaqayam dahshatli qo'llar bo'ladimi, ular axir tizzadan pastda! Oddiy odamning qo'li ham shunday bo'ladimi? Buning ustiga bo'yin ham uzun, lekin uni berkitish uchun bir nima o'ylab topsa bo'ladi, uni pastga egib, qisib yoki yoqani ko'tarish mumkin, lekin uzun oyoqni nima qilish mumkin?

Savol va topshiriqlar

1. Ushbu vaziyatda Sanobarning yoshiga xos psixik holati qanday izohlangan?
2. Sanobarga muammolarini yechishda qanday yordam berish mumkin?
3. Inson tarbiyasiga o'zligini anglash jarayoni qanday ta'sir ko'rsatadi?
4. O'zaro munosabatlarda kishi o'zini qanday tutishi va muloyimligini qanday namoyon etishi kerak?

6- vaziyat

Dars boshlanganda o'quvchi o'zining partasidagi uy ishlari bajarilgan daftari yo'qolganini bildi. Bu unga qattiq ta'sir qildi va bu haqda o'qituvchiga aytdi. Keyingi tanaffusda uning oldiga boshqa sinfdagi qiz kelib:

— Iltimos, kechir! Bizning oldingi darsimiz shu xonada bo'lgandi, men qo'ng'iroq chalinishidan oldin shoshilib sening daftaringni olib ketibman, — dedi.

— Bo'lib turadi, lekin keyingi safar e'tiborliroq bo'lishga harakat qil, — dedi o'quvchi.

Savol va topshiriqlar

1. Bu vaziyatni siz qanday izohlaysiz?
2. O'quvchi va qizning tarbiyasi haqida qanday xulosaga keldingiz?
3. Ularni tarbiyali deb aytish mumkinmi? Nima uchun?

Ehtiyotsizlik va boshqalarni hurmat qilmaslik

7- vaziyat

Mardon 11-sinfda yangi maktabga ko'chdi. Uning yaxshi xulq-atvorli, mehribon ekanligi darhol namoyon bo'ldi. U keng qamrovli fikrlashi sabab hamma u bilan muloqotda bo'lishni istardi. Lekin bir oy o'tgach, Mardon ko'pincha sinfga bir o'zi kiradigan bo'ldi. Bu holga pedagoglar deyarli e'tibor qilishmadi, lekin bir kuni fizika darsida Mardonning to'laqonli javobidan so'ng o'qituvchi unga shu mavzuga taalluqli ma'ruza tayyorlab kelishini taklif qildi. Mar-

don rad etdi. Bu e'tiroz o'qituvchining jahlini chiqarmadi, «To'g'ri-da, imtihonlar paytida har bir daqiqa oltinga teng bo'lsa, bu taklif uning rejalariga xalaqit beradi», — deb o'yladi o'qituvchi.

O'z e'tirozini yumshatish maqsadida Mardon shunday dedi:

— Bu ma'ruzaning qanday ahamiyati bor? Siz o'qituvchi sifatida mening imkoniyatlarim haqida tasavvurga egasiz, lekin ularga (u sinf tomonga boshi bilan ishora qilib) buning hech keragi yo'q. Hamma o'zi izlanishi mumkin va kerak...

Savol va topshiriqlar

1. Ushbu vaziyatda Mardonning fikrlaridan qanday xulosaga keldingiz?
2. Ushbu vaziyatda Mardon va sinfdagi o'quvchilar o'rtasida, Mardon va o'qituvchi orasida qanday munosabatlar yuzaga keladi?
3. Mardonning o'ziga baho berishi haqida nima deyish mumkin?
4. Ushbu vaziyat bo'yicha o'qituvchining harakat yo'nalishini aniqlasa bo'ladimi?

8- vaziyat

Bir xonadondagi oilaviy marosimga qobiliyatli yosh yigit taklif qilingan edi. Mehmonlar yig'ildi, ammo hamma uni kutib ancha vaqtgacha o'tirishmadi. Lekin u kechikayotgandi. Uni kutishdan charchagan mehmonlar nihoyat o'z joylarini egallashdi. Yigitcha bir soat kechikib keldi. U hatto kechikkani uchun uzr so'rashga harakat ham qilmasdan faqatgina yo'l-yo'lakay quvnoq ohangda:

— Tanishimni uchratib qolgandim, bilasizmi u bilan (u taniqli bir olimning ismini aytdi) gaplashib qolib ketibman.

Keyin u qiyinchilik bilan, mehmonlarga noqulaylik tug'dirgan holda butun stolni aylanib, barchaga ism-sharifini aytib qo'l berib ko'rishib chiqdi.

Butun marosim davomida u suhbatni boshqarib turdi.

Boshqalarga deyarli og'iz ochishga imkoniyat bermadi, faqatgina o'zi gapirib, atrofdagilarning har bir so'zini izohlab turdi.

Savol va topshiriqlar

1. Yigitchaning o'zini tutishiga baho bering.
2. Har bir inson kishilar bilan muloqotda nimaga amal qilishi kerak?
3. Yigitchaning mahmadonaligi nimadan dalolat beradi?
4. Shunday inson bilan bir davraga tushib qolsangiz siz nima qilardingiz?

Kasb tanlash

9- vaziyat

Bir dugonam bilan qanday kasb tanlash kerakligi haqida ko'p bahslashdik.

— Men qaysi kasbni tanlamaslikni aniq bilaman: bu o'qituvchilik kasbi, chunki maktab jihozlarini buzib qo'yish mumkin; kimyogar ham bo'lmayman, kimyoviy moddalar bilan ishlaganda sog'liqni yo'qotish mumkin; fabrikaga ishga bormayman, chunki u yerda bir xil ish qilish oqibatida robotga aylanib qolish mumkin. Xohlardimki, men tanlagan kasbda salomatlik yo'qolmasin va ishim qiziqarli bo'lsin. Istardimki, kasbim hayvonlar va ko'p sayohatlar bilan bog'liq bo'lsin.

— Unda sen sirkka ishga borishing kerak, — dedi dugonam va qo'shib qo'ydi: — Menga yaxshiroq maosh to'lanadigan kasb yoqadi.

Shundan so'ng men ko'p o'yladim. Sirkda ishlash uchun menda qobiliyat borligiga gumonim bor, balki dugonam haqdir, agarda qiziqish bo'lmasa, maosh haqida o'ylash kerakdir.

Savol va topshiriqlar

1. Qizlarda kasb tanlash haqida qanday g'oyalar bor?
2. Ushbu vaziyatda qanday pedagogik usulni qo'llash mumkin?

10- vaziyat

Bitiruvchilar o'rtasida mana bunday suhbat bo'ldi. Nazokat — kichkina, oriqqina qiz. U dorishunos bo'lmoqchi, uning uchun bu kasb haqida gapirish juda maroqli.

— Dori bolalar uchun juda xavfli, — deydi Nazokat. — Ana shu kichkina dorini ichganda nima sodir bo'lishini o'ylash hatto qo'rqinchli... ular zaharlanib qolishi mumkin. Nazokat turli dorilar nomini yog'dirib tashladi va ularning lotincha nomlarini aytdi. Bitiruvchilar orasidan yana biri — Malika tish doktori — stomotolog bo'lmoqchi. Undan bu kasb haqida so'raganlarida: — Bilasizmi, har xil keraksiz fanlar bor. Mana, masalan, ingliz tili. Ingliz tili shifokorga nima uchun kerak? Umuman, men institutda emas, kasb-hunar kollejida o'qib, texnik bo'lmoqchiman. Chunki o'qish jonga tegdi, keyin biz amaliyot o'tayotganimizda bildimki, texnik vrachdan ko'ra ko'proq pul topishi mumkin ekan, — dedi.

Savol va topshiriqlar

1. Kasb tanlash bo'yicha ushbu ikki yo'nalishli munosabatni taqqoslang, kasbga qaysi jihatdan baho berilyapti?
2. Professional mahoratni va ishlab chiqarishni siz qanday tushunasiz?

Mustaqil fikrlarni va baholashni barqarorlashtirish

11-vaziyat

— Marhamat, o'tiring, alifbening oxirgi harfiga oid betini oching, — dedi o'qituvchi.

Bolalar u yerdan Sadirning hamma harflarni o'rganib olgani va uyga xursand holda kelib, buvisiga o'qishni o'rgatishini taklif qilgani haqida o'qiylilar.

— Biz alifbeni tugatdik, — deydi o'qituvchi. — Endi darslikni yopib, u sizga nimalarni o'rgatgani haqida suhbatlashamiz.

— U bizni o'qishga va yozishga o'rgatdi. Ona tilimizni o'rgatdi. To'g'ri gapirishni o'rgatdi! Bilim berdi!

— Bizni saxiylikka o'rgatdi. Do'stlashishga o'rgatdi. O'qishni sevishga, kitobni sevishga, ota-onalarni hurmat qilishga o'rgatdi. Unda ko'p ajoyib rasmlar, rebuslar, boshqotirmalar, tez aytishlar bor. Biz bu kitobni juda sevamiz.

— Endi boshingizni partaga eging! Ko'zlaringizni yuming! — deydi o'qituvchi ovozi pasaytirib, — o'ylab ko'ring, unga qanday so'zlar bilan minnatdorchilik bildirishimiz mumkin.

Savol va topshiriqlar

1. Ushbu vaziyatda pedagog qanday pedagogik muammolarni yechyapti?
2. Ushbu vaziyat qaysi o'quv konsepsiyasi yoki modelini namoyish qilyapti?
3. Darsda pedagogik o'zaro aloqadorlikni ta'minlashda pedagog tomonidan qanday me'yorlarga amal qilingan?
4. Ushbu vaziyat o'qituvchi pedagogik faoliyatining qaysi jihatini ko'rsatyapti?

Muammolarni mustaqil yechishni barqarorlashtirish

12- vaziyat

Sardor: Men yuk mashinasini o'ynashni xohlayman? Uni menga ber! Qo'yvor! Qo'yvor!

Shohrux: Men uni birinchi oldim! U mendan tortib oldi. Uni qaytarib bersin.

Ota: Ko'ryapman, sizlar haqiqatan ham muammoga duch kelgansiz. Balki, boshqa xonaga o'tib gaplashib olarmiz? Men bu muammoni yechishda sizlarga yordam beraman!

Shohrux: Yuk mashinasini ber menga! Dada, u menga yuk mashinasini bersin.

Ota: Shohrux, Sardor senga yuk mashinasini qaytarib berishini xohlayapsan, to'g'rimi?

Shohrux: Uni birinchi bo'lib men oldim!

Ota: Shohrux, uni sen birinchi olganing uchun u seniki bo'lishi kerak deb hisoblaysan. Sardor, eshitdingmi, Shohrux muammoni qanday yechishni taklif qilyapti?

Sardor: Uning uchun asosiysi — yuk mashinasi o'ziga bo'lsa bo'ldi.

Ota: Shohrux? Sardorga sening qaroring yoqmayapti, chunki sening aytganingni qilgan taqdirda, u yutqazib qo'yadi.

Shohrux: Yaxshi, yuk mashinasini o'ynash mening jonimga tekkuncha, men unga o'zimning boshqa mashinalarimni berib turishim mumkin.

Ota: Sardor, Shohrux boshqa qarorni taklif qilyapti — u yuk mashinasini o'ynaguncha, sen uning boshqa mashinalarini o'ynashing mumkin.

Sardor: Keyin yuk mashinasini menga qaytarib beradimi?

Ota: Shohrux, Sardor yuk mashinasini o'ynab bo'lganidan so'ng qaytarib berishingga ishonsa bo'ladimi?

Shohrux: Yaxshi. Men ko'p o'ynamayman.

Ota: Sardor, Shohruxning aytishicha, hammasi yaxshi bo'ladimi — u seni aldamaydi.

Sardor: Unda mayli.

Ota: O'ylaymanki, sizlar o'zingizning muammoingizni hal qildingiz, to'g'rimi?

Savol va topshiriqlar

1. Vaziyatni tahlil qiling va janjalning sababini ko'rsating.
2. Ota o'g'illari orasidagi janjalni hal qilish jarayonida rahbar sifatida qaysi tamoyillarga amal qildi?
3. Ota o'g'illarining munosabatlaridagi qanday vaziyatni namoyish qilyapti? Uni qanday ifodalayapti?

Qaror qabul qilishda mustaqillikni barqarorlashtirish

13- vaziyat

Bola (yig'lab): Mashinam, mashinam! Qani mening mashinam?

Ota: Senga mashinang kerak, lekin sen uni topa olmayapsanmi?

Bola xonalar bo'ylab yuguradi, divan tagini qidiradi.

Ota: U yerda mashina yo'q.

Bola: Qani mening mashinam!

Ota: Balki mashinang shkafda, boshqa o'yinchoqlaring orasidadir? Qarab ko'r-chi.

Bola o'yinchoqlar turgan shkafga yugurib boradi, hamma narsani otib tashlaydi, lekin mashinani topa olmaydi va yana otasiga qarab turadi.

Ota jim turib, bolaga o'yinchog'ini o'zi qidirishi uchun imkon beradi.

Bola oshxonaga yugurib ketadi, stol tagidan mashinani topadi: Mana u!

Ota: Balli! Mashinangni o'zing topding.

Savol va topshiriqlar

1. Har bir holatni va ota-onaning xatti-harakatini tahlil qiling.
2. Ushbu vaziyat ota-onaning qanday jihatlarini va bola bilan munosabatdagi qanday xulq-atvorni ifodalaydi?
3. Ushbu vaziyatda qanday tarbiya turi namoyon bo'lyapti?

14- vaziyat

Shuhrat «onasining bolasi» deb ataladigan bolalar qatoriga kiradi. Uning oyisi har qanday muammoli holatni, garchi o'g'li bilan hal qilishi mumkin bo'lsa-da, yo direktorga, yo o'qituvchilariga, yo birga o'qiydigan sinfdoshlarining ota-onalariga uchrashishni afzal ko'rardi. Oqibatda, Shuhrat 15 yoshida ham haqiqiy hayotga moslasha olmaydigan, oddiy vaziyatlarda ham arzimmas narsalar uchun onasiga murojaat qilish odobdan emasligini tushunmaydigan bola bo'ldi. U doim muammolarni o'zi hal qilolmay, onasiga shikoyat qilardi: «Meni itarib yuborishdi», «Meni masxara qilishdi», «Meni chaqirishmadi» va hokazo.

Bir kuni chet elda yashaganliklari uchun 8 yil nabiralarini ko'rmagan bobosi va buvisi kelishdi. Bobo — zaxiradagi harbiy, bir necha hafta davomida Shuhrat va onasining xatti-harakatlarini kuzatib, nabirasi bilan yolg'iz suhbatlashishga qaror qildi.

— Men sen bilan faqat hozirgi voqea haqida emas, balki, umuman, sening o'zingni tutishing haqida gaplashib olmoqchiman. Sen hozir 15 yoshdasan va qanday holatlarda oyingni yordamga chaqirishni, qanday holatlarda unga maslahatlashish uchun murojaat qilishni, yana qachon — umuman bu ishlarga oyingni aralashtirmasliging kerakligini tushunib olishing kerak.

Oying hamma vaqt ham sening yoningda bo'lmisligi mumkinligini, sen o'zingni o'zing himoya qilishni, o'z qaroringda qat'iy turishni, hozir va kelajakda o'z muammolaringni hal qilishni bilishing kerak.

Agar sen o'zingni haq deb hisoblasang, nima uchun bahoingni pasaytirganligini tushuntirib berish uchun o'qituvchingga murojaat qilmading? Buning o'rniga, o'qituvchilaringdan oyingga shikoyat qilyapsan. Sen axir endi katta bolasan-ku.

Sen hayotda eng qiyin masalalarni hal qilishingga to'g'ri keladi: boshqa kishilar haqida mulohaza qilishing, o'zingning g'ururing, oilangning g'ururini, sevgan qizingning nomusini, Vataningni himoya qila bilishing kerak. Buning uchun hozirdan tayyorlanishing kerak.

Bir hafta oldin men sinfdoshing bilan janjallashib qolganing haqida oying bilan suhbatingni eshitib qoldim. Sen o'rtog'ingning nohaqligini aytding, lekin nima uchun o'zingni himoya qilish o'rniga oyingni chaqirish uchun chopib ketding?

Axir oying senga himoyachi sifatida suyanadigan paytda, sen o'zingni yosh boladay tutayapsan-ku.

Kel, kelishib olaylik, agar mabodo biror-bir kor-hol yuz bersa, sen oyingni bezovta qilmay, menga murojaat qilasan, biz ikkalamiz birgalikda qanday qilsa yaxshi bo'lishi haqida o'ylab ko'ramiz.

Va yana bir shart, sen o'smirsan va sen o'z irodangni tarbiyala — hamma narsani o'zing hal qilishni o'rgan. Xulq-atvoringni tarbiyala! Axir sen harbiy ofitserning nabirasisan! Kelishdikmi. Mayli, endi ketdik, oying bilan buving kechki ovqatga kutib qolishdi.

Savol va topshiriqlar

1. Bobo va nabira orasida yuzaga kelgan oilaviy munosabatni tavsiflang.
2. Bobo va onaning tarbiya usulida qanday farq bor?
3. Oilaviy tarbiyaning qiyinchiligi nimada ko'ringan?
4. Bunday hollarda qanday pedagogik usullarni cheklash kerak?

15- vaziyat

Baxtiyor 15 yoshda. U jinoyat sodir etgani uchun sudlangan va hozirda qamalgan onasi bilan birga yolg'iz yashashardi. U og'ir kunlarni boshidan kechirib, kamgap, do'stlari bilan gaplashmaydigan bo'lib qoldi. U hali juda yosh bo'lishiga qaramay, boshiga og'ir sinov tushdi.

Endi u onasi bilan munosabatini va bundan keyin qanday yashashi kerakligini aniqlab olishi kerak.

Onasining yaqin qarindoshi bo'lgan Malik amaki o'smirning ahvolini tushungan holda, u bilan suhbatlashishga qaror qildi.

— Baxtiyor, senga oson emas. Otasiz yashash qiyin, endi esa onang ham yoningda emas. Senga juda og'ir. Chunki ota-onangning qilmishlari seni butun hayoting davomida ta'qib qiladi. Shuning uchun sen qat'iyatli bo'lmog'ing kerak. Ishonchim komilki, bu qat'iyat senda bor. Ota-onangning qilmishlari uchun sen javob bermaysan. Bunda sening aybing yo'q.

Ular bilan katta baxtsizlik yuz berdi, buning uchun faqat ular aybdorlar, boshqa hech kim emas. Sen eng asosiy fuqarolik burching haqida bilishing kerak va bu bilim albatta senga dadillik berib turadi. Oying odamlar va sening oldingda aybdor. O'zining aybi uchun u adolatli va shafqatsiz ravishda jazolandi. Oying qaytib kelganida, tabiiyki, sen katta va mustaqil inson bo'lgan bo'lasan.

Bu vaqtgacha sening o'z oilang va farzandlaring bo'ladi. Demak, o'sha vaqtda, sen kuchli va mustaqil bo'lganingda, sen onangga juda zarur va kerak bo'lasan.

Sen onangning yolg'iz farzandisan. Shuning uchun uning butun umidi sendan bo'ladi. Va shunisi juda muhimki, sen qahrli bo'lmagin. Shuni esdan chiqarmaginki, ota-onang senga hayot berishgan, o'stirib ulg'aytirishgan, bilginki, ota-ona tanlanmaydi, ularning boshiga kulfat tushganda, ulardan voz kechilmaydi.

Hozir esa sen o'z nomusing uchun va onang uchun, senga xotin bo'ladigan qiz — sening farzandingning onasi uchun munosib bo'lib yashashing kerak.

Savol va topshiriqlar

1. Ushbu vaziyatdagi bolaning his-tuyg'ularini tasvirlab bering.
2. Malik amaki qanday tarbiyaviy usulni qo'llagan?
3. Malik amaki tomonidan bo'lgan bunday yordam qanday pedagogik ahamiyatga ega? Uning nasihatlari o'rinni o'rinlimi?
4. Baxtiyor Malik amakining so'zlarini qanday qabul qilishi mumkin?

16- vaziyat

Dars ketyapti, masalani 8 o'quvchi bir usul bo'yicha yechishsa, 15 o'quvchi boshqa usulni qo'lladi, 4 tasi esa optimal yo'lni tanladi. Biroq o'qituvchi ularning faolligini oshirish uchun masala echimining yangi yo'nalishini taklif qiladi. O'qituvchi o'quvchilarni baholashga shoshmaydi — u o'quvchilari masalani yechishning har xil usullarini topishlariga emas, balki ayrim o'quvchilarning o'z xatosini mustaqil izlanishlari orqali topishlariga imkoniyat beradi. Uning uchun eng katta sovg'a — o'quvchilari-ning: «Men tushundim! Bunday yechsa ham bo'lar ekan...», deyishlaridir.

Savol va topshiriqlar

1. Darsda qanday o'qitish usuli qo'llanilgan?
2. Darsda nima muvaffaqiyatning garovi bo'lib xizmat qiladi?
3. Darsda qanday pedagogik masalalar qo'yildi va yechildi?
4. O'qituvchini nima ko'proq bezovta qiladi? Nima xursand qiladi?
5. Mashg'ulot o'quvchilarni fikrlashga undashi uchun pedagog nima qildi?

O'z-o'zini tarbiyalashni barqarorlashtirish

17- vaziyat

Sherzodning xulq-atvori og'ir edi. U qaysarligi, haddan ortiq mag'rurligi, dilozorligi bilan ajralib turardi. Uning darsdan qochishi deyarli har kuni takrorlanadigan bo'ldi.

An'anaviy choralar: ogohlantirishlar, talablar, takliflar, jazolash, parallel sinfga o'tkazish va boshqalar natija bermadi. Sherzodni maktabdan haydashga yoki internat- maktabga o'tkazishga pedagoglarning ko'ngli bo'lmas, chunki o'smirning aqli ravshan edi, O'zining ana shu xulq-atvori bilan u deyarli barcha fanlardan ulgur edi. Sinfdoshlari ustidan qo'pol hazil qilib kular edi. Uning qo'polligi pedagoglar va sinfdoshlari bilan ziddiyatlarga olib keldi.

Sherzodga tarix fanidan dars beruvchi maktab direktori uni yaqindan tanir edi, ikkinchi chorak boshida u xonasiga o'smirni chaqirib, uning oldiga lagerga yo'llanmani qo'ydi.

— Yo'llanma juda qimmat turadi, biroq bu yo'llanmani sen bepul olasan. Tayyorlanishing uchun 2 kun muhlat beraman. To'g'risini aytсам, bu yo'llanmani maktabning eng a'lochi o'quvchisiga topshirishim shart, lekin uni senga beryapman. Mana, senga berilgan tafsifnomani o'qi.

Sherzod uni diqqat bilan o'qiy boshladi, lekin har bir jumladan keyin uning quloqlari qizara boshladi.

— Sen ushbu tafsifnomaga rozimisan? O'smir boshini egdi va «yo'q», deb g'o'ldiradi.

— Ha, sen haqsan, unda sen qanday bo'lishing kerakligi aytilgan. Men buni nima uchun qilyapman? Hozir tushuntirib beraman. Sen menga juda yoqasan, sen aqlli va kuchli yigitsan. Shuning uchun men senga kech bo'lmasdan o'zingni o'zgartirishing uchun imkoniyat bermoqchiman, bu narsa yangi shart-sharoitda osonroq bo'ladi. U yerda seni hech kim tanimaydi va sen o'zingni yaxshi tomondan namoyon qilishing mumkin. Albatta, men senga ishonib o'zimning hurmatimni, obro'yimni, balki lavozimimni xavf-xatarga qo'yyapman. Shuning uchun agar sen quyushqondan chiqsang va ahmoqona qiliq qilsang— bu xiyonat hisoblanadi. Va yana esda tut: bu haqda maktabda hech kim bilmasligi kerak, bu ikkimiz o'rtamizdagi sir bo'lib qolsin. O'qituvchilar bilan esa o'zim gaplashaman. Sherzod kalovlangan holda turardi.

O'smirni vokzalda kuzatayotib, direktor Sherzodni quchoqlab shunday dedi:

— Men senga ishonaman va xiyonat qilmaysan, deb umid qilaman.

10 kundan keyin Sherzoddan direktor nomiga birinchi xat keldi: « ...bir hafta ham o'tdi. Men biror marta ham nojo'ya ish qilmadim».

Lagerdan kelishdan sal oldinroq direktor Sherzoddan yana bir xat oldi. U oldingi xatidan keskin farq qilar edi. Unda shunday deb yozilgan edi: «Abdulla Rustamovich, men har kuni o'zim bilan o'zim kurashyapman va o'zgarishga harakat qilyapman. Men sizga xiyonat qilmayman».

Bu qat'iy qaror o'z kuchini yo'qotmadi. Sherzod maktabga kelganda butunlay boshqa odamga aylangandi. So'zsiz, u o'zgaragan, o'zini tutib olgan, qat'iyatli edi.

Uning o'zini o'zi tarbiyalash tajribasini, yaxshi xatti-harakatning qimmatli, yoqimli tajribasini, sabr va o'zini tutish tajribasini, aqlli inson bilan ishonch va do'stlik tajribasini egallagani shundoqqina ko'rinib turardi.

Savol va topshiriqlar

1. Direktorning pedagogik kashfiyotiga baho bering.
2. Sherzodni tarbiyalashda foydalanilgan metodlarni ayting.
3. Pedagogga Sherzod bilan munosabatda to'g'ri qaror qabul qilishida nima yordam berdi?
4. O'smirning o'zini o'zi tarbiyalashi jarayonida pedagogning roli qanday bo'ldi?
5. O'zini o'zi tarbiyalash shaxsning shakllanishiga qanday ta'sir ko'rsatadi?

Yolg'onga yo'llovchi holatlar

18- vaziyat

Hammaga tushunarli bo'lgan vazifani Farhod bajara olmadi. U qancha harakat qilmasin, hech narsani eslay olmadi. Shunda turib-turib o'zidan, vazifani ko'chirtirmagani uchun qo'shni partadagi sinfdoshi Shahlodan, uning fikricha, har doim tarixdan ko'p savol beradigan o'qituvchidan xafa bo'lib ketdi. Nihoyat, darsda u o'zini ushlab tutolmay, o'qituvchiga qo'pollik qilib: «Umuman, shu tarix fani nima uchun kerak? Agar kimdir falon asrdagi voqealarni bilmasa fojia yuz bermaydi-ku! Mana, kimyo yoki fizika — bu boshqa gap, ularga kuch ham, vaqt ham ketsa arziydi».

— Nima uchun bunday deding, — dedi tanaffusda unga o'rtog'i Vali,— mana endi ko'rasan, ota-onangni chaqirtirishadi.

— Lekin men rostdan ham tarix fanini yomon ko'raman.

— Men seni buning uchun emas, ahmoqliging uchun urish-yapman. Kim qaysi fanni yomon ko'rsa, uni o'rganish kerak-masmi? Esingdan chiqarma, yaqinda bizga tavsifnoma yozishadi.

Savol va topshiriqlar

1. Farhod va Valining suhbatini tahlil qiling.
2. Farhodning tarbiyasida qanday qusurlar aks etgan?
3. Ushbu vaziyatning davomi sizning fikringizcha qanday bo'ladi?

Sukutni afzal bilish

19- vaziyat

Qiz maktabdan kelib, onasiga dedi: — Bugun meni o'quv bo'limi mudiri chaqirib tanbeh berdi.

Ona: Nima uchun?

Qiz: Mohira opa unga meni darsda ko'p gaplashib o'tirishimni aytibdi.

Ona: Tushunarli.

Qiz: Shu kampirni ko'rishga ko'zim yo'q. U ming'irlaganda biz Iroda bilan bir-birimizga latifalar aytib o'tiramiz.

Ona tikishdan to'xtab, qiziga norozi ohangda tikildi.

Onasining bu holatidan keyin qiz o'zicha o'ylanib qoldi: — Axir o'qituvchilarni muhokama qilish to'g'ri emas. Yaxshisi, bunday qilmasligim kerak. Nazarimda, men o'qituvchilarga quloq solmasdan, gaplashib o'tirsam, unda kollejga kirolmay qolishim mumkin. Ko'rinib turibdiki, men o'zimga o'zim yomonlik qilyapman.

Savol va topshiriqlar

1. Onaning o'zini tutishi va qizining maktabdagi o'qituvchilar bilan bo'ladigan munosabatiga uning ta'sirini tushuntirib bering.
2. Siz qizga qanday munosabatda bo'lardingiz?
3. Sukut saqlash tarbiyalash vazifasini bajaradimi? Kishining o'zini tutishida sukut saqlashning tarbiyaviy ahamiyatiga misollar (ijobiy va salbiy) keltiring.

Raqobatlashuv

20- vaziyat

Uchinchi sinf o'quvchilari juda ham faol. Ularning har biri o'rtog'ining xatosini to'g'rilashga intilishadi. Lobar doska yonida o'qiyotgan Karimaning yo'l qo'ygan xatosini to'g'rilash niyatida qo'lini silkitaypti. U Karimadan ko'ra yaxshiroq o'qishini ko'rsatib, o'qituvchining maqtoviga sazovor bo'lmoqchi.

Savol va topshiriqlar

1. O'quvchilarning o'z sinfdoshlariga bunday munosabatini qanday izohlash mumkin?

2. Bunday sharoitda o'quvchilar orasida qanday munosabat turi shakllana-
di?
3. O'qituvchi qanday xulosalar qilishi kerak?
4. Bunday muhitda Karima nimani his qilishi mumkin?

Faoliyatning durustroq variantini tanlash

21- vaziyat

1. Telefon qo'ng'irog'i chalindi va bildingizki, gaplashgiz kelmayotgan kishi ekan. Siz qanday yo'l tutardingiz?

2. Juma kuni o'rtoqlaringiz bilan kechani birga o'tkazishga va'da berdingiz. Ammo birdan kimdir sizga xuddi o'sha kuni anchadan beri siz borigiz kelayotgan spektaklga borishni taklif qilyapti, lekin siz bilasizki, ushbu spektaklga chipta sotib ololmaysiz. Qanday yo'l tutardingiz?

A) Do'stlaringizga o'zingizni yomon his qilayotganingizni aytib, kechaga bormay, spektakl uchun vaqt ajratasiz.

B) Darrov teatrga borishdan bosh tortasiz.

D) Spektaklga borish taklifiga hech nima deb javob bermaysiz, lekin baribir do'stlaringiz bilan uchrashishga qaror qilasiz.

3. Siz oyiga 25000 ming so'm maosh to'lanadigan ishga qabul qilindigiz. Sizning rahbaringiz 2 oy o'tgach, sizga 15000 ming so'm maosh to'lamoqchiligini aytadi. Bu sizga qanday ta'sir qiladi?

Omadsizlikka olib keluvchi tanlov

22- vaziyat

Rasm darsida o'qituvchi stolga model sifatida dumaloq idish qo'yib, uning rasmini chizishni taklif qildi. Oldingi qatorda o'tirgan Nodir ismli bola idishga uzoq tikilib turdi va nihoyat qo'lini ko'tarib so'radi:

— Maylimi, men hamma ko'rmagan narsaning rasmini chizsam?

— U nimaligini marhamat qilib tushuntirib bersang, — qiziqib so'radi o'qituvchi.

— Ko'kqush, — jiddiy ohangda dedi bola. Butun sinf tirishib rasm chizardi. Ammo bola biroz vaqtdan so'ng yana qo'lini ko'tarib so'radi:

— Men hech kim hech qachon ko'rmagan narsaning rasmini chizishni xohlayman, maylimi?

— Masalan?

— Uyqudan turayotgan mamontni.

— Nima ham derdim, — dedi o'qituvchi, — mayli, lekin sen nimaning rasmini chizishni tezroq aniqlab olishing kerak, bo'lmasa hozir dars tugab qoladi.

Haqiqatan ham, 5 daqiqadan so'ng, qo'ng'iroq chalinib, Nodir hech narsa chizishga ulgurolmay qoldi.

Bu bolaga nisbatan o'qituvchi qanday yo'l tutadi?

Talab qilish

23- vaziyat

Iltimos shaklida talab qilish

Maktabda avariya holati yuz berdi — suv quvuri yorildi va suv favvora kabi otilib ikkinchi qavatdan oqib tusha boshladi. Direktor yuqori sinf o'quvchilariga murojaat qildi:

— Bolalar, iltimos, quvurni yopishga yordam beringlar.

Mavhum shaklda talab qilish (namuna ko'rsatgan holda)

24- vaziyat

Mansur va Nosir chuqur kovlayotib, katta toshga duch kelishdi.

— Mana buni qaragin, — dedi Nosir, — qani endi bizda dinamit bo'lsa edi, birpasda bu toshni qo'porib tashlardik.

— Ha, dinamit yo'q, — deb tasdiqladi Mansur, — shuning uchun qo'lda ko'chirishimizga to'g'ri keladi.

— Yolg'iz o'zimiz eplay olmaymiz, — dedi Nosir. — Kattalarni chaqirib kelimiz.

— Nima, biz kichkinamizmi? — dedi jahli chiqib Mansur.

— Bu juda qiyin-da, — dedi o'zini oqlab Nosir. — Umuman, qayoqqa ham shoshardik? — Yur, ovqatlanib kelimiz, bo'lmasa kuchimiz yetmaydi.

— Tushlikka odatdagidek 14⁰⁰ da boramiz, — deb ishga tushdi Mansur. — Hozir esa ishlaymiz. Albatta, kim xohlasa, — deb qo'shib qo'ydi.

Nosir istamaygina chuqurga sakrab tushib belkurakni qo'liga oldi.

Boshqalarning talablarini bajarish

25-vaziyat

Odatdagidek dars borardi. Sevara opa uy vazifasini tekshirib bo'ldi va yangi darsni tushuntira boshladi. Shunda chap tarafdin g'ijirlagan ovozni eshitib qoldi. Yuz ifodasidan u tezda bu kim ekanligini aniqladi va jiddiy ohangda dedi:

— Temur g'ijirlatishni bas qil, bo'lmasa darsdan chiqarib yuboraman.

— Avval kim g'ijirlatayotganini bilib oling, keyin gapir, — deb qattiq shovqin qildi o'smir.

O'qituvchi mavzuni tushuntirishda davom etdi, lekin yana g'ijirlash boshlandi.

— Temur, oxirgi marta ogohlantiryapman, agar sen hoziroq g'ijirlatishni to'xtatmasang, men seni sinfdan chiqarib yuboraman.

Temur g'ijirlatishni to'xtatmadi va Sevara opa qattiq talab qildi:

— Qani, darrov sinfdan chiqib ket!

Temur sinfdan chiqmay, uzoq norozilik bildirib turdi:

— Nima uchun men chiqishim kerak? Siz oldin men g'ijirlatganimni isbotlab bering.

— Temur, agar sen sinfdan chiqmas ekansan, men darsni davom ettirmayman.

O'qituvchi shunday deb, jurnalni yopib, stulga o'tirdi.

Vaqt o'tib borardi. Lekin Temur sinfdan chiqmadi. Shunda sinf 3 guruhga bo'lindi: birinchisi — sodir bo'layotgan voqeaga befarq edi; ikkinchisi — bu janjal nima bilan tugashini kuzatardi; uchinchisi — bu eng faol qizlar bo'lib, darsning buzilishiga sabab bo'lgan aybdorga qarab shivirlashardi:

— Temur, senga nima deyishyapti. Sen darsni buzyapsan.

Shu payt qo'ng'iroq chalindi. O'qituvchi doskaga uy vazifasini yozdi-da, sinfdan chiqib ketdi.

Ota-onalarning obro'siga tayanib talab qilish yoki teatrdagi vaziyat

26-vaziyat

Teatrdan xayriya kechasi o'tkazilayotgan edi va chiptalarda joylarning raqamlari ko'rsatilmagan edi. Bir qiz birinchi o'tish joyining ikkinchi qatoriga borib to'xtadi.

Bu yerdagi o'rindiqlarda bir qiz o'tirardi. Haligi qiz unga boshdan oyoq razm solib biroz vaqt jim turdi-da, so'ng dedi:

— Menga qarang, bu mening joyim. Iltimos, boshqa joyga o'tiring.

— Nima uchun sizniki? Bugun chiptalar raqamlanmagan-ku!

— Biz doim shu yerda o'tiramiz, — dedi joyni bo'shatishni talab qilayotgan qiz. — Sizga hoynahoy qayerda o'tirishingiz baribirdir, men esa o'rganib qolganman. Boshqa joyga o'tiring, iltimos.

— Nima uchun men boshqa joyga o'tirishim kerak? — xafa bo'ldi o'tirgan qiz. — Menga ham bu yerda o'tirish yoqyapti. Agarda siz aynan shu joyga o'tirishingiz kelgan bo'lsa, vaqtliroq kelishingiz kerak edi... Hozir esa bu yerda biz o'tiribmiz, — dedi-da, sherigiga qarab o'girilib oldi.

Chiroyli qiz ensasi qotib unga qaradi, yelkasini qoqdi va chiptachining oldiga borib:

— Iltimos, mening joyimni bo'shatib berishlarini aytsangiz. Ikkinchi qator, birinchi o'tish joyi. Biz har doim o'sha yerda o'tiramiz. Hozir esa bu joyni egallab olishibdi.

Chiptachi hayron bo'lib unga ko'zlarini qadadi.

— Bilasizmi, — dedi qiz, — biz doim shu joyda o'tirishimizni bilasiz deb, o'ylagandim. Men falonchining qiziman.

— Voy rostdanmi? Kechirasiz, tanimabman. Yuring, hal qilib beraman.

Noqat'iy talab qilish

27-vaziyat.

— Sochlaring buncha uzun, — dedi otasi 9- sinfda o'qiydigan o'g'liga. Nima uchun uni kaltalatmaysan?

— Menga shunaqasi yoqadi, — javob qaytardi o'g'il.

— O'zingga bir qara, qiz bolaga o'xshab qolibsan-ku, — norozi ohangda dedi ota.

— Nima qilibdi?

— Men sochingni bunday o'stirib yurishingga ruxsat bermayman, loaqal ozgina kaltalatmaysanmi? — dedi biroz yumshab.

— Siz tushunmaysiz. Mening do'stlarimga shu soch turmagim yoqadi, ayniqsa qizlarga.

— Men sening ko‘rinishingdan uyalaman, — dedi o‘g‘lini ko‘ndirishga umid qilib ota.

— Unda menga qaramang, — javob qaytardi o‘g‘il.

28-vaziyat.

Hamidulla sakkizinchi sinf o‘quvchisi. U ko‘chadagi o‘zidan katta bolalar guruhiga qo‘shilib qoldi. Bolalar sarxush, mast holda yurardilar. Bu guruh yo‘lto‘sarlik bilan shug‘ullanardi.

Hamidullaning balog‘atga etmaganligi va yuragi kasalligini, bundan tashqari bu guruhda faollik ko‘rsatmaganini e‘tiborga olib, maktabga uni otaliqqa olish imkoniyati berildi. Buning uchun maktab jamoasining ijobiy pedagogik qarori kerak edi, chunki aks holatda o‘quvchi sudlanishi va ozodlikdan mahrum bo‘lishi mumkin edi. Uzoq munozaralardan so‘ng pedkengash 2 ta ortiq ovoz bilan ijobiy qaror qabul qildi. Hamidullani otaliqqa olib, maktabga qatnashiga ruxsat berildi.

Ertasi kuni Hamidulla birinchi bor maktabdagi navbatchilikda qatnashdi va qo‘liga bog‘ich bog‘lab, tartibni nazorat qildi.

Ikkinchi sinf o‘qituvchisi Farog‘at opa o‘quvchilarini kuzatayotgan edi. Hamidullaning yonidan o‘ta turib, o‘quvchilariga baland ovozda:

— Bolalar, qaranglar, bu bola maktabdan haydalishiga sal qolgan o‘ta bezori (o‘qituvchi Hamidullaning qo‘lidan ushlab hammaga ko‘rsatdi). Esingizdami, sizlarga u haqda gapirib bergandim.

Hamidulla uyalganidan tutaqib ketdi va navbatchilik bog‘ichini yechib, jahl bilan maktabdan chiqib ketdi.

Savol va topshiriqlar

1. Maktab pedagoglari o‘zlarining pedagoglik vazifasini bir xil tushunishadimi?
2. Tarbiyaning qanday usullari bor?
3. Ushbu holat qanday tarbiya natijasidan dalolat beradi?

Noo‘rin ayblash

29-vaziyat.

Ruxsora o‘qiydigan maktabda ko‘pchilik o‘quvchilar chiroyli kiyimlar kiyishardi va ko‘pincha qimmatbaho narsalari bilan maqtanishardi.

Ularning ota-onalari yangi sharoitga moslashishgan va katta pul topishardi, shuning uchun bu bolalar maktabga har kuni yangi narsalar bilan kelishar va turli ko'ngilxushliklarni o'zlariga ep ko'rardilar. Ruxsora bo'lsa, onasi yoki buvisi tikib bergan ko'ylaklarni kiyishga majbur bo'lar va o'zini zamondan ortda qolganday his qilardi.

Nima uchun boshqalarda chiroyli narsalar bor, unda bo'lsa yo'q. Ba'zi dugonalari maktabga katta pul olib kelishardi va yo'lda do'kondan shokolad sotib olish uchun to'xtashardi. Uning maktabdagi eng yaqin dugonasi ham u bilan kam gaplashardi. Ba'zan Ruxsora maktabga borgisi kelmas edi. Nima uchun uning ota-onasi dugonalarining ota-onalari shug'ullangan ish bilan shug'ullanishmaydi? Balki, ular ishning ko'zini bilmaslar yoki juda dangasadirlar?

Bir kuni kechqurun ularning oilasi mehmonga boradigan bo'lishdi. Hamma Ruxsoraning kiyinib chiqishini kutardi. Ruxsora o'zining xonasida kiyim tanlab, bir soatdan ortiq qolib ketdi.

Otasi undan xavotirlanib, qizining xonasi eshigini taqillatdi:

— Ruxsora, biz hammamiz seni kutyapmiz, tayyormisan? Biz kechga qolyapmiz — dedi otasi.

— Men bormayman, — dedi Ruxsora.

— Nima uchun? — xotirjam so'radi otasi.

— Men bu eski-tuski kiyimlarni kiymayman. Nima uchun siz onam bilan menga hech qachon hech narsa sotib olib bermaysiz?

Shunday deb u yig'lashni boshladi. Ota-onasi uni nima deb ovutishni bilmasdi. Rostdan ham, ular nima deya olishardi? Ular bolalari uchun hamma yaxshi narsani berishga intilishgan, lekin bular yetarli emas ekan. Ular qizlariga boshqa hech nima bera olmasliklaridan o'zlarini omadsiz deb his qilardilar va nima qilish kerakligini bilmasdilar.

Savol va topshiriqlar

1. Insonning tarbiyasida ijtimoiy-iqtisodiy omillarning roli qanday?
2. Ruxsora va ota-onasining xatti-harakatlarini tahlil qiling.
3. Ushbu muammoni qanday hal qilsa bo'ladi? Bunday vaziyatda ota-ona qanday yo'l tutishi kerak?

Ishonch va yolg'on

30-vaziyat.

Mohira bilan Nargiza yaqin dugonalar. Shanba kunlari ular odatda vaqtni do'stlar davrasida o'tkazishardi. Shuning' uchun Mohira juma kuni kasal buvisiga qarash uchun uyda qolishini aytgan Nargizadan jahli chiqdi.

U dugonasisiz bir o'zi kechaga bormaslikka qaror qildi va otasonasi bilan uyda qoldi. Dugonam bir o'zi qiynalayotgandir, deb o'ylab, uni ko'rib kelmoqchi bo'ldi. Shu niyatda u Nargizaga qo'ng'iroq qildi, lekin go'shakni hech kim olmadi. Mohira Nargiza buvisi bilan toza havodan nafas olish uchun ko'chaga chiqishgandir, deb o'yladi.

Dushanba kuni bir guruhda o'qiydigan Samad Mohiradan nima uchun Nargiza bilan uchrashuvga kelmagani sababini so'radi. Mohira o'zini noqulay sezdi va nima deb javob berishni bilmadi. Mohira Nargiza uni aldaganiga ishonishni xohlamasdi.

Savol va topshiriqlar

1. Qizlar o'rtasida yuz bergan bu voqea qanday pedagogik xarakterga ega?
2. Mohira dugonasining munosabatidan qanday xulosaga kelishi mumkin?
3. Bunday xabardan siz qanday ahvolga tushar edingiz va nima qilardingiz?

Jazolanishdan qo'rqish va o'z aybidan kuyunish

31-vaziyat.

Ikkinchi sinf o'quvchisi Yulduz maktabdagi o'z-o'ziga xizmat ko'rsatish qoidasiga muvofiq oshxonada ovqatlanib bo'lgandan so'ng idish-tovoqlarni yig'ishtirayotgandi. Lekin birdan qoqilib ketib likopcha va stakanni chil-chil sindirdi. Yulduz qo'rquvdan qotib qoldi, keyin esa qattiq yig'lab yubordi.

Yulduz maktabda ilk bor bunday ahvolga tushgandi: u jazolanishdan qo'rqayotgan edi. Uni tushunisharmikan? Buni u atayin qilmaganiga ishonisharmikan? Uni sindirilgan idishlar o'rniga yangisini sotib olib berish kerak, degan o'y-xayol ham bezovta qilayotgan edi. Maktabdagi tartib shunday edi. Bu voqeaga onasi qanday munosabatda bo'ladi? Axir unga shundoq ham qiyin, u bir o'zi ikki qizini yedirib-ichirib, tarbiyalardi.

Savol va topshiriqlar

1. Ushbu vaziyatda pedagog qanday yo'l tutishi kerak?
2. Ushbu vaziyat bo'yicha pedagogik usullar variantlarini taklif qiling.

Bo'ysunish va atrof-muhitning ta'siri

32-vaziyat.

Surayyo divan chetida omonatgina o'tirardi. U tezroq ketishni xohlardi. Surayyo kursdoshlari aytib yurgan bazmga qiziqib kelgandi.

U bu yerda vaqtni quvnoq o'tkazishni xohlagandi, lekin unga juda zerikarli tuyulardi. Xona tutunga to'lgan, bu yerdagilar vaqt-vaqti bilan ichkari xonaga kirib ketishar, Surayyo ular u yerda nima bilan shug'ullanishlarini bilmasdi. Ba'zilar esa pivo va vino ichishardi.

— Surayyo, — chaqirdi kursdoshi, — biroz ichib ol, o'zingga kelib qolasan. Surayyo istamaygina kursdoshining qo'lidan pivo idishini olib, kattagina qultum ichdi. Pivo tomog'ini kuydirib o'tdi.

Shunda yoniga kelishgan yosh yigit keldi. U Surayyoning diqqatini jalb qilgandi. Yigit Surayyoning qo'lidan tutdi.

— Siz Surayyomisiz? — sekin so'radi u.

— Ha! — yigit uni taniganidan xursand bo'lib javob qaytardi qiz.

Shundan so'ng bu yer unga yoqqanday tuyuldi. Oldiniga Komil bilan har xil narsalar haqida gaplashishdi, keyin esa Komil uni boshqa xonaga taklif qildi.

Surayyo Komilning ketidan ergashdi. U boshi aylanayotganini sezsa ham, lekin o'zini to'xtata olmadi.

Xonadan allaqanday notanish hid anqirdi. Komil do'stlariga Surayyoni tanishtirdi. Surayyoga yigitning mehribonchiligi yoqardi. Keyin Komilga qandaydir sigaretga o'xshash narsani uzatishdi. U sigaretadan ikki barobar kichik edi. Komil oshnasiga minnatdorchilik bildirdi va uni chuqur tortdi.

— Zo'r, — dedi va haligi narsani Surayyoga uzatdi.

— Bu nima? — so'radi Surayyo.

— Qani, tortib ko'r-chi. Bu marixuana, qo'rqma, sen o'zingni zo'r his qilasan.

Surayyo juda qo'rqib ketdi, u bu ishni qilishi kerak emasligini bilardi.

— Nima bo'ldi? — so'radi Komil, — tortib ko'r, uni hamma chekadi, u judayam zararli bo'lishi mumkin emas.

Surayyo sigaretni oldi va uni birinchi marta tortib ko'rdi.

Savol va topshiriqlar

1. Insonga muhit qanday ta'sir ko'rsatadi?
2. Qanday insonga muhit kuchli ta'sir ko'rsatadi?
3. Surayyoning xatti-harakatiga baho bering.
4. Ushbu voqeaning pedagogik ahamiyati nimada?

33-vaziyat.

Yozda Doniyorlarning oilasi yangi mikrorayonga ko'chdi. Eski do'stlari uzoqda qoldi. 1—2 marta ularning oldiga keldi, lekin nimagadir ular Doniyorga avvalgiday munosabatda bo'lishmadi. U maktabda yangi do'stlar topishiga ishonib, birinchi sentabrni kuta boshladi.

Bir kuni kechqurun ko'chada aylanib yurib, u o'zidan kattaroq bolalar bilan tanishib qoldi, keyin esa ta'tilning qolgan kunlarini ular bilan birga o'tkazdi.

— Hechqisi yo'q, o'qish boshlansin, ular bilan aylanib yurishga Doniyorning bo'sh vaqti bo'lmaydi, — deb ishonishdi ota-onasi.

Yangi o'quv yili boshlandi, Doniyor esa o'zining shubhali do'stlariga yanada ko'proq bog'lanib qoldi. Darslardan qochadigan bo'lib qoldi, eng dahshatlisi esa chekishni va spirtli ichimliklar ichishni boshladi.

Ota-onasining uni bu yo'ldan qaytarish uchun qo'ygan talablariga javoban u:

— Menga ular bilan do'stlashish yoqadi. O'z holimga qo'yinglar, — dedi.

Savol va topshiriqlar

1. Bu vaziyatdagi ota-onaning xatti-harakatlarini tahlil qiling.
2. Doniyorning ota-onasi o'rnida siz nima qilardingiz?
3. Ushbu vaziyatda Doniyorga kim va nima yordam berishi mumkin?

Mas'uliyatni his etish

34-vaziyat.

Siz o'rtoqlaringiz bilan kinoga borishga tayyorlanayapsiz. Sizning onangiz bugun 2 ta film qo'yilishi, ulardan biri sevgi-muhabbat haqida, ikkinchisi o'zga sayyoraliklar haqidaligini biladi. Uydan chiqishda onangiz hozircha sevgi-muhabbat haqidagi filmni

ko'rmaslik haqida va'da berishingizni so'radi. Siz hech ikkilanmasdan rozi bo'lasiz, chunki baribir hamma do'stlaringiz sarguzasht filmni ko'rmoqchi edilar. Lekin bir dugonangiz sevgi haqidagi filmni ko'rmoqchiligini aytadi va sizni ham bunga ko'ndirmoqchi bo'ladi. Sizning jahlingiz chiqadi va dugonangizdan xafa bo'lasiz, chunki u sizni bergan va'dangizdan qaytarmoqchi, lekin siz bu filmni ko'rishdan bosh tortasiz, chunki siz onangizga va'da bergansiz.

Mustaqillikni va o'z qilmishlariga javobgarlikni rivojlantirish

35-vaziyat.

— Qani, qo'shnilarning singan oynasi haqida gaplashib olaylik-chi, — dedi ota xotirjam ohangda, — menga bu voqea qanday ro'y berganini aytib ber.

O'g'il hovlida bolalar bilan futbol o'ynayotganda birinchi qavatda yashovchi qo'shnining oynasiga tasodifan koptok tegib singanini tushuntirishga harakat qiladi.

— Men oynani ataylab sindirmaganingga ishonaman, — dedi ota. — lekin kundalik hayotda ham futboldagi kabi qat'iy qonunlar bor. Sen hakamning hushtagiga bo'ysunasanmi? Unda o'zing ayt, bu vaziyatda senga nisbatan qanday jazo qo'llasam to'g'ri bo'ladi?

Savol va topshiriqlar

1. Ota bunday tarbiya usulini qo'llaganda o'g'lida qanday sifatlar shakllanib boradi?
2. Bunday hollarda qanday jazoni qo'llash pedagogik jihatdan to'g'ri deb hisoblaysiz?
3. Ota o'g'liga nisbatan qanday tarbiyaviy usulni qo'llagan?

Ishontirish

36-vaziyat.

Feruza ertalab sovuq bo'lishiga qaramay, maktabga yengil kiyindi.

— Paltoingni kiyib ol, — dedi onasi, — havo juda sovuq.

— Xohlamayman! — deb javob qaytardi Feruza.

— Men sening shamollab qolishingni xohlamayman. Tushun, men chindan sen uchun xavotir olyapman. Sen o'zingni mening o'rnimga qo'yib ko'rgin-da, menga maslahat ber.

— Yaxshi, men nimcham ichidan jemper kiyaman, — dedi Feruza.

— Juda yaxshi, — rozi bo‘ldi ona.

Til topishish

37-vaziyat.

Hakim Salimovich to‘polonchi sinfni olgandi. U sinfga kirganda:

— Ku-ku! — degan ovoz eshitildi.

O‘qituvchi ovoz kelgan tomonga qayrilib qaragandi hamki, boshqa tomondan ham:

— Ku-ku, — degan ovozni eshitdi.

Keyin endigina gapirishni boshlagan edi, yana qayoqdandir o‘sha ovoz eshitila boshladi.

Hakim Salimovich bunga javoban, butun sinfga qarab:

— Ku-ku! Ku-ku! — dedi.

Shunda hamma kulib yubordi, o‘qituvchi ham bolalar bilan birga kuldi. Shundan so‘ng dars xotirjam davom etdi.

38-vaziyat.

Sovuq, ayozdan suv yuzasi muzlagandi. Uch o‘rtoq yupqa muz ustidan yurib borishardi.

Karim botinkasi ichiga qor kirganini sezdi. U o‘rtoqlaridan orqada qolib, poyabzalini yecha boshladi. Shunda birdan:

— Qutqaring! — degan ovozni eshitdi. Karim atrofga qaradi. O‘zidan ancha narida Uchqun turardi, Jamol esa suv yuzida tipirchilardi. U:

— Qo‘lingni ber Qutqar! — deb baqirardi. Lekin Uchqun qo‘rquvdan orqaga tisarilardi.

Karim botinkasini tezda kiyib, o‘rtoqlari oldiga yugurdi.

— Muzga yot, mening oyoqlarimni ushla, men chuqurga emaklab boraman. Tezroq! — buyurdi yugura turib qotib qolgan Uchqunga murojaat qilib Karim. Lekin Uchqun joyidan jilmasdi.

— Qani, tezroq! Meni ushla! — muzga yotib, Karim unga yana baqirdi. Uchqun zo‘rg‘a oldinga bir-ikki qadam tashladi va birdan yana orqaga qaytdi.

— Qo‘rqoq! — deya Karim oldinga emaklab ketdi. Suvda og‘ir tortib ketgan kiyimlari Jamolni harakatlanishga qo‘ymay pastga tortardi.

Karim muz yorig'iga yetib keldi va Jamolga qo'lini uzatdi. Karim do'stining qo'lidan ushlab muz tomon torta boshladi. Lekin muz dosh bera olmadi. Karimning tagidagi muz yorilib, uning kiyimi orasiga muzdek suv sizib kirganini sezdi. Shunda ularning ikkalasi suvga tushib ketdi.

Ular zo'r berib suvdan chiqishga harakat qilishardi. Holdan toygan Karim bir qo'li bilan do'stini, boshqa qo'li bilan muz parchasini ushlab tortardi. Lekin muz maydalanib ketardi. «Nahotki o'lim!» — Karim kallasiga kelgan shu fikrdan qo'rqib ketdi. «Yo'q, bo'lishi mumkin emas. Faqatgina o'ng qo'lini bo'shatib olishi kerak».

U Uchqunni izlab atrofga alangladi. Uning yordam berishiga baribir umid qilardi. Lekin u allaqachon g'oyib bo'lgandi.

Yo'q, do'stlar cho'kib ketishmadi. Shuncha qiyinchiliklarga qaramay, Karim Jamolni suvdan chiqarib oldi va ular zo'rg'a uyga yetib kelishdi.

Savol va topshiriqlar

1. Ushbu vaziyat nimani namoyon qildi?
2. O'smir yetuk yoshga qadam qo'yayotganda nimalarga tayyorlangan bo'lishi kerak?
3. Ushbu vaziyat asosida hayot — bu inson uchun boylik ekani haqida mulohaza qilish mumkinmi? Ushbu vaziyatda o'smir uchun yana nima «boylik» bo'lgan?

Yordam ko'rsatish

39-vaziyat.

Men qishloqda ko'lni topishda menga yordam bergan bolani uchratib qoldim. Qishloqqa kirganda, bola bir uyga yaqinlashib, derazaga qaradi.

— Gulbahor! — deb qichqirdi u, — nima, uxlab qolganmi-san? Qani oynani och. Ozg'in, nimjon qo'l sekin va qiyinchilik bilan oynani itarib ochdi.

— Qalaysan? — dedi Olim (mening hamrohimning ismi shunday edi).

— Qalaysan — javob qaytardi ichkaridan mayin ovoz.

— O'qidingmi?

— O'qidim — yana haligi ovoz javob berdi.

— Menga qara! — dedi Olim qat'iy, — hozir tushlik olib kelaman. Sabohat opa rus tilidan ko'p vazifa berganlar. Charchab qolasan!

— Saodat xolam seni qidirayotgandi, — dedi ovoz.

— Nima, men pul solingan hamyonmanmi, meni qidirishadi? — rahbarlardek gapirdi Olim. — Meni izlashning keragi yo'q. «Kelaman» dedimmi — demak, kelaman.

Olim deraza osha xonaga egildi.

— Ber daftarlarni, — dedi Olim.

Men ham xonaga nazar tashladim. Karavotda juda ozg'in va rangi oppoq oqargan qiz yotardi. Uning katta qora ko'zlari bizga qarab turardi. Qiz sekin, ehtiyotlik bilan kuldi, go'yoki bu unga og'riq beruvchi harakatga o'xshardi.

— Eshityapsanmi, ber daftarni, — buyurdi Olim.

— Voy, qo'rqib ketdim, — dedi kulib qiz. — Bu qanaqasi, buncha qattiqqo'lsan Olim.

— Oynani yopaymi? — dedi Olim.

— Yopma, kerak emas.

Olim deraza tokchasidan sakrab tushdi va biz yo'limizda davom etdik.

— Bu qizga nima bo'lgan? — biroz jimlikdan so'ng so'radim men. — Kasal bo'lganiga ko'p bo'lganmi?

— 5 yil bo'ldi, — g'amgin dedi Olim. — Uning kasali og'ir — o'qituvchimiz shunday degan.

— Shundaymi? — sekingina dedim men.

— Oldinlari u o'rnidan tura olardi, endi esa tura olmaydi va oyoqlari bukilmaydi. Ko'rdingizmi, u na o'tira oladi, na tura oladi. Men u bilan bir partada o'tirardim. Mana endi har kuni uning oldiga kelaman, darslarni birga tayyorlaymiz, u o'qishga harakat qilyapti. Mana, faqat nemis tilidan «3» baho oldi. Nemis tili o'qituvchimiz qattiqqo'lroq.

Biz pastak devorli uyga keldik va shu yerda to'xtadik.

— Biz shu erda yashaymiz, — dedi u uyalib.

— Mayli, Olim, xayr, — dedim va unga qo'limni cho'zdim.

Savol va topshiriqlar

1. O'smirlar o'rtasidagi munosabat xarakterini tahlil qiling.
2. Olim va Gulbahorning odamiylik sifatleri haqida nima deyish mumkin?

40-vaziyat.

Sakina suzishni bilmasdi, lekin do'stlari bilan sayohatga borish uchun u suzishni albatta o'rganib olishi kerak edi. Dugonalarining Sakinani suzishga o'rgatishga urinishlari zoye ketdi. Lekin sayohatga ketishga yaqin qolganda u rozi bo'ldi va suzishni o'rganishga qaror qildi.

— Yaxshi, — dedi dugonasi Guliga, — men suzishni o'rganaman, faqat sen mening yonimda suzasan.

Shunday qilib, ular deyarli 100 metr suzib borishdi. Sakina o'zining yutuqlaridan xursand bo'ldi va dugonasining «qo'rqinchli bo'lmadimi?» degan savoliga u:

— 10 metrgacha shunaqangi qo'rqdimki, keyin esa xotirjam-roq bo'ldim, chunki sening yonimda ekanligingni his qildim.

Savol va topshiriqlar

1. Sakinaning suzishga o'rganishdan maqsadi nima edi?
2. Sakinaga qo'rquvni yengishga nima yordam berdi?
3. Siz odamlar orasidagi do'stlik munosabatlarini qanday tushunasiz?

O'zaro yordam

41-vaziyat.

Xurshida va Bahodir tengdosh. Ular bir uyda voyaga yetishgan va mana yettinchi yilki birga maktabga borishadi. Kunlardan bir kuni ular odatdagidek tongda maktabga ketishardi. Yo'lda ular bir amakiga duch kelishdi. U juda quvnoq ekan, Xurshida va Bahodirga darrov yoqib qoldi. U bolalarga do'stona kuldi va dedi:

— Menga qizchani qo'llari charchaganday tuyuldi. Agarda ijozat bersangiz, portfelingizni men ko'tarib olsam.

Bolalar gap nimadaligini anglab olishgunga qadar, sirli kishi Xurshidaning qo'lidan portfelinini oldi va ular bilan birga ketdi. Maktab eshigining shundoq yonginasida esa Xurshidaning portfelinini Bahodirga berdi va ular bilan kulib xayrlashdi. Maktab eshigida ular Shuhrat va Abbos bilan uchrashib qolishdi.

— Ha, Bahodir, sen eshakmisan? Yoki Xurshida kasalmi? Yoki unga xizmatkor bo'lib yollandingmi?

Bahodir bu kutilmagan haqoratdan gangib qoldi. Lekin shunda Xurshida unga yordamga keldi va hech narsa bo'lmagandek, dedi: — Bahodir, ularga e'tibor qilma. Biz darsga kech qolyapmiz.

Bahodir boyagi quvnoq amakini esladi. Yo‘q, u Xurshida-ning portfelini berib qo‘ymaydi. U shunday qarorga kelib qat’iy oldinga yurib, maktab eshigini ochib Xurshidaga yo‘l berdi. Shuhrat va Abbosga ko‘rsatib, atayin qizga paltosini yechishga yordam berdi.

— Rahmat, Bahodir! — dedi Xurshida va sinfga shoshib kirib ketdi.

Savol va topshiriqlar

1. Xurshida va Bahodirning hamda sinfdoshlarining xulqini tahlil qiling.
2. G‘urur nima? U qachon namoyon bo‘ladi?
3. Ushbu vaziyatda qanday tarbiya usullari namoyon bo‘lgan?

Qat’iy qaror qabul qilish (O‘ziga ishonch hislarining yuzaga kelishi)

42-vaziyat.

Akmal ta’tilda do‘stlari bilan ko‘lga bordi.

Ular ko‘ldagi baliq tutish joyiga motorli qayiqda bormoqchi bo‘lishdi. Qirg‘oqdan uzoqlashganlaridan keyin birdaniga motor ishlamay qoldi, keyin qayiq cho‘ka boshladi. Nima sodir bo‘layotganini Akmal, uning uchta do‘sti va qayiq egasi tushungunlaricha ular o‘zlarini suvda ko‘rishdi. Yonlarida yelkan qoldiqlari va yog‘och qayiqning panjaralari suzardi. Do‘stlardan biri suzishni bilmasligiga iqrar bo‘ldi.

Shunda Akmal vaziyatni boshqarishni o‘z bo‘yniga oldi va buyruq bera boshladi.

1- buyruq. Hamma yelkanning qoldiqlari yoki yog‘och panjaralarni ushlagan holda sekin qirg‘oq tomon suzsiz.

2- buyruq. Hamid (suzishni bilmasdi) faqat mening yonimda suzishimga xalaqit bermasdan borsin!

O‘zini namoyon qilish

43-vaziyat.

Samira — muloyim, kamtar va kamgap qiz.

Uning kursdoshlari Qosim va Ulug‘bek hazilkash, sho‘x bolalar edi.

Bir kuni Qosim va Ulug‘bek tanaffusda Samiraning jig‘iga tegib, hazillasha boshlashdi. Boshida yengil hazil qilishdi, lekin borgan sari ular qo‘pol, masxaromuz hazil qilaverdilar. Bundan Samira

juda xafa bo'ldi, bu uning yuzidan ko'rinib turardi. Buni ko'rgan yigitlar yana avjiga chiqaverdilar.

Shunda Samiraning guruhidagi uni yaxshi biladigan va hurmat qiladigan dugonasi:

— Sizlar nima uchun Samirani uyaltiryapsizlar?

— Agar u jim tursa, sizlar odob doirasiga sig'maydigan ishlarni qilasizmi? Sizning yigitlik g'ururingiz qayerda qoldi? — dedi.

— Biz shunaqa o'zimizni ko'rsatamiz, — dedi Ulug'bek.

Savol va topshiriqlar

1. Ushbu vaziyatda yigitlarning qanday jihatlari namoyon bo'lgan?
2. Insonning bilimli va tarbiyaliligi qanday bilinadi?

O'z munosabatini bildirish

44-vaziyat.

Nazokat sinfdagi a'lochi o'quvchilardan. U o'z ideallari haqidagi insholarni yaxshi yozadi. Lekin u uyda o'zini qanday tutadi?

U uyga kelganda eshik qo'ng'irog'ini chaladi, bunga ham qanoat qilmay, eshikni taqillata boshlaydi. Xavotirlangan onasi eshikni ochib:

— Nazokat, shunday sabrsizlik bilan taqillatasanmi, — dedi.

— Siz garang bo'lib qolganmisiz? — deb, Nazokat uyga kira solib portfelini divanga otib, oshxonaga shoshiladi. U yerdan uning:

— Yana ko'ylagimni yuvib qo'ymadingizmi? — degan qo'pol, qahrli ovozi eshitaladi.

Savol va topshiriqlar

1. Nazokatning tarbiyasini siz nimada ko'ryapsiz?
2. Siz nima deb o'ylaysiz, bunga kim aybdor?
3. Nazokat va uning onasiga qanday maslahat berardingiz?

O'quv jarayoniga zid muammoni bartaraf etish

45-vaziyat.

Sinfda to'polon, chang, o'quvchilar darsga tayyor emaslar.

— O'tiringlar. Navbatchi o'qituvchilar xonasiga borib, u yerdagi shkafdan xarita olib kelsin, — deydi o'qituvchi sinfga murojaat qilib.

Shunda bir nechta o'g'il bola eshik tomon otildi.

— Qayoqqa, qayoqqa! Bittangiz boring.

— Ikkalamiz borib kelsak maylimi? — o'quvchi joyidan qichqiradi.

— Ha, mayli, faqat tezroq.

— Men ham ular bilan boray,— dedi yana bir o'quvchi joyidan turib.

— Yo'q! Men faqat ikki o'rtog'ingizga ruxsat berdim.

— Axir siz bir odam boradi degandingiz-ku? — dedi uchinchi bo'lib turgan bola arazlagan holda.

— Shovqinni to'xtating. Uyg'a berilgan vazifani tekshiramiz. Kim javob beradi? — deydi o'qituvchi.

Shunda butun sinf tinchib, hamma jimib qoladi.

Suhbatlashish va sherigini tushunish

46-vaziyat.

Ikki o'quvchi hozirgina tomosha qilingan filmning bosh qahramoni haqida suhbatlashadi. Pedagog rahbarligida bu film qahramonining xatti-harakatlari muhokama qilinadi.

Suhbat olib borish sharti quyidagicha: birinchi qahramonning xatti-harakatlari to'g'ri yoki noto'g'ri ekanligi bo'yicha o'zining nuqtai nazarini asoslab beradi. Ikkinchi o'quvchi esa avval sherigining aytganlarini takrorlashi, shundan keyin o'zining nuqtayi nazarini aytishi mumkin. Keyin birinchi o'quvchi, o'z navbatida, ikkinchi o'quvchining aytganlarini takrorlab, keyin esa o'zining fikrlarini davom ettiradi.

Dialog taxminan 10 daqiqa davom etadi va magnitofon yoki videomagnitofonga yozib olinadi. Ekspertlar birinchi va ikkinchi o'quvchining hikoyasini aniqligi va to'liqligiga ko'ra ballar asosida baholaydilar.

**PEDAGOGIKA NAZARIYASI VA TARIXI
FANIDAN TALABALAR UCHIUN
TEST SAVOLLARI**

1. Xalq ta'limi tashkilotlariga qaysilar kiradi?

- A) Boshlang'ich va tayanch maktablar.
- B) Kasb-hunar kollejlari, litseylar.
- C) Maktabgacha tarbiya muassasalari, boshlang'ich maktab, tayanch maktablari, umumta'lim maktablari, o'rta maxsus o'quv yurtlari, oliy o'quv yurtlari.
- D) O'rta maxsus o'quv yurtlari.

2. Har bir dars nimalar asosida tuziladi?

- A) Ta'lim tamoyillari asosida.
- B) Reja asosida.
- C) Ta'limiy va tarbiyaviy vazifalar hamda ta'lim tamoyillari asosida.
- D) Ta'limiy vazifalar asosida.

3. Dars nima?

- A) Ta'limiy vazifalarni amalga oshiruvchi jarayon.
- B) O'quvchilarga o'quv fanini tizimli bayon etishga imkon beruvchi jarayon.
- C) Didaktik maqsadlarni amalga oshirish yo'lida doimiy o'quvchilar jamoasi bilan aniq belgilangan vaqtlarda, jadval asosida mashg'ulot olib borish.
- D) O'quvchilar jamoasining bilish faoliyatiga rahbarlik qilish uchun tashkil etiladigan ish shakli.

4. Bilimlarni tekshirish turlari qaysi qatorda to'g'ri ko'rsatilgan?

- A) Joriy, yakuniy va tematik.
- B) Chorak, mustaqil.
- C) Frontal tekshirish.
- D) Individual tekshirish.

5. O'quv materiallarini o'zlashtirishning asosiy bosqichlari ko'rsatilgan qatorni aniqlang.

- A) Diqqat bilan tinglash, topshiriqlarni bajarib borish.
- B) O'qishga, bilimga qiziqish.

C) Bilimlarni qabul qilish, tushunish, idrok etish va amalga tatbiq etish.

D) Qunt bilan o'rganish.

6. Ta'limning ikkiyoqlama jarayoni qaysi qatorda to'g'ri ko'rsatilgan?

A) O'qituvchi va o'quvchilarning birgalikdagi faoliyati.

B) Ta'limda o'qituvchining otaliq roli.

C) O'qituvchining ilmiy bilimlar berishi, ko'nikma va malakalar bilan qurollantirishi.

D) O'qituvchining tushuntirganlarini o'quvchilar tomonidan qabul qilinishi.

7. Qaysi olim «Insonning bilish faoliyati bilmaslikdan bilishga qarab boradi» deb aytgan?

A) Abu Rayhon Beruniy.

B) Yan Amos Komenskiy.

C) Abu Ali ibn Sino.

D) Burhoniddin Zarnudjiy.

8. Ta'limning maqsadi qaysi qatorda to'g'ri ko'rsatilgan?

A) Yosh avlodni ilmiy bilimlar, ko'nikma va malakalar tizimi bilan qurollantirish.

B) Aniq mavzuni o'quvchilarga bildirish.

C) Yoshlarni bilimlar bilan qurollantirish.

D) Yoshlarning dunyoqarashini shakllantirish.

9. Tarbiya — bu:

A) Maxsus tashkil etilgan pedagogik jarayon bo'lib, bu jarayon insonni har tomonlama kamol toptirishga qaratilgan bo'ladi.

B) Axloqiy e'tiqod va xatti-harakatlarni shakllantirish jarayoni.

C) Maxsus tashkil etilgan va ongli amalga oshiriladigan jarayon.

D) Insonlar bir-biriga tavsif etadigan jarayon.

10. Tarbiyaning qismlari qaysi qatorda to'liq ko'rsatilgan?

A) Politexnik, ma'naviy, axloqiy.

B) Ekologik, axloqiy, nafosat, ma'naviy-axloqiy, jismoniy, iqtisodiy, mehnat.

C) Jismoniy, iqtisodiy, huquqiy.

D) Axloqiy, ekologik, nafosat.

11. Ma'lumot — bu:

A) Maqsadga yo'naltirilgan jarayon bo'lib, bunda o'quvchilar bilimlar tizimini, malaka va ko'nikmalarni egallab, ilmiy dunyoqarashi shakllanib borishi bilan birga, axloqiy fazilatlarining kamol topishi.

B) O'quv ko'nikmasi va malakasi bilan qurollantirish orqali tarbiyaviy ta'sir o'tkazish.

C) Tarbiyaning bir qismi bo'lib, bunda bolalar bilimlar tizimini egallab boradilar.

D) O'quvchilar tomonidan ko'nikma va malakalarni o'zlashtirish jarayoni.

12. «Ta'lim degan so'z xalqlar va shaharliklar o'rtasidagi nazariy fazilatlarini birlashtirish, tarbiya esa shu xalqlar o'rtasidagi tug'ma fazilat va amaliy kasb-hunar fazilatlarini birlashtirish demakdir. Ta'lim so'z va o'rgatish bilangina bo'ladi. Tarbiya esa amaliy ish, tajriba bilan, ya'ni shu xalq, shu millatning amaliy malakalaridan iborat bo'lgan ish-harakat, kasb-hunarni o'rganishdir».

Bu ta'rifning muallifi kim?

A) Al-Forobiy.

B) Al-Xorazmiy.

C) Al-Beruniy.

D) Ibn Sino.

13. O'rta Osiyo mutafakkirlaridan qaysi alloma birinchi marta bolalarni jamoa bo'lib maktabda o'qitishning ahamiyatini ilmiy asoslab bergan?

A) Al-Forobiy.

B) Al-Beruniy.

C) Al-Xorazmiy.

D) Ibn Sino.

14. «Juvonmardlikning asli 3 narsadir: biri ulkim, aytgan so'zingni o'zing qilsang, ikkinchisi ulkim, xayrli ishni ilgari tutsang, qilgan barcha sifatlar bu uch narsaning ostidadur». Ushbu fikrning muallifi kim?

A) Kaykovus.

B) Yusuf Xos Hojib.

C) Ahmad Yugnakiy.

D) Koshifiy.

15. Turkiy tilda yaratilgan dastlabki ta'limiy- axloqiy asar qaysi?

- A) «Devon-u lug'otit-turk».
- B) «Qutadg'u bilig».
- C) «Hibat ul-haqoyiq».
- D) «Mahbub ul-qulub»

16. Didaktika — bu:

- A) Ta'lim nazariyasi.
- B) O'quv tillarini tashkil etish shakllarini takomillashtirish.
- C) Ta'lim qonuniyatlari, tamoyillari va mohiyatini tadqiq etadi.
- D) Ilmiy fan bo'lib, ta'limning nazariy asoslarini o'rgatadi.

17. «Buyuk didaktika» asari qaysi pedagog-olim tomonidan yozilgan?

- A) Abu Rayhon Beruniy.
- B) Abu Ali ibn Sino.
- C) Yan Amos Komenskiy.
- D) Pestalotssi.

18. Ta'lim jarayoni — bu:

- A) Maxsus tashkil etilgan jarayon, buning natijasida o'quvchilar olam haqidagi bilimlarni egallaydilar.
- B) O'quvchilar tomonidan ularni qurshab olgan dunyoning qonuniyatlarini o'rganish.
- C) Bilish faoliyati.
- D) Aqliy bilish faoliyati.

19. Shaxs— bu:

- A) Kadrlar tayyorlash tizimining bosh subyekti va obyekti, ta'lim sohasidagi xizmatlarning iste'molchisi va ularni amalga oshiruvchi.
- B) Ta'lim va kadrlar tayyorlash tizimining faoliyatini tartibga soluvchi.
- C) Har qanday odam shaxs hisoblanadi.
- D) Yangi tug'ilgan chaqaloq.

20. Shaxsning shakllanishiga ta'sir etuvchi omillar qaysi qatorda to'liq berilgan?

- A) Mikromuhit, iste'dod, xotira.
- B) Mikromuhit, mezomuhit, makromuhit, irsiyat, ta'lim-tarbiya, shaxsiy faoliyat.
- C) Shaxsiy faoliyat, mafkura.
- D) Irsiyat, iste'dod, xotira.

21. Nazariya — bu:

- A) Bilimlarning haqqoniy ekanligi.
- B) Harakatlar yig'indisi.
- C) Fikrlar tizimi.
- D) O'qituvchi va o'quvchilarning xususiyatlarini o'rganishdir.

22. Dars tiplari qaysi qatorda to'liq ko'rsatilgan?

- A) Aralash darslar, yangi bilimlarni bayon etuvchi va leksiya darslari.
- B) O'tilgan materiallarni mustahkamlash, umumlashtirish darslari.
- C) O'yin darslari, press-konferensiya, mohir qo'llar darsi.
- D) Aralash darslar, yangi materiallarni bayon etish, takrorlash, bilimlarni tekshirish va baholash, mustahkamlash darsi.

23. Ibtidoiy jamoa davrlarida tarbiyaning yuzaga kelishiga sabab bo'lgan shart-sharoitlar nimalardan iborat?

- A) Kohinlar va oqsoqollarning maqsadga muvofiq faoliyati.
- B) Bolalarning kattalarga taqlidi.
- C) Ibtidoiy odamlarning mehnat faoliyati va bunda tarkib topgan ijtimoiy munosabatlar.
- D) Kishilarning o'z nasl-nasabini davom ettirishda tabiiy-biologik negizga asoslanishi.

24. «Bola o'zining hayot faoliyati jarayonida kattalarning ishlariga qatnashib, ular bilan kundalik muomalada bo'lib tarbiyalanar va ta'lim olar edi. Keyinroq odat bo'lib qolganidek, hayotga hozirlanibgina qolmasdan, shu bilan birga, o'zi uddalay oladigan faoliyatga bevosita qo'shilib ham ketaveradi, kattalar bilan birga va ularning rahbarligida mehnat qilishga va hayot kechirishga o'rganar edi». Mazkur fikr qaysi tarixiy davrdagi bola tarbiyasini yoritayapti?

- A) Quldorlik jamiyatidagi.
- B) Ibtidoiy jamiyatdagi.

- C) Feodal jamiyatdagi.
- D) Ibtidoiy jamoaning yemirilish davridagi.

25. Eng qadimgi davrlardagi ma'naviy madaniyatimiz, xususan, bolalar tarbiyasi tizimini o'rganishga asos bo'lgan manbani ko'rsating.

- A) Quro'ni Karim.
- B) Ibn Sino. «Axloq haqida risola».
- C) Ma'rifatparvarlarning asarlari.
- D) «Avesto».

26. Xalq ommasi tomonidan yaratilgan va avloddan avlodga o'tib kelayotgan ta'lim-tarbiya ishlarini amalga oshirish bobida qo'llanib kelingan usul, vosita, ko'nikma va malakalar birligini ifodalovchi tajribalar asosida to'plangan bilim va ma'lumotlar yig'indisi nima deb ataladi.

- A) Pedagogika.
- B) Tarbiya nazariyasi.
- C) Didaktika.
- D) Xalq pedagogikasi

27. «Sog'liqni saqlashning asosiy tadbiri badantarbiya bo'lib, keyin ovqat tadbiri va uyqu tadbiri bo'lganidan, so'zni badantarbiyadan boshlaymiz. Badantarbiyaga odamning ish jarayonida qiladigan harakatlari va maxsus badantarbiya harakatlari kiradi. Bu yerda biz keyingisi ustida to'xtalamiz, chunki shu keyingisi badantarbiya bo'lib, undan keladigan manfaatlar tufayli u bilan mashg'ul bo'ladilar. Badantarbiyaning turlariga kelsak, ular quyidagilardan iborat: tez harakatli, nozik va yengil, kuchli badantarbiya turlari».

Mazkur fikr muallifi kim?

- A) Beruniy.
- B) Ibn Sino.
- C) Davoniy.
- D) Navoiy.

28. Movarounnahrda qaysi davlat arbobi XV asrda maktablar islohotini o'tkazdi?

- A) Amir Temur.
- B) Mirzo Ulug'bek.
- C) Zahiriddin Bobur.

D) Alisher Navoiy.

29. «As-sahih» to‘plami qaysi muhaddis-vatandoshimiz ijodiga mansub?

- A) Imom Ismoil al-Buxoriy.
- B) Imom Ismoil al-Nishopuriy.
- C) Imom ibn Mojja.
- D) Imom ibn Iso at-Termiziy.

30. «Isrof — o‘rinsiz va foydasiz ishlarga pul va mol sarf qilishdir. Isrof natijasida yo‘qchilik, keyin har kimning mol, davlatiga tama va hasad qilish kelib chiqadi».

Ushbu pandning muallifi kim?

- A) Davoniy.
- B) Abdurahmon Jomiy.
- C) Alisher Navoiy.
- D) Abdulla Avloniy.

31. «Ul nadurkim, poyi yuq, yursa boshi birla yurar, yurganda xok surmay ancha ustolik qilar». Ushbu satrlar kimning qalamiga mansub?

- A) Anbar otin.
- B) Jahon otin.
- C) Dilshod otin.
- D) Samar otin.

32. Turkiston o‘lkasi chor hukumati tomonidan bosib olinganidan so‘ng yerli aholini savodxon qilishdan asosiy maqsad qaysi qatorda ko‘rsatilgan?

- A) Umumiy savodxonlikka erishish.
- B) Yerli aholini ruslashtirish.
- C) Yerli aholi uchun milliy maktablar tashkil etish.
- D) Yangi usul maktablari ochish.

33. Ulug‘bekning buyrug‘i bilan qaysi shaharlarda madrasalar barpo etilgan?

- A) Samarqand va Shahrisabzda.
- B) Samarqand va Qarshida.
- C) Samarqand va G‘ijduvonda.
- D) Samarqand va Buxoroda.

34. Pedagogika tarixi qanday fan?

- A) Pedagogika tarixi metodikasi voqea va hodisalarni o'rgatadigan fan.
- B) Pedagogika tarixi maktab tizimi va g'oyalarini o'rganadigan fan.
- C) Pedagogika tarixi fani ijtimoiy fan.
- D) Pedagogikaga oid bilimlarni o'rganadigan fan.

35. Pedagogika tarixining asosiy manbalari qaysi qatorda to'g'ri berilgan?

- A) Xalq og'zaki ijodi, pedagogik qadriyatlar, tarixiy manbalar, ta'lim-tarbiyaga oid asarlar, davlat qonun va qarorlari.
- B) Davlat hujjatlari, tarixiy g'oyalar, pedagogik meros.
- C) Milliy meros va umumiy qadriyatlar.
- D) Buyuk pedagoglar asarlari, xalq pedagogik adabiyotlari.

36. Sharq Uyg'onish davrining yetuk namoyandalari qaysi qatorda to'g'ri berilgan?

- A) Al-Forobiy, Abu Rayhon Beruniy, Abu Ali ibn Sino.
- B) Abu Ali ibn Sino, Al-Xorazmiy.
- C) Abu Rayhon Beruniy, Amir Temur.
- D) Abu Ali ibn Sino, Al-Xorazmiy, Alisher Navoiy.

37. «Turkiy Guliston yoxud axloq» asarining muallifi kim?

- A) A. Avloniy.
- B) Munavvarqori.
- C) Fitrat.
- D) Behbudiy.

38. «Qutadg'u bilig» asarining muallifi kim?

- A) Kaykovus.
- B) Navoiy.
- C) Abu Nasr Forobiy.
- D) Yusuf Xos Hojib.

39. Navoiy umrining oxirgi yillarida yozgan ta'lim-tarbiyaga oid asari nomi qaysi qatorda to'g'ri ko'rsatilgan?

- A) «Hayrat ul-abror».
- B) «Mahbub ul-qulub».
- C) «Xamsa».
- D) «Farhod va Shirin».

40. «Turkiy Guliston yoxud axloq» asarida komil inson tarbiyasida ilgari surilgan g'oyalar qaysi qatorda to'g'ri ko'rsatilgan?

- A) Aqliy tarbiya, axloqiy tarbiya, vijdon tarbiyasi.
- B) Vatanga muhabbat, inson odobi.
- C) Axloqiy tarbiya, vijdon tarbiyasi.
- D) Tarbiya, inson odobi.

41. «Birinchii muallim» darsligining muallifi qaysi qatorda to'g'ri ko'rsatilgan?

- A) Munavvar qori.
- B) I. Gaspirali.
- C) A. Avloniy.
- D) Saidrasul Aziziy.

42. Y. A Komenskiyning «Buyuk didaktika» asari necha bobdan iborat?

- A) 40 bobdan.
- B) 38 bobdan.
- C) 33 bobdan.
- D) 36 bobdan.

43. Kadrlar tayyorlash Milliy dasturida belgilangan barcha tadbirlarni amalga oshirishning 1-bosqichi qaysi yillar hisoblanadi?

- A) 1997 — 2001- yillar.
- B) 1997 — 2000- yillar.
- C) 1998 — 2001- yillar.
- D) 1996 — 2000- yillar.

44. Aralash dars turining tuzilishi berilgan qatorni toping.

- A) Uy vazifasini so'rab, tekshirish, yangi material bayon qilingan yangi matn, uyga vazifa topshirish.
- B) Tashkiliy qism, yangi mavzu bayoni, yangi mavzuga oid uyga vazifa berish.
- C) Tashkiliy qismlarning ochib berilishi.
- D) Darsni turli o'yinlar orqali o'tish.

45. Pedagogik qobiliyat necha turga bo'linadi?

- A) 9 ta turga.
- B) 4 ta turga.
- C) 7 ta turga.
- D) 12 ta turga.

46. O'quv dasturi — bu:

A) Fanning maqsadidan, o'quv rejası bo'yicha ajratilgan soat va bilim hajmi, uning tizimi, mavjud jamiyatning g'oyaviy-siyosiy yo'nalishini o'zida aks ettiradigan davlat hujjatidir.

B) Fanning maqsadini belgilab beruvchi hujjat.

C) O'qituvchining faoliyatini belgilab beradigan hujjat.

D) Dars tizimi va uning qonun-qoidalarini belgilab beradigan hujjat.

47. «Mudarris ota-onasining mansabi, boyligiga qarab bolaga muomala qilmasligi kerak». Ushbu fikr qaysi Sharq mutafakkirining qalamiga mansub?

A) Jomiy.

B) Al-Forobiy.

C) Ibn Sino.

D) Navoiy.

48. Navoiyning «Mahbub ul-qulub» asarida o'qituvchi odobiga doir talablar to'g'ri bayon etilgan qatorni ko'rsating.

A) Mudarris ota-onasining mansabi, boyligiga qarab bolaga muomala qilmasligi lozim, mudarris bolaga bilgan narsalarini o'rgatishi, bilmagan ilmlarini o'rgatishga urinmasligi kerak.

B) Muallim yaramas ishlardan, nopoklikdan yiroq bo'lishi kerak.

C) Mudarrislar yomon ishlardan, fisq-u fasoddan o'zlarini tiya bilishlari kerak.

D) O'qitishni, tarbiyalashni bilmagan mudarris bolalardan uzoqda yurishi kerak.

49. Odob — bu:

A) Har bir insonning boshqa bir inson yoki jamoa bilan bo'lgan muloqotida hamda yurish-turishida o'zini tuta bilishidir.

B) Insonning yurish-turishini belgilab beradi.

C) Insonning muomala odobini belgilab beradi.

D) Insonning kuchli iroda egasi ekanligi.

50. O'quv rejasiga asosan tuziladigan hujjatning nomi qaysi qatorda to'g'ri ko'rsatilgan?

A) Maktabning yillik o'quv rejası.

B) Sinf rahbarining tarbiyaviy ish rejası.

C) Dasturdan tashqari ma'lumotlar jadvali.

D) O'quv rejasi asosida tuziladigan hujjat — dars jadvali.

51. Pedagogikadagi jazolash usuli qaysi qatorda to'g'ri ko'rsatilgan?

A) Tushuntirish, tanbeh berish, ogohlantirish, qattiq ogohlantirish, uyaltirish.

B) Kaltaklash, urish, haqorat qilish.

C) Haqorat qilish.

D) Tanbeh berish.

52. Kadrlar tayyorlash Milliy dasturida belgilangan barcha tadbirlarni amalga oshirishning 2-bosqichi qaysi yillar hisoblanadi?

A) 2001 — 2005- yillar.

B) 1997 — 2000- yillar.

C) 1998 — 2001- yillar.

D) 1996 — 2000- yillar.

53. «Ta'lim to'g'risida»gi Qonun qachon qabul qilingan?

A) 1997 yil O'zR Oliy Majlisining 11-sessiyasida.

B) 1997 yil O'zR Oliy Majlisining 9-sessiyasida.

C) 1996 yil O'zR Oliy Majlisining 11-sessiyasida.

D) 1997 yil O'zR Oliy Majlisining 8-sessiyasida.

54. Shaxs komilligining mezoni — bu:

A) O'qib-uqqanligi, aqliy va axloqiy bilimlari saviyasi va ularni hayotda qo'llay bilish ko'nikmasini hosil qilganligida.

B) Hayotiy tajribasining ko'pligida.

C) O'zgalar bilan tez muomalaga kirishib keta olishida.

D) Yaxshi fazilatlarni o'zida mujassam etganligida.

55. „O'g'illarim! Millatning ulug' martabasini, saodatini saqlamoq uchun Sizlarga qoldirayotgan vasiyat va tuzuklarni yaxshi o'qing, aslo unutmang va tatbiq eting“. Ushbu fikr muallifini aniqlang.

A) Jomiy.

B) Al-Forobiy.

C) Ibn Sino.

D) Amir Temur.

56. «Axloqning yaxshi bo'lishi, taomning pokizaligi, rostlik va omonatga xiyonat qilmaslik shart, dunyoviy ishlardan chetda

qolgan bo'lsangiz ham zarari yo'qdir». Ushbu fikr muallifini aniqlang.

- A) Jomiy.
- B) Imom Ismoil al-Buxoriy.
- C) Ibn Sino.
- D) Amir Temur.

57. «Odobli inson barcha odamlarning yaxshisidir va barcha xalqlar uchun yoqimlidir. U mansabdor kishilardan go'zalroq va badavlat odamlardan hurmatliroqdir». Ushbu fikr muallifini aniqlang.

- A) Alisher Navoiy.
- B) Jomiy.
- C) Ibn Sino.
- D) Amir Temur.

58. IX—XV asrlar davomida pedagogika faniga hissa qo'shgan olimlar qaysi qatorda to'g'ri ko'rsatilgan?

- A) Forobiy, Ibn Sino, Jomiy, A.Navoiy.
- B) Jomiy, Muqimiy.
- C) Amir Temur, Mashrab.
- D) Ibn Sino, Gulxaniy.

59. XIX asrning 2-yarmi va XX asrda pedagogika faniga hissa qo'shgan olimlar qaysi qatorda to'g'ri ko'rsatilgan?

- A) Avloniy, Fitrat, Behbudiy.
- B) Jomiy, Fitrat.
- C) Amir Temur, Mashrab.
- D) Ibn Sino, Gulxaniy.

60. Bugungi kunda pedagogika sohasida qalam tebratayotgan olimlar kimlar?

- A) R.A.Mavlonova, N.Azizxo'jayeva, O.Hasanboyeva.
- B) R.A.Mavlonova, N.Saidahmedov.
- C) N.Azizxo'jayeva, K.Hoshimov.
- D) O.Hasanboyeva, M.Haydarov.

61. Badantarbiya mashqlari tartibli va yo'li bilan bajarilsa, nimaga erishiladi?

A) Fikr uyg'unlashadi, qon yurishadi, hazm yaxshilanadi, asab quvvatlanadi, zehn charxlanadi.

- B) Barkamol inson tarbiyalanadi.
- C) Komil inson voyaga yetkaziladi.
- D) Shaxs shakllanadi.

62. O‘zbekiston Respublikasi «Oila huquqi»ning asosiy tamoyillari qaysi qatorda to‘liq berilgan?

- A) Oila jamiyat va davlat muhofazasida, ayol bilan erkak teng huquqliligi, ixtiyoriy, erkin nikoh va erkin ajralish.
- B) Oila jamiyat va davlat muhofazasida.
- C) Ayol bilan erkak teng huquqliligi.
- D) Ixtiyoriy, erkin nikoh va erkin ajralish.

63. Maktab ichki nazorat turlari qaysi qatorda to‘liq ko‘rsatilgan?

- A) Tematik va yakka nazorat.
- B) Kompleks va individual nazorat.
- C) Tematik va kompleks nazorat.
- D) Tematik va individual nazorat.

64. «Otangga bo‘lmasin arzanda bandi, Bandidan chiqib bo‘l hunar farzandi». Ushbu misralar qaysi allomaga tegishli?

- A) Alisher Navoiy.
- B) Jomiy.
- C) Behzod.
- D) Kaykovus.

65. Hadisi Sharifda keltirilgan quyidagi g‘oyalar kimga tegishli? «Mening bolam», «Sening bolang» deb ajratmang. Tarbiya berish hammaning vijdoniy burchidir».

- A) Buxoriy.
- B) Naqshbandiy.
- C) Payg‘ambarimiz Muhammad (s.a.v).
- D) Moturidiy.

66. Milliy tarbiya mezonlarini belgilashda nimalar e‘tiborga olinadi?

- A) O‘quvchilarning yoshi, aqliy imkoniyatlari.
- B) O‘quvchilarning bilish qobiliyatlari.
- C) O‘quvchilarning ruhiy holati.
- D) O‘quvchilarning umumiy holati.

67. Milliy tarbiyaning ko'rsatkich va mezonlari qaysi qatorda to'g'ri ko'rsatilgan?

- A) Xalqparvarlik, insonparvarlik.
- B) Insonparvarlik, vatanparvarlik.
- C) Vatanparvarlik, milliy g'urur, milliy odob, vijdoniylik.
- D) Vatanparvarlik, milliy g'urur.

68. Ta'lim tamoyillari qaysi qatorda to'g'ri ko'rsatilgan?

A) Ta'limning ilmiy bo'lishi, nazariya bilan amaliyotning bog'liq bo'lishi.

B) Ta'lim jarayonining ko'rsatmali bo'lishi, bilimlarni puxta va tizimli o'zlashtirib olish, ta'lim jarayoni va tizimini demokratlashtirish va insonparvarlashtirish, ta'lim jarayonida shaxsiy xususiyatlarni hisobga olish.

C) Og'zaki nazorat va o'z-o'zini nazorat qilish.

D) Ta'limga qiziqishni rag'batlantirish.

69. Darsga qo'yiladigan didaktik talablar — bu:

A) Har bir dars aniq maqsadni ko'zlab, puxta rejalashtirilgan bo'lishi.

B) Har bir dars aniq g'oyaviy, mafkuraviy izlanishga ega bo'lishi lozim. O'qituvchi esa ulardan tarbiyaviy maqsadda foydalanmog'i kerak.

C) Har bir dars ko'rsatmali vositalar bilan jihozlanmog'i lozim.

D) Dars uchun ajratilgan soat va daqiqalarni tejash va unumli foydalanish.

70. Tarbiyaning tabiatga uyg'un bo'lish prinsipini qaysi pedagog o'z ishida ta'riflagan?

A) Nemis pedagogi Adolf Disterveg.

B) Slavyan pedagogi Yan Amos Komenskiy.

C) Fransuz filosofi Jan Jak Russo.

D) Shvetsar pedagogi Iogann Genrix Pestalotssi.

71. Shaxsning shakllanishiga ta'sir etuvchi ichki omillar qaysi qatorda to'g'ri ko'rsatilgan?

A) Tabiiy va ijtimoiy hayot.

B) Biologik va irsiy omillar.

C) Atrof-muhit.

D) Pedagogik ta'lim.

72. «Inson uchun birinchi baxt uning sog'lig'i, ikkinchisi go'zalligidir» degan fikr kimning qalamiga mansub?

- A) Suqrot.
- B) Komenskiy.
- C) Ushinskiy.
- D) Aflotun.

73. Faoliyat qanday turlarga bo'linadi?

- A) O'yin, o'qish, mehnat faoliyati.
- B) Raqs faoliyati.
- C) Kino ko'rish faoliyati.
- D) Dam olish faoliyati.

74. «Avesto» tadqiqotchisini aniqlang.

- A) Zamen.
- B) Makvetsiy.
- C) Vigotskiy.
- D) Komenskiy.

75. Qadimda inson tarbiyasini aks ettirgan manbalar nomi to'g'ri ko'rsatilgan qatorni aniqlang.

- A) Maqol, afsona, doston.
- B) Madaniyat, maqol.
- C) Din, doston.
- D) Din, doston, maqol.

76. Nafosat tarbiyasini amalga oshirishda eng ko'p qo'llanadigan vositalarni ko'rsating.

- A) Musiqa, tasviriy san'at, she'riyat va raqs.
- B) Dars, ekskursiya.
- C) Tanaffus, dars, mehnat.
- D) Musiqa, tasviriy san'at.

77. «Zafarnoma» asarining muallifi kim?

- A) Navoiy.
- B) Abu Ali ibn Sino.
- C) Sharofiddin Ali Yazdiy.
- D) Amir Temur.

78. Nafosat tarbiyasi nima?

- A) O'quvchilarni did bilan kiyintirishga o'rgatish.

B) O'quvchilarning voqelikka, san'atga, tabiatga, jamiyatga munosabatlarida go'zallikni idrok qilish, badiiy didni o'stirish.

C) Nozik didli bo'lish.

D) Go'zallikni yaratish.

79. Tarbiya usullari qaysi qatorda to'g'ri ko'rsatilgan?

A) Namuna, tushuntirish, uqtirish.

B) Ibrat-namuna, ishontirish, tushuntirish, uqtirish.

C) Tushuntirish, nasihat qilish.

D) Ishontirish, taqdirlash.

80. Axloqiy tarbiyaning vazifalari qaysi qatorda to'g'ri berilgan?

A) Ongli, intizomli qilib tarbiyalash.

B) Kattalarni hurmat qilishga o'rgatish.

C) Fikrlash qobiliyatini kengaytirish, tarbiyalash.

D) O'quvchilarga insonparvarlikni singdirish.

81. «Agar dunyoda chang va tutun bo'lmaganida, inson 1000 yil umr ko'rgan bo'lur edi», degan fikr kimning qalamiga mansub?

A) Abu Rayhon Beruniy.

B) Abu Ali ibn Sino.

C) Al-Xorazmiy.

D) Abdulla Avloniy.

82. O'qituvchi — bu:

A) Madaniyatli, to'g'ri yo'nalish ola biladigan shaxs.

B) Yuksak madaniyatli, o'quvchilarning qiziqishini qondira oladigan shaxs.

C) Fundamental va mutaxassislik fanlarini chuqur egallagan yuqori saviyali pedagog.

D) O'quvchilarga bilim beruvchi shaxs.

83. «Devon-u hikmat» asarining muallifi kim?

A) Al-Forobiy.

B) Ahmad Yugnakiy.

C) Ahmad Yassaviy.

D) Alisher Navoiy.

84. Pedagogikaning predmeti — bu:

A) Tarbiya va tarbiyalash borasidagi faoliyat.

- B) Maxsus tashkil etilgan tarbiyaviy jarayon.
- C) Tarbiya nazariyasi va amaliyotini tadqiq etadigan, uning mohiyatini aniqlab beradigan fan.
- D) Tarbiya qonunlarini tadqiq etadigan fan.

85. Shaxs kamoloti — bu:

- A) Ichki va tashqi sifatlar.
- B) Irsiyat, muhit, tarbiya, ichki va tashqi sifatlar, idora etiladigan va idora etilmaydigan jarayon.
- C) Ma'lumot, o'qish va tarbiya.
- D) Irsiyat, ma'lumot va tarbiya.

86. Maktab ta'limi o'z ichiga quyidagilarni oladi:

- A) O'quv predmetlari, o'quv plani, dasturi va darsliklari.
- B) Predmetlar, o'quv rejasi.
- C) O'quv rejasi, dastur.
- D) Predmet va darsliklar.

87. Ta'lim prinsiplari — bu:

- A) Ta'lim asosini tashkil etadigan qoidalar.
- B) Ta'lim talablaridan kelib chiqib, o'qitishning borishini belgilaydigan va aniqlaydigan qonun.
- C) Didaktik talablar tizimi.
- D) Maxsus tizim.

88. Ta'lim metodlari qaysi qatorda to'g'ri ko'rsatilgan?

- A) Amaliy, og'zaki, ko'rsatmali, o'quv faoliyatini tashkil etish va rag'batlantirish, nazorat va o'z-o'zini nazorat qilish metodlari.
- B) Og'zaki, ko'rgazmali, amaliy.
- C) Amaliy va og'zaki.
- D) O'quv faoliyatini rag'batlantirish, nazorat va o'z-o'zini nazorat qilish.

89. Pedagogika faniga taalluqli asosiy bo'limlar qaysi qatorda to'g'ri berilgan?

- A) Umumiy pedagogika, ilmiy tadqiqot metodi, ta'lim nazariyasi.
- B) Umumiy pedagogika, ta'lim nazariyasi, tarbiya nazariyasi, maktabshunoslik, pedagogika tarixi.

C) Umumiy pedagogika, bolalar ijodini o'rganish, tibbiyot pedagogikasi.

D) Umumiy pedagogika, shaxs muammosi, maktabgacha tarbiya pedagogikasi.

90. Kadrlar tayyorlash Milliy dasturining maqsadi nima?

A) O'tmishdan qolgan mafkuraviy qarashlar va sarqitlardan to'la xalos etish.

B) Ta'lim sohasiga o'zgartirish kiritish.

C) Ta'lim muassasalarini yuqori malakali mutaxassislar bilan ta'minlash.

D) Ta'lim sohasini tubdan isloh qilish, uni o'tmishdan qolgan mafkuraviy qarashlar va sarqitlardan to'la xalos etish, yuqori malakali mutaxassislar tayyorlash milliy tizimini yaratish.

91. Pedagogik mahorat — bu:

A) Izlanish, ijodiy mehnat mahsuli. U bir qolipdagi ish uslubi emas, balki u har bir o'qituvchining o'z ustida ishlashi, ijodiy mehnati.

B) O'quvchining ruhiy holatini bilish.

C) O'quvchini qiyin vaziyatdan olib chiqish.

D) Har qanday holatda ham dars o'ta olish.

92. «Ash-shifo» asarining muallifi kim?

A) Al-Forobiy.

B) Al-Farg'oniy.

C) Ibn Sino.

D) Alisher Navoiy.

93. Pedagogika atamasining ma'nosi — bu:

A) Pedagogika — bola yetaklamq so'zidan olingan.

B) Pedagogika — bolashunoslik so'zini anglatadi.

C) Kasbiy mehr va adolat, burch ma'nosini anglatadi.

D) Tashkilotchilik, halollik va rostgo'ylik ma'nosini anglatadi.

94. Pedagogikaning faoliyat obyekti nima?

A) Fan.

B) Bola.

C) Predmet.

D) Kitob.

95. Pedagogning barcha faoliyati nima yordamida amalga oshiriladi?

- A) Subyekt yordamida.
- B) Obyekt yordamida.
- C) Turli vositalar yordamida.
- D) Maqsad yordamida.

96. Irsiyat — bu:

- A) Kishiga tabiiy ta'sir etadigan tashqi voqealar majmuyi.
- B) Insonning hayot tarziga, xarakteriga va mehnat faoliyatiga ta'sir etish.
- C) Bolalar genetik dasturiga kiritilgan muayyan xislat va xususiyatlarning ota-onadan o'tishi.
- D) Faqat tashqi ko'rinishning o'tishi.

97. O'qitishning og'zaki metodlari to'g'ri ko'rsatilgan qatorni belgilang.

- A) Og'zaki, ko'rgazmali, tushuntirish.
- B) Og'zaki, tushuntirish, uqtirish, munozara, bahs, maktab ma'ruzasi.
- C) Ko'rgazmali, amaliy, uqtirish.
- D) Og'zaki, ko'rgazmali, amaliy.

98. O'qitishning amaliy metodlari to'g'ri ko'rsatilgan qatorni belgilang.

- A) Mashq, misol, masala, ta'limiy topshiriqlar.
- B) Ko'rgazmali, amaliy, uqtirish.
- C) Uqtirish, munozara, bahs.
- D) Og'zaki, ko'rgazmali, amaliy.

99. Ta'lim jarayonida didaktik o'yinlarning vazifasi nimadan iborat?

- A) Bolalarni o'qitish, tarbiyalash va kamol toptirish.
- B) Bolalarni zeriktirmaslik.
- C) Uqtirish, munozara, bahs.
- D) Tarbiyalash.

100. Jismoniy tarbiya vositalari necha turga bo'linadi?

- A) 3 turga.
- B) 4 turga.
- C) 7 turga.
- D) 5 turga.

101. O'qituvchining kasbiy shakllanishi nimaga asoslanadi?

- A) Maktabda olingan bilimlarga.
- B) Universitet, kollej va litseyda olgan bilimlariga.
- C) Amaliyotda olgan bilimlariga.
- D) Ta'lim jarayonlariga.

102. Didaktika pedagogikaning qanday tarmog'i?

- A) Bilimlarni bilish tarmog'i.
- B) O'quvchilarning ongini rivojlantirish tarmog'i.
- C) Ta'lim va o'qitish nazariyasini ishlab chiqish tarmog'i.
- D) Pedagogika nazariyasini ishlab chiqish tarmog'i.

103. Qaysi mamlakatda maktabga 5 yoshdan qabul qilinadi?

- A) Yaponiyada.
- B) Fransiyada.
- C) Angliyada.
- D) O'zbekistonda.

104. «Fozil odamlar shahri» asarining muallifi kim?

- A) Al-Forobiy
- B) Al-Farg'oniy.
- C) Ibn Sino
- D) Alisher Navoiy

105. Bolaning maktab yoshidan kichik davr yoshi qaysi javobda to'g'ri berilgan?

- A) 3—4 yosh.
- B) 1—3 yosh.
- C) 1—6 yosh.
- D) 6—12 yosh.

106. Ta'lim mazmunini nimalar tashkil qiladi?

- A) Ilmiy adabiyotlar, uslubiy yo'llanmalar.
- B) O'quv rejasi, darslik, o'quv dasturi, darsliklar.
- C) Darslik, ta'lim haqidagi qonunlar.
- D) Darslik.

107. Bilimlarning ilmiy xususiyatga ega bo'lishi va o'zgarib turishi qaysi tamoyilda mujassamlangan?

- A) Ta'limning bepulligi tamoyilida.
- B) Ta'limning ilmiyligi va dunyoviyligi tamoyilida.

C) Qaysi tilda o'qitish ota-onaning xohishiga bog'liqligi haqidagi tamoyilida.

D) Onglililik tamoyilda.

108. O'quvchilarning mehnat faoliyati dastlab qayerda shakllanadi?

A) Maktabda.

B) Jamoada.

C) Oilada.

D) Tashqi muhitda.

109. O'qituvchiga xos qobiliyatlar to'g'ri ko'rsatilgan qatorni aniqlang.

A) Kuzatuvchanlik, e'tiborlilik, nutq, tashkilotchilik.

B) Bilish, tushuntira olish, kuzatuvchanlik, nutq, tashkilotchilik, kelajakni ko'ra bilish, diqqatni taqsimlay olish.

C) Kuzatuvchanlik, suhbatlashish, jazolash.

D) Nutq qobiliyati, baholash, obro' orttira olish.

110. «Ta'lim to'g'risida»gi Qonun necha moddadan iborat?

A) 34 modda.

B) 44 modda.

C) 35 modda.

D) 12 modda.

111. «O'zbekiston Respublikasi davlat ta'lim muassasalari pedagog kadrlarining attestatsiyasi» to'g'risidagi Nizom nechanchi yilda ishlab chiqildi?

A) 1993- yil.

B) 1990- yil.

C) 1991- yil.

D) 1994- yil.

112. Kadrlar tayyorlash Milliy modelining asosiy tarkibiy qismlari qaysi qatorda to'liq ko'rsatilgan?

A) Shaxs, davlat va jamiyat, uzluksiz ta'lim, fan, ishlab chiqarish.

B) Shaxs, fan, ishlab chiqarish.

C) Davlat va jamiyat, uzluksiz ta'lim.

D) Jamiyat va shaxs.

113. Ta'limda bilimlarni o'zlashtirish jarayoni qaysi komponentlardan iborat?

- A) Hadislarni tahlil qilish.
- B) Olingan axborotlarni tahlil qilish.
- C) Eslab qolish va baholash.
- D) Maktab va Internet.

114. O'rta Osiyoda didaktika fanining rivojlanishiga katta hissa qo'shgan mutafakkirlar qaysi qatorda to'g'ri ko'rsatilgan?

- A) A.Qodiriy, U.Nosir, A.Oripov, Umar Xayyom.
- B) Z.Diyor, H.H.Niyoziy.
- C) Al-Xorazmiy, Forobiy, Beruniy, Ibn Sino, Umar Xayyom.
- D) Y.A. Komenskiy.

115. Eng yaxshi o'qituvchi — bu:

- A) Yakka holda yondashuvchi.
- B) O'z faniga qiziqish uyg'otuvchi.
- C) Yaxshi faoliyat ko'rsatuvchi.
- D) O'quvchilar psixikasini tushuna oladigan.

116. Tarbiya tushunchasi nima?

- A) Tarbiya ijtimoiy hodisa bo'lib, shaxsda ijobiy xislat va fazilatlarni namoyon bo'lishiga xizmat qiladi.
- B) O'z shaxsini, fazilatlarini tahlil qilish.
- C) O'z atrofidaqilar bilan yaxshi munosabatlarga kirishish.
- D) Hammaga o'rnak bo'lish.

117. Tarbiyaning samaradorligi ko'proq nimaga bog'liq?

- A) Ota-onaning e'tiboriga.
- B) Ustozning jiddiy e'tiboriga.
- C) Oila va maktabning bolaga bir xilligiga.
- D) Muhitning ta'siriga.

118.«Har bir kishining fe'l-atvoriga qarab tarbiyani ikki usul — ixtiyoriy va majburiy usullar bilan amalga oshirish mumkin», degan fikr muallifi kim?

- A) Al-Forobiy.
- B) Al-Farg'oniy.
- C) At-Termiziy.
- D) Alisher Navoiy.

119. Qanday odobga ega bo'lgan o'qituvchi o'quvchilar orasida obro' qozonadi?

- A) Estetik odobga ega bo'lgan o'qituvchi.
- B) Pedagogik odobga ega bo'lgan o'qituvchi.
- C) Muomala odobiga ega bo'lgan o'qituvchi.
- D) O'z-o'zini hurmat qiladigan o'qituvchilar.

120. Navoiyning qaysi asarlarida o'qituvchi odobiga doir talablar bayon qilingan?

- A) «Sab'ayi sayyor».
- B) «Mahbul ul-qulub».
- C) «Layli va Majnun».
- D) «Farhod va Shirin».

121. Muammoli ta'lim bo'yicha tadqiqot olib borgan olimlar qaysi qatorda ko'rsatilgan?

- A) M.Mahmutov, R.A. Mavlonova.
- B) O.To'rayeva, O.Hasanboyeva.
- C) O.To'rayeva, M.Haydarov.
- D) M.Haydarov, O.Hasanboyeva.

122. Yangi bilim beruvchi dars turining tuzilishi to'liq berilgan qatorni toping.

- A) Uy vazifalarini so'rab, tekshirish, yangi material bayoni, uy vazifasini topshirish.
- B) Tashkiliy qism, yangi mavzu bayoni, yangi mavzu bo'yicha uyga vazifa berish.
- C) Tashkiliy qismlarning ochib berilishi.
- D) Darsni har turli o'yinlar orqali o'tish.

123. Mehnat tarbiyasiga doir darslar qatorini aniqlang.

- A) O'qish, husnixat, musiqa, adabiyot.
- B) Ona tili, tarix, geografiya, musiqa.
- C) Tabiat, tasviriy san'at, jismoniy tarbiya.
- D) Mehnat darsi.

124. XV asrda yashab ijod etgan mutafakkirlar qaysi qatorda to'g'ri ko'rsatilgan?

- A) Al-Forobiy, Ibn Sino.
- B) Al-Farg'oniy, Mirzo Ulug'bek.
- C) Ibn Sino, Al-Farg'oniy.
- D) Alisher Navoiy, Mirzo Ulug'bek.

125. Abu Rayhon Beruniyning «Saydana» asaridan qaysi tarbiya turida foydalanish mumkin?

- A) Ekologik tarbiyada.
- B) Axloqiy tarbiyada.
- C) Jismoniy tarbiyada.
- D) Nafosat tarbiyasida.

126. Podshoh, sarkarda, tarixchi, mashshoq, ovchi va bog‘bon, sayyoh va tabiatshunos bo‘lgan alloma kim?

- A) Al-Forobiy.
- B) Al-Farg‘oniy.
- C) Bobur.
- D) Alisher Navoiy.

127. O‘quvchilarni jismoniy tarbiyalash qaysi asosiy vazifalarni hal qiladi?

- A) Sog‘liqni mustahkamlash, tana a‘zolarini chiniqtirish, jismoniy jihatdan to‘g‘ri rivojlanish.
- B) Axloqiy tarbiyalash.
- C) Mehnat tarbiyasi.
- D) Vijdon tarbiyasi.

128. «Badan tarbiyasi — sog‘liqni saqlashda ulug‘vor usuldir» — ushbu fikr muallifini toping.

- A) Al-Forobiy.
- B) Al-Farg‘oniy.
- C) Ibn Sino.
- D) Alisher Navoiy.

129. «O‘qish» kitobi, «Yengil adabiyot» darsliklarining muallifini ko‘rsating

- A) Al-Forobiy.
- B) Al-Farg‘oniy.
- C) Hamza.
- D) Alisher Navoiy.

130. Darsning asosiy maqsadi nimadan iborat?

- A) Bola intellektini, tafakkurini teranlashtirishni rivojlanib boruvchi usul yordamida amalga oshirishdir.
- B) O‘qitishdan iborat.

- C) O'rgatishdan iborat.
- D) O'zlashtirishga erishishdan iborat.

131. Didaktik maqsadning mazmuni to'g'ri ko'rsatilgan qatorni ko'rsating.

- A) Darsda o'rganilayotgan mavzu bo'yicha bilimlarni o'zlashtirish va malakali ta'sir usullarini shakllantirish.
- B) Tarbiyalashning mazmuni.
- C) Ta'limning mazmuni.
- D) Rivojlantirishning mazmuni.

132. O'quv-tarbiya jarayonida rivojlantiruvchi usulning maqsadi nimadan iborat?

- A) Ta'limning mazmunidan.
- B) Tarbiyaning mazmunidan.
- C) Bolaning kamolotiga uyg'unlik baxsh etish, go'zallikka bo'lgan tabiiy intilishni qo'llab-quvvatlash, unda ijobiy his-tuyg'ular uyg'otish.
- D) Bilishga bo'lgan ehtiyojni qondirish.

133. Taassuf ta'limotining asoschisi qaysi qatorda to'g'ri ko'rsatilgan?

- A) Al-Forobiy.
- B) Al-Farg'oniy.
- C) Yan Komenskiy.
- D) Ahmad Yassaviy.

134. Markaziy Osiyoda qaysi asrlarda Temuriylar saltanati hukmronlik qilgan?

- A) XIV—XV asrlarda.
- B) IX—X asrlarda.
- C) V—VI asrlarda.
- D) XII—XIII asrlarda.

135. «Ziji Ko'ragoniy» nomli astronomik jadval kim tomonidan tuzilgan?

- A) Ahmad Yassaviy.
- B) Al-Farg'oniy.
- C) Mirzo Ulug'bek.
- D) Al-Forobiy.

136. Bilimlarni tekshirish turlari qaysi qatorda to'g'ri ko'rsatilgan?

- A) Joriy, yakuniy va tematik.
- B) Chorak, mustaqil.
- C) Individual tekshirish.
- D) A va B javoblar to'g'ri.

137. Og'zaki bayon metodlari o'z ichiga qaysi metodlarni oladi?

- 1. Suhbat. 2. Mustaqil ishlash. 3. Ko'rgazmalilik. 4. Ma'ruza.
- 5. Muammoli izlanish. 6. Hikoya. 7. Umumlashtirish.
- A) 1,4,6. B) 2,4,6. C) 1,3,5. D) 1,2,3,4,5,6.

138. Tabiiy obyektlarni toping.

- 1. Gerbariy. 2. Model. 3. Xarita. 4. Mulyaj. 5. O'quv kinofilmi.
- 6. Mikropreparatlar. 7. Ho'l preparatlar. 8. Sxemalar.
- A) 1,3,5,7 B) 1,6,7 C) 1,4,6,7. D) 2,4,6,8

139. Tasviriy vositalarni toping.

- 1. Gerbariy. 2. Model. 3. Xarita. 4. Mulyaj. 5. O'quv kinofilmi.
- 6. Mikropreparatlar. 7. Qo'l preparatlar. 8. Sxemalar.
- A) 1,3,5,7. B) 1,6,7,8. C) 1,4,6,7. D) 2,3,4,8.

140. Qaysi olimning qarashlarida inson kamolotining asosiy mezonini ko'rsatilgan.

- A) Ibn Sino. B) Al-Forobiy. C) Beruniy. D) Al-Xorazmiy.

141. Ma'ruza metodining asosiy xususiyati qaysi qatorda berilgan?

- A) Qiziqarli va obrazli tashkil qilinishi.
- B) Mashg'ulotning barcha vaqtini qamrab olishi.
- C) Mashg'ulotda suhbat va hikoya metodlarining birgalikda qo'llanilishi.
- D) Bitta mavzuni boshdan oxirigacha tushuntirishga mo'ljallanganligi.

142. Savol-javob usuli keltirilgan o'qitish metodlarining qaysi birida ko'proq qo'llaniladi?

- A) Hikoya.
- B) Ma'ruza.
- C) Seminar.
- D) Suhbat.

143. Quyidagi tushunchalarning soddadan murakkabga tomon to'g'ri joylashish tartibini ko'rsating.

A) Metodika → metodologiya → metod → texnologiya → usul.

B) Metod → metodika → usul → metodologiya → texnologiya.

C) Usul → metod → metodika → metodologiya → texnologiya.

D) Texnologiya → metodologiya → usul → metod → metodika.

144. Yangi bilim berish mashg'ulotida nima asosiy o'rinni egallaydi?

A) Laboratoriya ishi.

B) Yangi mavzu bayoni.

C) Mustaqil ish.

D) Takrorlash.

145. O'quv materialini tanlashda qaysi tamoyilga rioya qilish kerak?

A) Osondan boshlash kerak.

B) Talabalarga faqat oson mavzularni o'tish kerak.

C) O'quv materialining soddadan murakkabga tomon rivojlanib borishi.

D) Faqat murakkab mavzuni o'rgatish.

146. O'qitish jarayonida nazoratning rivojlantiruvchi funksiyasi qaysi qatorda to'g'ri ko'rsatilgan?

A) Talabalarda barqaror diqqatni vujudga keltirish.

B) Xotirani mustahkamlash.

C) O'z-o'zini nazorat qilish va baholash.

D) Hamma javoblar to'g'ri.

147. Ta'lim mazmunini integratsiyalashda integrasiya qanday funksiyani bajaradi?

A) Metodologik.

B) Kasbiy (kasbga) yo'nalganlik.

C) Muammoli rivojlantiruvchi.

D) Tizimlashtirish.

148. O'qitish metodlarini tanlash nimalarga bog'liq?

- A) Mashg'ulot turi va tipiga.
- B) Mashg'ulot mavzusiga.
- C) O'quv materialining mantiqiy yo'nalishi, mazmuni va mustaqil ish xarakteriga.
- D) O'qituvchining bilimiga.

149. Quyida tushirib qoldirilgan so'z qaysi javobda ko'rsatilgan?

... so'zi muayyan maqsadga erishish yoki bilish yo'li degan ma'noni anglatadi.

- A) Shakl.
- B) Metod.
- C) Didaktika.
- D) Pedagogika.

150. O'qitishning texnik vositalaridan foydalanish metodi qaysi metodlar guruhiga kiradi?

- A) O'qitishning ko'rgazmalilik metodlari.
- B) O'qitishni og'zaki bayon qilish metodi.
- C) O'qitishning amaliy metodlari.
- D) Mustaqil ish metodlari.

151. Ehtiyoj deb nimaga aytiladi?

- A) Ma'lum xatti-harakatlarning zarurligini anglash.
- B) Odamning yashashi va rivojlanishi uchun zarur bo'lgan narsalarga muhtojligini his etish holati bo'lib, u kishining faolligi manbai tariqasida namoyon bo'ladi.
- C) Odamning biologik ehtiyojlarini anglashi.
- D) Kishining madaniy boyliklarga bo'lgan muhtojligini anglashi.

152. Quyidagi fikrlarning qaysi biri shaxsni aniq ta'riflaydi?

- A) Shaxs — ijtimoiy munosabatlar majmuyidir.
- B) Shaxs — psixik taraqqiyotning ma'lum darajasiga erishgan odamdir.
- C) Shaxs — kishining o'z-o'zini bilib olish jarayonida o'zini yaxlitligicha idrok qilish va o'zini o'zgalardan ajratib olgan holda «men» deb his etishidir.
- D) Shaxs — jamiyatning qobiliyatli a'zosisidir.

153. O'zbekiston Respublikasida ta'lim sohasidagi islohotning asosiy maqsadi — bu:

- A) Insonning har tomonlama rivojlanishi va kamol topishi.
- B) Hayot ekologiyasini yaxshilash.
- C) Ilm, fan va madaniyatni yanada rivojlantirish.
- D) Dunyoviy aloqalarni bir-biri bilan bog'lash.

154. I.A.Karimov tavsifi bo'yicha pedagogning asosiy maqsadi nimadan iborat?

- A) Har bir talabaning mustaqil fikrlashini rivojlantirish.
- B) Bilim berish.
- C) Bilim va amaliy ko'nikmalarni shakllantirish.
- D) Talabalarni mustaqil hayotga tayyorlash.

155. «Metod» — bu....

- A) Grekcha so'zdan olingan bo'lib, uslub demakdir.
- B) Bu lotincha so'zdan olingan bo'lib, axborot uzatish usulidir.
- C) Bu yunoncha «yo'l-yuriq», usul orqali maqsadga erishish demakdir.
- D) Pedagogik texnologiyaning tarkibiy qismi.

156. Uzlaksiz ta'lim tizimi turlari qaysi qatorda to'liq va to'g'ri ko'rsatilgan?

- A) O'rta ta'lim, o'rta maxsus, oliy ta'lim, kadrlar malakasini oshirish.
- B) Bog'cha, maktab, institut, akademiya, malaka oshirish universitetlari.
- C) Maktabgacha ta'lim, umumiy o'rta ta'lim, maktab, oliy o'quv yurtlari, akademik litseylar, universitetlar, malaka oshirish institutlari.
- D) Maktabgacha ta'lim, umumiy o'rta ta'lim, o'rta maxsus ta'lim, oliy o'quv yurtidan keyingi ta'lim, kadrlarning malakasini oshirish, ularni qayta tayyorlash, maktabdan tashqari ta'lim.

157. O'qituvchining talabalar bilan muloqotida shirinsuxanligi, xushmuomalaligi, muloyimligi — bu Nuqtaning o'rnini to'ldiradigan to'g'ri javobni toping.

- A) Kommunikativ qobiliyatdir.
- B) Induktiv, deduktiv metodlardan foydalanishidir.
- C) Suhbatlashish, tushuntirish odobidir.

D) Bahsga kirisha olish odobidir.

158. O‘z-o‘zini tarbiyalash metod va usullari qaysi qatorda to‘g‘ri berilgan?

A) Ekstensiv, taxminiy, metodologik, kommunikativ, psixologik, hamkorlikdagi ijodkorlik.

B) O‘z-o‘ziga ko‘rsatma berish, o‘z-o‘zini nazorat qilish, o‘z-o‘ziga hisobot berish, o‘z-o‘zini ishontirish, o‘z-o‘ziga buyruq berish, o‘z-o‘zini majbur etish.

C) O‘z-o‘zini boshqarish, muomalada o‘zini ko‘rsata olish, o‘z nutqini to‘g‘ri tuza olish va boshqalar.

D) O‘z ustida ishlash, o‘z-o‘zini tarbiyalash, o‘z-o‘zini takomillashtirish.

159. Pedagogika fani ilmiy tadqiqot metodlarining asosiylari qaysi qatorda ifodalangan?

A) Cuhbat, ma’ruza, bahs-munozara, namuna.

B) Kuzatish, suhbat, eksperiment, maktab hujjatlarini o‘rganish, anketa, savol-javob, bolalar ijodini o‘rganish, test.

C) Ijtimoiy ongni shakllantirish, faoliyatni tashkil etish va ijtimoiy xulq-atvor normalarini shakllantirish, rag‘batlantirish, o‘z-o‘zini tarbiyalash.

D) Suhbat, kuzatish, savol-javob, algoritm, analiz va sintez.

160. Berilgan tushunchalarni shakllantirish ketma-ketligi qaysi javobda to‘g‘ri ifodalangan?

A) Malaka—ko‘nikma—bilim—tushuncha.

B) Ko‘nikma—bilim—malaka—tushuncha.

C) Tushuncha—bilim—ko‘nikma—malaka.

D) Ko‘nikma—bilim—tushuncha—malaka.

161. Oliy o‘quv yurtidagi ta’lim sifatini nazorat qilish usullari qaysi javobda to‘g‘ri ko‘rsatilgan?

A) Ichki nazorat, joriy, oraliq, yakuniy, tashqi, davlat, jamoat, yakuniy davlat attestatsiyasi nazoratlari.

B) Yakuniy, tashqi, davlat jamoat nazoratlari.

C) Yakuniy davlat attestatsiyasi, ichki, oraliq nazoratlar.

D) Ichki, oraliq, yakuniy, joriy nazoratlar.

162. Ta'lim-tarbiya jarayonini tashkil etish usuli va olinajak natija, pedagogik boshqarish va tahsil oluvchilarning bog'liqligi o'qitishning qaysi qonuniyatiga mos keladi?

- A) O'qitish maqsadi, mazmuni, vositalari va shakllarini ijtimoiy muhitga bog'liqligi qonuni.
- B) Tarbiyalovchi va rivojlantiruvchi ta'lim qonuniyati.
- C) Ta'lim-tarbiya jarayonining tahsil oluvchilar faoliyati xarakteriga bog'liqligi qonuni.
- D) O'qitishda nazariya va amaliyotning birligi va uzviy bog'liqligi qonuni.

163. Namunaviy dastur asosida qanday dastur ishlab chiqiladi?

- A) Mualliflik o'quv dasturi.
- B) Ishchi dastur.
- C) O'quv dasturi.
- D) To'g'ri javob berilmagan.

164. Talabalarning bo'sh vaqtini mazmunli tashkil etish shakllari qaysi qatorda to'g'ri ko'rsatilgan?

- A) Ijtimoiy-foydali mehnat.
- B) Sport, sog'lomlashtirish ishlari.
- C) Turli yo'nalishlardagi to'garaklar tashkil etish.
- D) Barcha javoblar to'g'ri.

165. Shaxsning barkamolligini ta'minlovchi manbalar qaysi javobda to'g'ri berilgan?

- A) Xalqimizning ma'naviyat, axloq-odob va ma'rifat bilan bog'liq qadriyatlari.
- B) Xalqimizning huquqiy va ma'naviy qadriyatlari.
- C) Xalqimizning ijtimoiy, huquqiy, diniy qadriyatlari.
- D) Xalqimizning ma'naviy va umuminsoniy qadriyatlari.

166. O'quv qo'llanmaga xos xususiyatlar qaysi qatorda ko'rsatilgan?

- A) Darslikni qisman to'ldiradi.
- B) Fan dasturi asosida yozilgan va fan asoslarini chuqur o'zlashtirishga xizmat qiladi.
- C) Ayrim bob va bo'limlarni keng yoritgan, amaliy mashg'ulotlar va masalalar yechishga mo'ljallangan.
- D) Barcha javoblar to'g'ri.

167. Oliy ta'lim uchun tayyorlanadigan ma'ruzalar to'plamiga qo'yiladigan talablar qaysi qatorda to'g'ri ko'rsatilgan?

A) Chuqur ilmiy-uslubiy, yuqori sifat va miqdor ko'rsatkichiga ega bo'lishi.

B) Kompyuter texnologiyasiga asoslangan o'quv-uslubiy qo'llanma, mustaqil ta'lim olishga, fanga doir o'quv material. Ilmiy ma'lumotlarni har tomonlama samarali o'zlashtirishga mo'ljallangan.

C) Har bir mashg'ulotning maqsadi, mazmuni, amaliy mashg'ulotlar, qisqacha topshiriqlar va tavsiyalar bo'lishi.

D) Ayrim mavzularning mazmuni qisqacha yoritilgan, birlamchi bilim olishga qaratilgan, nazariy va amaliy savollar, tayanch atama va iboralardan iborat bo'lishi.

168. Oliy ta'lim muammolari bo'yicha tadqiqot olib borishdan ko'zda tutilgan maqsadlardan birini toping.

A) Fundamental va amaliy fan sohasidagi kadrlarning ta'lim jarayonida ishtirok etishini rag'batlantirish.

B) Pedagogik va tadqiqot jarayonlarning yaqin aloqasini ta'minlash.

C) Talaba yoshlar va yosh pedagoglarni ilmiy faoliyatga jalb etish.

D) Barcha javoblar to'g'ri.

169. Oliy ta'limning innovatsion yo'nalishining asosiy tamoyillaridan birini toping.

A) Ilmiy va ta'limiy jarayonlarning birligi, jamiyat ravnaqiga yo'naltirilganligi.

B) Oliy ta'limning sifatini orttirish va raqobatbardoshligini ta'minlash.

C) Oliy ta'limning iqtisodiy ravnaqini ta'minlash.

D) Barcha javoblar to'g'ri.

170. Iqtidorli talabalar qanday vositalar orqali aniqlanadi?

A) Maxsus psixologik, pedagogik testlar orqali qobiliyat darajasi aniqlanadi.

B) Maxsus psixologik, pedagogik testlar orqali o'zlashtirish sifat ko'rsatkichi aniqlanadi.

C) Maxsus psixologik, pedagogik testlar orqali insoniy fazilatlari aniqlanadi.

D) Barcha javoblar to'g'ri.

171. Iqtidorli talabalarga xos xususiyatlarni toping.

A) Maqsadga intilish.

B) Qat'iylik va mehnatsevarlik.

C) Ijtimoiy-foydali mehnat bilan shug'ullanish istagining mavjudligi.

D) Barcha javoblar to'g'ri.

172. Oliy o'quv yurtlarida olib boriladigan ma'naviy-ma'rifiy ish shakllarini toping.

A) Madaniy-ma'rifiy tadbirlar.

B) Teatr, muzey, ko'rgazmalarga ekskursiya.

C) Sport musobaqasi, festivallar, olimpiada, ko'rik-tanlovlarga jalb etish.

D) Barcha javoblar to'g'ri.

173. Oliy o'quv yurtlarida tashkil etiladigan o'quv-mashg'ulotlarining asosiy turlarini toping.

1. Ma'ruza. 2. Seminar. 3. Teatr, muzey, ko'rgazmalarga ekskursiya. 4. Amaliy mashg'ulot 5. Laboratoriya mashg'uloti. 6. Pedagogik amaliyot. 7. Mustaqil ish. 8. O'quv va ishlab chiqarish amaliyoti.

A) 1, 2, 4, 5, 7 B) 1, 2, 3, 4, 5, 8. C) 1, 2, 3, 7, 8.

D) To'g'ri javob berilmagan.

174. Mashg'ulotlarda ta'lim-tarbiya jarayonining birligi bilan ta'minlanadi. Jumlani to'ldiring.

A) DTS.

B) Pedagog va talabaniq muloqot madaniyati.

C) Talabaniq bo'sh vaqtini samarali tashkil etish.

D) To'g'ri javob berilmagan.

175. Oliy ta'lim uchun tayyorlanadigan o'quv adabiyotlarining turlarini toping.

A) Darslik, o'quv qo'llanma.

B) Lug'at, ma'lumotlar to'plami.

C) Leksiyalar to'plami, metodik qo'llanma.

D) Barcha javoblar to'g'ri.

176. Texnologik xarita nima uchun xizmat qiladi?

- A) O'qituvchi va talaba faoliyatini har bir bosqich bo'yicha belgilash, vaqt me'yorini to'g'ri belgilash uchun.
- B) Mashg'ulotni me'yorida tashkil etish uchun.
- C) Talabalar faoliyatini faollashtirish uchun.
- D) Vaqt me'yorini belgilash uchun.

177. Pedagogik tadqiqot metodlari nimaga mos ravishda tanlanadi?

- A) Tajriba-sinov mazmuniga.
- B) Pedagogik tadqiqot mazmuniga.
- C) Pedagogik tajribaga.
- D) Tadqiqotchi imkoniyatiga.

178. Laboratoriya mashg'ulotlarining tavsifi keltirilgan qatorni belgilang.

- A) Talabalar mustaqil ravishda vazifa bajaradilar yoki eksperiment o'tkazadilar.
- B) Tematik bog'langan muntazam kursni chuqur o'rganadilar.
- C) Talabalar mustaqil amaliy ishlarni bajaradilar.
- D) Bilimlarni mustaqil o'zlashtiradilar.

179. «Pedagogik mahorat» tushunchasi qaysi javobda to'g'ri berilgan?

- A) Muayyan toifadagi vazifalarni hal qilish imkoniyatlariga ega bo'lgan mutaxassisning kasbiy pedagogik tayyorgarligi darajasi.
- B) O'quv mashg'ulotini tashkil etish shakli bo'lib, unda pedagog rahbarligida muammoli vaziyat yuzaga keltiriladi.
- C) Pedagogik jarayonni bilish, uni tashkil eta olish, harakatga keltira olish, pedagogik jarayonning yuqori samaradorligini belgilovchi shaxsning ish sifati va xususiyatlari tahlili.
- D) Axborot oqimining shaxs tomonidan tanqiddan xoli, erkin ravishda o'zlashtirilishiga erishishni ko'zlagan ruhiy ta'sir etish usuli.

180. O'qituvchining kommunikativ qobiliyati qaysi variantda to'g'ri ko'rsatilgan?

- A) O'quvchiga bevosita emotsional irodaviy ta'sir ko'rsatish qobiliyati. Imo-ishora vositasida o'z fikrini aniq va ravshan ifodalash qobiliyati.

B) O'quvchiga to'g'ri muomala qila olish, qobiliyatli bolalarga yaqin bo'lish, ular bilan pedagogik samarali munosabat o'rnatib bilish qobiliyati.

C) O'quv jarayonini to'g'ri tashkil etish.

D) Muomala madaniyatiga ega bo'lish.

181. «Ustoz shogirdlariga katta zulm ham, haddan tashqari ko'ngilchanlik ham qilmasligi lozim» — ushbu fikr qaysi allomaga tegishli?

A) Abu Rayhon Beruniy.

B) Alisher Navoiy.

C) Abu Nasr Forobiy.

D) Abu Ali ibn Sino.

182. Muammoli o'qitish texnologiyasi bosqichlari to'g'ri ko'rsatilgan qatorni belgilang.

A) Muammoli vaziyat, o'quv muammosi, o'quv muammosini yechish uchun izlanish, muammoning yechilishi.

B) O'quv muammosi, o'quv muammosini yechish, muammoning yechilishi.

C) Muammoli vaziyat, muammoli savol, muammoli vazifa, muammo yechimi.

D) Muammoli holat, o'quv muammosi, muammoning echilishi.

183. Mustaqil ish turlarini aniqlang.

A) Variativ, evristik, ilmiy, tadqiqotli.

B) Namunalar bo'yicha mustaqil ishlar, rekonstruktiv-variativ, evristik, ijodiy tadqiqot.

C) Namunali, ijodiy, izlanishni talab qiluvchi.

D) Barcha javoblar to'g'ri.

184. Reyting baholari, kurs va diplom ishlari loyihalari, bitiruv malakaviy ishlar, davlat attestatsiyasi natijalarini baholash qaysi metodlar guruhiga taalluqli?

A) Bilimlarni tatbiq etish va mustahkamlash, malaka va ko'nikmalarni hosil qilish metodlari guruhi.

B) Malaka va ko'nikmalarni hosil qilish, bilimlarni tatbiq qilish metodlari guruhi.

C) Bilimlar, e'tiqodlarni shakllantirish, talabalarning kasbiy tayyorgarligini aniqlash metodlari guruhi.

D) Hamma javoblar to'g'ri.

185. Mashg'ulotning an'anaviy metodlarini ko'rsating.

- A) Og'zaki, ko'rgazmali, o'z-o'zini nazorat qilish metodlari.
- B) Ko'rgazmali, mantiqiy, ommaviy metodlar.
- C) Og'zaki ko'rgazmali, ommaviy, mantiqiy, mustaqil ishlash, nazorat metodlari.
- D) Mantiqiy, o'z-o'zini nazorat qilish metodlari.

186. Mashg'ulot mavzulari talabalarga mos va tushunarli bo'lishi uchun qaysi qoidalarga amal qilish kerak?

- A) O'tilayotgan mavzuning ma'nosi va hajmi talabalar tayyorgarligiga, jismoniy rivojlanishiga va yoshiga mos bo'lishi kerak.
- B) Mavzular soddadan murakkablashib borishi kerak.
- C) Mashg'ulotlarda talabalarining bilish faoliyatini faol tashkil etish kerak.
- D) Barcha javoblar to'g'ri.

187. Pedagogik tadqiqotlar olib borishda foydalaniladigan asosiy metodlar guruhini belgilang.

- A) Suhbat, anketa, savol-javob, matematik-statistik tahlil.
- B) An'anaviy, tajriba metodlari.
- C) Ilmiy-amaliy metodlar.
- D) Taqqoslash, ma'ruza, laboratoriya.

188. Didaktik maqsadi (yo'nalishi)ga ko'ra ma'ruzalar turi qaysi qatorda to'g'ri ko'rsatilgan.

- A) Dialogik, muammoli, tematik.
- B) Kirish, tematik, umumiy-yakuniy.
- C) Dogmatik, umumiy-yakuniy, suhbat.
- D) Hamma javoblar to'g'ri.

189. Seminar mashg'ulotining tavsifi qaysi javobda ko'rsatilgan?

- A) O'quv ishlarining asosiy shakli va metodi.
- B) O'quv ishlarining asosiy yuklamasi bajariluvchi markaziy qismi.
- C) Talabalarining mavzudagi muhim masalalarni chuqur o'rganish yuzasidan mustaqil ishlashini, keyinchalik ularni jamoa bo'lib muhokama qilishlarini tashkil etish.

D) Bevosita o'qituvchining rahbarligida muayyan talabalar guruhi bilan olib boriladigan ta'lim mashg'uloti.

190. Muammoli ta'lim talabalarining mustaqil ijodiy faolligiga olib boradigan metodni ko'rsating.

- A) O'quv materialini muammoli bayon etish.
- B) Izlanishli suhbat.
- C) Tadqiqot metodi.
- D) Barcha javoblar to'g'ri.

191. «Talabalarining u yoki bu muammoni mustaqil hal qilishi eng yuqori darajaga ko'tariladi. O'quvchi muammoni tushunib olgach, uni hal qilishga, nazarda tutilgan natijalarni keltirib chiqarishga, uni amalga oshirishning eng qulay yo'llarini belgilash, bajarishning samarali usullarini taklif qilish, so'ngra muammoli va tekshirish usullarini hal qilishni amalga oshirish, xulosalarni o'ylash va rasmiylashtirish, ularning haqiqiyligini isbotlashga kirishmog'i zarur» — bu metod muammoli ta'limning qaysi turiga kiradi?

- A) O'quv materialini muammoli bayon etish.
- B) Izlanishli suhbat.
- C) Tadqiqot metodi.
- D) Barcha javoblar to'g'ri.

192. Ta'lim-tarbiya jarayonida o'qitish metodlarini tanlash nimalarga bog'liq?

- A) O'quv xonasining jihozlanishiga.
- B) O'quv material va uy vazifalarining xarakteriga.
- C) Mashg'ulot mavzusi va mazmuniga.
- D) O'qituvchi bilimiga.

193. Ko'rsatmalilikdan foydalanishda qanday metodik talablarga rioya qilish kerak?

- A) Ko'rsatmali mashg'ulot o'quv materialiga mos bo'lishiga.
- B) Mehnat o'qituvchisi ko'rgazmali qurolni ko'rsatishda ularni talabalar tomonidan idrok etish jarayoniga rahbarlik qilishiga.
- C) Mehnat qurollari, plakatlar, sxemalar, jadvallarga.
- D) Javoblarning hammasi to'g'ri.

194. Kasb-hunar ta'limida ko'rsatmalilikning nechta turi bor?

- A) 3 xil: namoyish qilish, amaliy ko'rsatish va ekskursiya.

- B) 2 xil: suhbat va namoyish qilish.
- C) 3 xil: hikoya, suhbat va ekskursiya.
- D) 3 xil: o'quv qo'llanmalari bilan ishlash, suhbat va ekskursiya.

195. Ta'lim vositasi nima?

- A) Mashg'ulot jarayonida tabiiy va sun'iy ko'rgazmali vositalardan foydalanish.
- B) Ma'lum o'qitish usulini muvaffaqiyatli amalga oshirish uchun zarur bo'lgan yordamchi o'quv materiallari.
- C) Ta'lim jarayonida o'qituvchi va talabalarning kutilgan maqsadga erishishga qaratilgan birgalikdagi faoliyati.
- D) Tushuntirish, suhbat, ma'ruza.

196. Ta'lim vositalarining turlari qaysi qatorda to'g'ri ko'rsatilgan?

- A) Real, texnik, chop etilgan o'quv materiallari.
- B) Ko'rgazmalilik, kitob bilan ishlash.
- C) Kompyuterlar, multimedialar, proyektorlar.
- D) Tarqatma materiallar, o'quv adabiyotlari.

197. Motiv nima?

- A) Ehtiyojni qondirishga moyil predmet.
- B) Anglanmagan xatti-harakat istagi.
- C) Uzoq maqsadlar bilan bog'liq bo'lmagan biron maqsad.
- D) Anglangan yoki anglanmagan ish-harakat bo'lib, biron ehtiyojning subyektiv ifodasini bildiradi.

198. Ko'nikma nima?

- A) U yoki bu xildagi faoliyatga kiruvchi anglanmagan ish-harakat.
- B) Turli xildagi murakkab faoliyatni bajarishga tayyorgarlik.
- C) Takrorlanadigan ish-harakatlar.
- D) Uzoq vaqt davomida takrorlash natijasida paydo bo'ladigan kishining anglangan ish-harakatlarni bajarishdagi avtomatlashgan usullar.

199. Sharq mutafakkirlaridan muomala madaniyati, muloqotga kirishish mahorati, mudarrislarni tanlash haqida o'z asarlarida noyob fikrlarni bayon etgan donishmandlarni ko'rsating.

A) Kaykovus, Al-Xorazmiy, Al-Forobiy, Ibn Sino, Yusuf Xos Hojib.

B) Ulug'bek, A.Navoiy, Koshifiy.

C) Amir Temur, Cho'lpon, Usmon Nosir.

D) Kaykovus, Mirzakalon Ismoiliy.

200. Kommunikativ qobiliyat qanday qobiliyat?

A) O'qituvchining o'z ishini rejalashtira olishi.

B) Boshqa odamlar bilan bo'ladigan va birgalikda faoliyatda psixologik kelishuvchanlikni ta'minlaydigan qobiliyat.

C) Boshqa odamlarning psixik holatlarini tushunish va ularga hamdardlik qilish qobiliyati.

D) Boshqalarning ruhiy holatlarini tushunish va ularga hamdardlik munosabatida bo'lish asosida ta'lim va tarbiya bera olish qobiliyati.

201. Jismoniy tarbiyani rivojlantirish haqida birinchi bo'lib fikr yuritgan olim qaysi javobda to'g'ri ko'rsatilgan?

A) Beruniy.

B) Forobiy.

C) Ibn Sino.

D) Komenskiy.

202. Shaxsni har taraflama rivojlantirishning tarkibiy qismlari.

A) Aqliy, axloqiy, jismoniy, mehnat va estetik tarbiya.

B) O'qitish, tarbiyalash, o'z-o'zini tarbiyalash.

C) Bilim berish va o'quv-bilish faoliyati.

D) Iqtisodiy, ekologik, huquqiy tarbiya.

203. Shaxsning ma'naviy shakllanishiga ta'sir ko'rsatuvchi asosiy omillar qaysi qatorda to'g'ri ko'rsatilgan?

A) Tabiat, ijtimoiy muhit, etnik xususiyatlar.

B) Tabiat, ijtimoiy muhit, irsiy xususiyatlar.

C) Ijtimoiy muhit, etnik xususiyatlar, jinsiy xususiyatlar.

D) Ijtimoiy muhit, irsiy xususiyatlar, tabiat.

204. Sinfda yuzaga kelgan pedagogik vaziyatning asl sababini kimdan axtarish kerak?

A) O'quvchidan.

B) O'qituvchidan.

C) Maktab direktoridan.

D) Pedagogik kengashdan.

205. O'qituvchining ta'limga an'anaviy yondashuvida qanday xususiyatlar mavjud?

A) O'qitishga muammoviy fanlararo yondashish, e'tiborni amaliyotga yoki qo'llashga qaratilganlik.

B) O'qituvchi boshqaruvchi, o'quv maqsadlar aniq emas, o'qituvchi bilimlarni monolog orqali yetkazadi, o'quvchi bilimlarni passiv qabul qiladi.

C) O'qituvchi to'g'ri javobni formal deb qabul qiladi, asosiy e'tibor o'qitishning mazmuniga qaratilgan.

D) Holatlar „yuqoridan pastga“ qaraladi, asosiy e'tibor nazariyaga qaratilgan, faoliyat produktiv, stereotipli.

206. Seminar, amaliy va laboratoriya mashg'ulotlarida, nazorat ishlarini bajarishda qaysi metodlar guruhidan foydalaniladi?

A) Bilimlarni tatbiq etish va mustahkamlash, malaka va ko'nikmalarni hosil qilish, e'tiqodni chuqurlashtirish metodlari guruhi.

B) Bilimlarni tatbiq etish va mustahkamlash, malaka va ko'nikmalarni hosil qilish metodlari guruhi.

C) Malaka va ko'nikmalarni hosil qilish, bilimlarni tatbiq qilish metodlari guruhi.

D) E'tiqodlarni shakllantirish, kasbiy tayyorgarlikni aniqlash metodlari guruhi.

207. Islom ta'limotiga ko'ra insonning ma'naviy-ruhiy kamolotga erishishi qanday bosqichlardan iborat?

A) Ta'lim, tarbiya.

B) Tarbiya, ma'rifat va shariat.

C) Qobiliyat, ta'lim va tariqat.

D) Shariat, tariqat, ma'rifat va haqiqat.

208. Ma'ruza, mustaqil ishlar, maslahatlar, ko'rsatma berish, idrok etish, kuzatish metodlari, o'qitish va o'rganish metodlari guruhining qaysi biriga taalluqli?

A) Malaka va ko'nikmalarni hosil qilish, bilimlarni tatbiq qilish metodlari guruhi.

B) Bilimlarni berish, idrok etish va o'zlashtirish, e'tiqodni shakllantirishni ta'minlovchi metodlar guruhi.

C) Bilimlarni tatbiq etish va mustahkamlash, malaka va ko'nikmalarni hosil qilish metodlari guruhi.

D) E'tiqodlarni shakllantirish, kasbiy tayyorgarlikni aniqlash metodlari guruhi.

209. Kichik guruhlarda o'qitish metodining o'ziga xos xususiyatlarini toping.

A) O'qituvchi yangi mavzuni tushuntiradi, so'ngra o'quvchilarning kichik guruhlardagi mustaqil ishlari tashkil etiladi.

B) O'quvchilar teng sonli komandalarga ajratiladi, o'quv materiali mustaqil o'rganiladi.

C) O'quv materiali qismlarga ajratiladi, o'quvchilar ikki marta guruhlanadi.

D) 3—5 kishidan iborat kichik guruhlar tashkil etiladi, guruhlar tomonidan o'quv materialining ma'lum qismi o'zlashtirilib, so'ngra yangi mavzu qayta ishlab chiqiladi.

210. Qaysi texnologiyalarda o'quvchilarda aqliy faoliyat usullarini shakllantirish funksiyasi yetakchi o'rin egallaydi?

A) Didaktik o'yin texnologiyalarida.

B) Muammoli ta'lim texnologiyalarida.

C) Modulli ta'lim texnologiyalarida.

D) Loyihalash texnologiyalarida.

211. Sujetli-rolli o'yinlarning o'ziga xos xususiyatini toping.

A) Muammoli vaziyatlarni hal etishga mo'ljallangan.

B) Tabiat va tabiiy hodisalar o'rtasidagi aloqalarni badiiy yoritish.

C) Kasbiy sifatlarni tarkib toptirish, ilmiy dunyoqarashni kengaytirish.

D) Ilmiy, ilmiy-ommabop adabiyotlar ustida mustaqil ishlash, hayotga tayyorlash, ongli ravishda kasbga yo'llash.

212. Ta'lim va tarbiya nimalar yordamida amalga oshadi?

A) Xususiyatlarni inobatga olib.

B) Davlat standarti, o'quv reja, dastur.

C) Nutq yordamida.

D) O'quvchining ijodiy yondashishi, didaktik malaka, tashkilotchilik, konstruktiv texnikalar orqali.

213. Liberal shakl bu — ...

A) O'qituvchining qattiqqo'lligi, o'quvchilar his-tuyg'usi-ni, ehtiyojlarini inobatga olmasligi.

B) O'qituvchi tashabbuskor bo'ladi, his-tuyg'ular, ehtiyoj-lar inobatga olinadi.

C) O'qituvchi tashabbuskor bo'ladi, his-tuyg'ular, ehtiyoj-lar inobatga olinmaydi.

D) O'qituvchi tashabbuskor bo'lmaydi va his-tuyg'ular, ehtiyojlar inobatga olinmaydi.

214. Pedagog o'zining qaysi tomonlarini boshqarishni o'rganishi kerak?

A) Diqqat va muskullarini.

B) Ruhiyatini, mahoratini.

C) Oyoq-qo'llarini.

D) Barcha javob to'g'ri.

215. Alisher Navoiyning qaysi asarida ustoz haqida bayon etilgan?

A) «Qush tili» asarida.

B) «Mahbub ul-qulub» asarida.

C) «Xazoyin ul-maoniy» asarida.

D) «Hayrat ul-abror» asarida.

216. Muammoli darsning elementlari — bu...

A) Talabalarining egallagan bilimlarini faollashtirish, yangi bilimlarni o'zlashtirish, ko'nikma va malakalarni shakllantirish.

B) Egallangan bilimlarni takrorlash, yangi ma'lumotni o'z-lashtirish.

C) Ko'nikma va malakalarni shakllantirish, egallangan bilim-larni nazorat qilish va baholash.

D) O'tilgan mavzuni takrorlash, yangi mavzuni tushunti-rish, ko'nikma va malakalarni shakllantirish.

217. O'qituvchining o'quvchilar bilan muloqotidagi fikr almashish bilan bog'liq bo'lgan uslublarni belgilang.

A) Ishontirish, ta'sir qilish, taqlid qilish.

B) Ta'limiy, tarbiyaviy va rivojlantiruvchi.

C) Joriy etish, nazorat qilish va baholash.

D) Faoliyat turi, pedagogik jarayon, o'yin uslubiyoti.

218. Ta'lim va tarbiya jarayonidagi pedagogik ta'sir ko'rsatishning asosiy usullari qaysi javobda to'g'ri ko'rsatilgan?

A) Talab, istiqbol, rag'batlantirish va jazolash, jamoatchilik fikri.

B) Diqqat, xotira, fikrlashni va bilish qobiliyatlarini rivojlantirish.

C) O'quvchining muayyan xislatlari, xarakter xususiyatlarini bilish, ishontirish.

D) Texnik fikrlash, mimika va pantomimika.

219. An'anaviy ta'limning maqsadi nimadan iborat?

A) O'quvchini faollashtirish.

B) Intizomli qilib tarbiyalash.

C) O'quvchida kasb mahoratini shakllantirish.

D) Kitob bilan ishlashga o'rgatish.

220. Seminar mashg'uloti qaysi javobda to'g'ri ko'rsatilgan?

A) O'quv ishlarining asosiy shakli va metodi.

B) O'quv ishlarining asosiy yuklamasi bajariluvchi markaziy qismi.

C) O'quvchilarning mavzudagi muhim masalalarni chuqur o'rganish yuzasidan mustaqil ishlashini, keyinchalik ularni jamoa bo'lib muhokama qilishni tashkil etish.

D) Bevosita o'qituvchining rahbarligida muayyan o'quvchilar guruhi bilan olib boriladigan ta'lim mashg'uloti.

221. Muammoli ta'lim metodining ta'rifi qaysi javobda keltirilgan?

A) O'qituvchi o'quvchilarning bilimiga tayanib, yangi materialni bayon qilishi.

B) Biror sohadagi yangi yutuqlarni tushuntirish.

C) O'quvchilarni biron obyekt bilan tanishtirish, so'ngra uni tarkibiy qismlarga bo'lib o'rganish.

D) Ilmiy bilish jarayonining obyektiv qarama-qarshiliklarini ochish va ularni hal qilishga qaratilgan, fikrlashga o'rgatish va bilimlarni ijodiy o'zlashtirishga qaratilgan ta'lim metodi.

222. Metod tushunchasi nimani ifodalaydi?

A) Ta'lim berish usullari va shakllarini.

B) Tadqiq qilish yoki bilish yo'lini.

C) Pedagogika qonuniyatlarining ta'limda ifodalanishini.

D) Talabalarga bilim berish va baholash jarayonini.

223. Pedagogik tizimga berilgan tavsiflarning qaysi birini asosiy deb hisoblaysiz?

- A) Axborotga ega bo'lish.
- B) Turli komponentlarning birligi.
- C) Boshqaruv.
- D) Elementlar o'rtasidagi o'zaro bog'liqlik.

224. Ta'lim texnologiyasining turlari qaysi javobda to'g'ri ko'rsatilgan?

- A) Muammoli, shaxsga yo'naltirilgan, masofaviy, modulli.
- B) Nazariy, amaliy, aralash, mustahkamlash.
- C) Noan'anaviy, an'anaviy, mustahkamlash.
- D) Aralash, ma'ruza, masofaviy, nazariy.

225. Muloqot nima?

- A) Shaxsning muhim ehtiyoji.
- B) Kishi turmush tarzining faoliyatidan kam bo'lmagan bir tomoni.
- C) Kishining boshqa odamlar bilan o'zaro munosabatda bo'lish shakli.
- D) Ikki yoki undan ortiq kishilarning axborot almashishdagi o'zaro ta'siri.

226. Shaxslararo munosabatlar nima?

- A) Odamlar o'rtasidagi faoliyatda va guruhlardagi muloqotda yuzaga keladigan munosabatlar.
- B) Rahbarlar va xodimlar o'rtasidagi munosabatlar.
- C) Tarbiyachi va tarbiyalanuvchilar o'rtasidagi munosabatlar.
- D) Faoliyat jarayonida odamlar o'rtasidagi dialog.

227. Pedagogik mahorat fanining vazifasi qaysi javobda to'g'ri berilgan?

- A) Tarbiyaning mohiyatini va shaxsni har tomonlama rivojlantirishda tarbiyaning rolini ochib berish, tarbiyaning maqsadi, mazmuni, usullari, uni tashkil etishdagi shakllar o'rtasidagi bog'lanishlarni ko'rsatish.
- B) Tarbiyaviy ishlarni shakllantirish.
- C) O'quvchilarning axloqiy tarbiyasi bilan shug'ullanish.

D) O'quvchilarni bilimli qilib tarbiyalash.

228. Pedagogik nazokat me'yori to'g'ri ko'rsatilgan javobni toping.

A) O'qituvchining tashqi qiyofasi.

B) Ixtisoslik sohasidagi burch, pedagogik adolat, ixtisoslikka doir vijdon, izzat-nafs, pedagogik oriyat.

C) Ixtisoslikka doir vijdon.

D) To'g'ri javob ko'rsatilmagan.

229. O'qituvchilarni xarakteri, individual xususiyatiga qarab toifalarga ajratish qaysi javobda ko'rsatilgan?

A) Tashabbuskor o'qituvchi va tashabbusiz o'qituvchilar.

B) Ishga befarq qarovchi o'qituvchilar.

C) Xushmuomala va tashabbuskor o'qituvchilar.

D) Tashabbuskor, ijodkor o'qituvchilar, tashabbusiz, o'z fikriga ega bo'lmagan o'qituvchilar, hamma ishga befarq qarovchi o'qituvchilar.

230. Pedagogik mahoratning asosiy tarkibiy qismlari to'g'ri ko'rsatilgan javobni toping.

A) O'qituvchi faoliyatining insonparvarlik yo'nalishi, ixtisoslikka doir bilimlar, pedagogik qobiliyat va pedagogik texnikani egallash.

B) Nutq texnikasi, rejissorlik va aktorlik.

C) Pedagogika va psixologiyani chuqur bilish, muomala va taktikasi.

D) Hamma javoblar to'g'ri.

231. Pedagogik vaziyatni mohirlik bilan boshqarish — bu ...

A) Pedagogik texnika.

B) Pedagogik vaziyat.

C) Pedagogik mahorat.

D) Pedagogik vazifa.

232. Bo'lajak o'qituvchining pedagogik faoliyatga tayyorlanishda o'z ustida ishlashining maqsadini toping.

A) O'quv dasturlarini egallashda yuksak professional saviyada ta'lim berishga erishish, pedagogik nazokatga rioya qilish, bolaning

obro'sini hurmat qilish, o'z ko'nikmasi va professional mahoratini takomillashtirish.

B) Axborot berish, rivojlantirish, ta'sir etish, bilimga munosabatni shakllantirish, harakatga intilishni uyg'otish.

C) O'z-o'ziga ko'rsatma berish, o'z-o'zini nazorat qilish, o'z-o'ziga hisobot berish, o'z-o'zini ishontirish, o'z-o'zini majbur etish, o'z-o'ziga buyruq berish.

D) Ekstensiv, taxminiy, metodologik, kommunikativ, psixologik hamkorlikdagi ijodkorlik.

233. Alisher Navoiyning didaktikaga oid asarlaridan eng muhimini toping.

A) «Mahbub ul-qulub».

B) «Saddi Iskandariy».

C) «Sab'ayi sayyor».

D) «Farhod va Shirin».

234. Boshqa odamlarning psixik holatlarini tushunish va ularga hamdardlik qobiliyati qobiliyatning qaysi turiga kiradi?

A) Kommunikativ.

B) Didaktik.

C) Konstruktiv.

D) Empatik.

235. Nutq texnikasining tarkibiy qismlari to'g'ri ko'rsatilgan javobni toping.

A) Nafas olish va nutq sur'ati.

B) Nutqning mantiqiyligi.

C) Tovushlarni to'g'ri talaffuz qilish.

D) Nafas olish, ovozni yo'lga qo'yish, uning tovlanishi, talaffuzi, nutq sur'ati.

236. O'z-o'zini tarbiyalashda nimalardan foydalaniladi?

A) O'z-o'zini ishontirish metodidan.

B) O'z-o'ziga baho berish, o'z-o'zini kuzatish, o'z-o'zini anglash, o'z-o'zini ishontirishdan.

C) His-tuyg'ularni tarbiyalashdan.

D) O'z-o'zini kuzatish metodidan.

237. Maxsus seminarlar qanday xususiyatlarni mujassamlantiradi?

A) Talabalarni mustaqil ishining o'ziga xos xususiyatlari bilan tanishtirish.

B) Nazariy qoidalarni mustahkamlash.

C) Kursni chuqur o'rganish.

D) Leksiya mavzulariga aloqador bo'lmaydi va biror fanning dasturi mazmuniga kirmaydi.

238. Qaysi texnologiyalarda talabalarda aqliy faoliyat usullarini shakllantirish funksiyasi yetakchi o'rin egallaydi?

A) Didaktik o'yin texnologiyalarida.

B) Muammoli ta'lim texnologiyalarida.

C) Modulli ta'lim texnologiyalarida.

D) Loyihalash texnologiyalarida.

239. Faol metodlar guruhiga kiruvchi metodlarni toping.

A) Og'zaki, ko'rgazmali, amaliy.

B) Muammoli izlanish, suhbat.

C) Muammoli izlanish, mantiqiy, mustaqil ishlash.

D) Hamma javoblar to'g'ri.

240. Pedagogning qaysi jihatini sahnadagi aktorlar faoliyatiga o'xshatish mumkin?

A) Xatti-harakati, mashg'ulot olib borish jarayonini.

B) Estetik his-tuyg'ularini.

C) Muloqot, bilimini.

D) Hamma javoblar to'g'ri.

241. Kommunikativ qobiliyatning ta'rifi to'g'ri berilgan qatorni aniqlang.

A) Kasbiy hushyorlik, emotsiya, pedagogik intuitsiya.

B) Kishilarni o'ziga ishontira olish, muloqotga tez kirisha olish, ochiqlik, ya'ni muloqot ehtiyoji.

C) Harakatchan, tashabbuskor bo'lish.

D) O'zini o'zi boshqara olish.

242. Iqtidorli talabalarni maqsadli tayyorlash yo'llarini toping.

A) Kengaytirilgan o'quv reja bo'yicha o'qitish va qo'shimcha malaka.

B) Maqsadli dastur bo'yicha yakka tartibda o'qitish.

C) Chuqurlashtirilgan dastur bo'yicha yakka tartibda o'qitish.

D) Barcha javoblar to'g'ri.

243. Shaxsning barkamolligini ta'minlovchi manbalarni toping.

- A) Xalqimizning ma'naviyat, axloq-odob va ma'rifat bilan bog'liq qadriyatlari.
- B) Xalqimizning huquqiy va ma'naviy qadriyatlari.
- C) Xalqimizning ijtimoiy, huquqiy, diniy qadriyatlari.
- D) Xalqimizning ma'naviy va umuminsoniy qadriyatlari.

244. Oraliq nazoratning vazifalarini toping.

- 1. Bitta mavzu bo'yicha bilim, ko'nikma va malakalarni aniqlash.
 - 2. Bo'lim bo'yicha nazariy bilimlarni baholash.
 - 3. Amaliy mashg'ulotlarda ko'nikma va malakalarni aniqlash.
 - 4. Bo'lim bo'yicha talabaning muayyan savol yoki muammoni yechish mahorati va qobiliyatini aniqlash.
- A) 1, 2.
 - B) 1, 3.
 - C) 2, 4.
 - D) 1, 4.

245. Namunaviy o'quv dasturi mazmuniga qo'yiladigan talablarni toping.

- A) Fan, texnika, texnologiyalarning so'nggi yutuqlarini aks ettirishi.
- B) Umumiy o'rta ta'lim turlari o'rtasidagi uzviylik va izchillikni amalga oshirishi.
- C) Oddiydan murakkabga, xususiyydan umumiyga o'tish.
- D) Barcha javoblar to'g'ri.

246. Namunaviy dastur etaloni qayerda saqlanadi?

- A) Vazirlikning tegishli boshqarmasida.
- B) Oliy o'quv yurtida.
- C) Dekanatda.

247. Reyting tizimining vazifalaridan birini toping.

- A) Talaba bilimini haqqoniy, aniq va adolatli baholash hamda natijalarini tahlil qilish.
- B) Talaba bilimini muntazam nazorat qilish.
- C) O'qitish samaradorligini aniqlash.
- D) To'g'ri javob berilmagan.

248. Pedagogik jarayonning subyektlari — ...

- A) O'qituvchilar, tarbiyachilar, pedagogik kollektiv.
- B) O'qituvchilar va talabalar.

- C) Oila, maktab va jamoatchilik.
- D) Sinf kollektivi va alohida talaba.

249. Pedagogik jarayonning obyekti — ...

- A) Pedagogik kollektiv, o'qituvchi, maktab ma'muriyati.
- B) O'qituvchilar, tarbiyachilar, ota-onalar.
- C) Talabalar guruhi va alohida talaba.
- D) Oila, maktab, jamoatchilik.

250. Pedagogik jarayonning harakat vositasini toping.

- A) Pedagogik faoliyat.
- B) Pedagogik o'zaro ta'sir.
- C) Pedagogik vaziyat.
- D) Pedagogik hodisa.

251. Darslikning tarkibiy qismlari to'g'ri ko'rsatilgan qatorni belgilang.

- A) Asosiy.
- B) Qo'shimcha.
- C) Matn va matndan tashqari qismlar.
- D) Asosiy, qo'shimcha, ilova.

252. O'z pedagogik layoqati va pedagogik faoliyatini o'rganish va tahlil qilish o'qituvchi faoliyatida qanday o'zgarishlarga olib keladi?

- A) Malakasini oshirishga.
- B) Pedagogik salohiyatga.
- C) Kasbiy faoliyatida ijobiy o'zgarishlar bo'lishiga, kasbdoshlari tomonidan tan olinishiga, pedagogik mahoratining ortishiga.
- D) Kasbiy yetuklikka.

253. Joriy nazorat odatda qaysi mashg'ulotlarda amalga oshiriladi?

- A) Ma'ruza, amaliy va laboratoriya mashg'uloti, seminarda.
- B) Amaliy va laboratoriya mashg'uloti, seminarda.
- C) Ma'ruza, mustaqil ta'limda.
- D) Ma'ruza, laboratoriya mashg'ulotida.

254. Ta'lim-tarbiya jarayonida o'qituvchi mahoratini belgilovchi maqsadlar qaysi qatorda to'g'ri ko'rsatilgan?

- A) Ta'limiy, tarbiyaviy, rivojlantiruvchi.
- B) Ilmiy, texnik, psixik.
- C) Texnik, texnologik, ishlab chiqarish.
- D) Yozish, chizish, o'qish, aytish.

255. Ta'lim jarayonida o'qituvchining pedagogik mahoratini namoyon etuvchi asosiy vositalarni ko'rsating.

- A) Ta'lim beruvchi va ta'lim oluvchining o'zaro faoliyati.
- B) Standart va nostandart mashg'ulotlarni o'tkazish.
- C) Talabaning nazariy hamda amaliy faoliyatida erishadigan yutuqlar va ijobiy natijalar.
- D) O'quv materialini nazariy va amaliy o'zlashtirishi.

256. O'qituvchining talabalar bilan ijodiy ishlashdagi tashkilotchiligi nimalarda namoyon bo'ladi?

- A) O'zida qiziqish paydo qilish, erkin holda mashg'ulot o'tish.
- B) O'tkaziladigan tadbirni talabalar bilan birgalikda tanlab, rejasini tuzish, reja asosida guruhlariga bo'linish va topshiriqlar olish, tadbirni tayyorlash, o'tkazish, o'tkazilgan tadbirni tahlil qilish.
- C) Mashg'ulotni rang-barang, yangi uslublarda tashkil etish, mashg'ulotgacha, mashg'ulot vaqtida, mashg'ulotdan keyingi holatni tahlil etish.
- D) Isbotlash, xabar berish, tushuntirish.

257. Darslikni qisman to'ldiruvchi, muayyan fan dasturi bo'yicha tuzilgan va fan asoslarini chuqur o'zlashtirishni ta'minlovchi, ayrim bob va bo'limlarni kengroq yoritishga yoki amaliy mashq va mashg'ulotlarni o'z ichiga oluvchi nashrni belgilang.

- A) O'quv qo'llanma.
- B) Darslik.
- C) Metodik qo'llanma.
- D) O'quv fani.

258. O'qituvchining ta'lim jarayonini maqbullashtirish qobiliyati nimalarda namoyon bo'ladi?

- A) Kam kuch sarflash evaziga o'quvchi va talabalarga ta'lim berib, o'qitish maqsadiga erishishda.
- B) Ta'limning didaktik masalalarini belgilashda fanning abstraktsiya pog'onalaridan to'g'ri foydalanish hisobiga erishishda.

C) Ta'lim amaliyotiga ilmiy asoslangan va tajribada tekshirilgan didaktikaga oid yangiliklar, faol metodlar va shakllarni joriy etishdir.

D) O'quvchi va talabalarning samarali faoliyat ko'rsatishi uchun yangi baza yaratishda.

259. Muammoli mashg'ulotning bosqichlari to'g'ri berilgan javobni aniqlang.

1. Psixologik jihatdan bir-biriga yaqin bo'lgan talabalardan teng sonli kichik guruhlarini shakllantirish. 2. Kichik guruhlariga muammoli savollardan iborat bo'lgan o'quv topshiriqlarini tarqatish va ularni topshiriqning didaktik maqsadi bilan tanishtirish. 3. Talabalarning bilish faoliyatini o'quv muammolarini hal etishga yo'naltirish. 4. Talabalarning muammoli vaziyatlarni hal etish bo'yicha axborotlarini tinglash. 5. Kichik guruhlar o'rtasida o'quv bahsi va munozara o'tkazish. 6. Umumiy xulosa yasash.

A) 1,2,4,6. B) 5,1,2,3,4. C) 1,2,3,4,5,6. D) 1,3,5,6.

260. Komandada o'qitish metodining o'ziga xos xususiyatlarini toping.

A) O'qituvchi yangi mavzuni tushuntiradi, so'ngra talabalarning kichik guruhlardagi mustaqil ishlari tashkil etiladi.

B) Talabalar teng sonli komandalarga ajratiladi, o'quv materialini mustaqil o'rganiladi.

C) O'quv materialini qismlarga ajratiladi, talabalar ikki marta guruhlanadi.

D) 3—5 kishidan iborat kichik guruhlar tashkil etiladi, guruhlar tomonidan o'quv materialining ma'lum qismi o'zlashtirilib, so'ngra yangi mavzu qayta ishlab chiqiladi.

261. O'quv qo'llanmasiga xos xususiyatlarni toping.

A) Fan dasturi asosida yozilgan va fan asoslarini chuqur o'zlashtirishga xizmat qiladi.

B) Darslikni qisman to'ldiradi.

C) Ayrim bob va bo'limlarni keng yoritgan, amaliy mashg'ulotlar va masala yechishga mo'ljallangan.

D) Barcha javoblar to'g'ri.

262. O'quv qo'llanmasining darslikdan farq qiluvchi jihatini toping.

A) Ular o'rtasida farq bo'lmaydi.

B) Darslikning dastlabki nusxasi.

- C) O'quv qo'llanma ma'ruzalar matnidan iborat.
- D) Muayyan mavzularni darslikka nisbatan kengroq yoritadi.

263. Pedagogik jarayonning vazifasi nimalardan iborat?

- A) Bilim, ko'nikma, malaka hosil qilish.
- B) Bilish faoliyatini rivojlantirish.
- C) Bilim berish, tarbiyalash, rivojlantirish.
- D) O'quv fanlari mazmunini o'zlashtirib olish.

264. Yosh o'qituvchi o'zining ish faoliyatida qanday psixologik muammolarga duch keladi?

- A) Yolg'on xushomad qilish, kasbga bo'lgan salbiy munosabat, yoqtirish-yoqtirmaslik.
- B) Ijtimoiy munosabat, guruhdan qo'rqish, talaba va o'qituvchi o'rtasida ziddiyat hosil bo'lishi.
- C) Mensimaslik, buyruq, ayblash, kesatiq.
- D) Do'stlik, hamjihat bo'lib ishlash, xizmatdagi mutanosiblik.

265. Shaxsga yo'naltirilgan ta'limning asosiy tamoyili to'g'ri ko'rsatilgan javobni toping.

- A) O'quv yurtining moddiy-texnik ta'minoti hisobga olinadi.
- B) Ta'lim markaziga o'qituvchi qo'yiladi.
- C) Ta'lim markaziga o'quvchi (talaba) qo'yiladi.
- D) Ta'lim markaziga pedagogik jamoa qo'yiladi.

266. Malaka nima?

- A) Kishining amalda qo'llashi mumkin bo'lgan bilimlari.
- B) Uzoq vaqt davomida takrorlash natijasida paydo bo'ladigan, kishining anglangan ish-harakatlarni bajarish usuli.
- C) Ma'lum ish-harakatning qanday bajarilishini tushunish va bunday harakatlarning bajarilish tartibi bilan tanishish.
- D) Shaxsning bilim va ko'nikmalariga asoslangan holda ma'lum faoliyatni muvaffaqiyatli bajarishga tayyorligi.

267. O'quv materialini tanlashda qaysi tamoyilga rioya qilinadi?

- A) O'quv materialining mukammalligini ta'minlash.
- B) Talabalarga faqat oson mavzularni o'tish.
- C) Osondan boshlash.
- D) O'quv materialini soddadan murakkabga tomon rivojlantirib borish.

268. O'qitish metodlarini tanlash nimalarga bog'liq?

- A) Mashg'ulot mavzusiga.
- B) O'quv materiallarining mantiqiy yo'nalishi, mazmuni va mustaqil ish xarakteriga.
- C) O'qituvchi bilimiga.
- D) Mashg'ulot turi va tipiga.

269. Xarakter (fe'l-atvor) nima?

A) Shaxsning oliy nerv faoliyati bilan bog'liq holda uning hayoti mobaynida shakllanib, o'z-o'ziga va boshqa kishilarga, tevarak-atrofdagi olamga bo'lgan munosabatlarida ifodalangan, o'ziga xos xususiyatlari.

B) Kishining xulq-atvorida, uning xatti-harakatlarida namoyon bo'ladigan tug'ma xususiyatlari.

C) Birorta kasb doirasida ma'lum bir faoliyat turiga maxsus tayyorgarlik va ish tajribalari bilan erishilgan zaruriy bilimlar, ko'nikmalar va malakalar majmuasi.

D) Kishining oliy nerv faoliyati xususiyatlari bilan bog'lanmagan holatda hayot mobaynida shakllanadigan turli psixik xususiyatlari majmuyi.

270. O'qitish jarayonidagi nazoratning rivojlantiruvchi funksiyasini toping.

- A) Xotirani mustahkamlash.
- B) Talabalarda barqaror diqqatni vujudga keltirish.
- C) O'z-o'zini nazorat qilish va baholash.
- D) Hamma javoblar to'g'ri.

271. Loyihalash metodi nima?

A) Didaktik maqsadga erishish uchun muammolarni topish, aniqlash va ularni ishlab chiqish usullari.

B) Ta'lim rejasi.

C) An'anaviy o'qitishga xos bo'lgan ma'lum ish-harakatning qanday bajarilishini tushunish va bunday harakatlarning bajarilish tartibi bilan tanishish.

D) Ta'limda metodika vazifasini bajaradi.

272. Javoblarning qaysi birida o'qituvchining rahbar sifatida jamoani boshqarish yo'llari ko'rsatilgan?

A) Mavqeyiga ko'ra, o'zaro hamkorlikka asoslangan, murosasozlikka asoslangan, barchaning teng kuchli boshqaruviga asoslangan.

B) Yoqtirish-yoqtirmaslik, do'stlik o'zaro, hurmat, salbiy munosabat.

C) Avtoritar, demokratik, liberal.

D) Xabar berish, ma'lumot olish, hikoya qilish, suhbat o'tkazish.

273. Ta'limda proyeksion uskunalar va slaydlarni qo'llash qaysi didaktik tamoyilda o'z ifodasini topgan?

A) Ko'rgazmalilik.

B) Ta'lim va tarbiyaning birligi.

C) Nazariya va amaliyotning birligi.

D) Onglilik va faollik.

274. Og'zaki ta'lim metodlari qaysi javobda ko'rsatilgan?

A) Hikoya, suhbat, ma'ruza.

B) Ma'ruza, trening, suhbat.

C) Hikoya, suhbat, mashq.

D) Ma'ruza, seminar, laboratoriya ishi.

275. O'z-o'zini tarbiyalash metod va usullari qaysi javobda to'g'ri ko'rsatilgan?

A) O'z-o'ziga ko'rsatma berish, o'z-o'zini nazorat qilish, o'z-o'ziga hisobot berish.

B) O'z faoliyatiga o'zi baho berish, muomalada o'zini ko'rsata olish, o'z nutqini to'g'ri tuza olish va boshqalar.

C) O'z-o'zini boshqarish, talaba shaxsini tushunish, o'z-o'zini nazorat qilish, o'z faoliyatiga o'zi baho berish, muomalada o'zini ko'rsata olish, o'z nutqini to'g'ri tuza olish va boshqalar.

D) Ekstensiv, taxminiy, metodologik, kommunikativ, psixologik, hamkorlikdagi ijodkorlik.

276. Didaktika nima?

A) Boshlang'ich sinflarda fanlarni o'qitish metodikasi.

B) Pedagogikaning ta'lim nazariyasi, fanlarni o'qitish va o'qitish bilan bog'liq ta'lim masalalari bilan shug'ullanuvchi bo'limi.

C) Pedagogikaning tarbiya bilan shug'ullanuvchi bir bo'limi.

D) Pedagogikaning bir bo'limi.

277. An'anaviy ta'limning asosiy kamchiligini ko'rsating.

A) Ta'lim faqat darslik va o'quv qo'llanmalarga asoslanadi.

B) Talabanning aqliy, ijodiy, kommutativ bilim olishi yetarlicha ta'minlanmaydi.

C) Zamonaviy ta'lim talablariga butunlay javob bermaydi.

D) Ta'limda o'quvchining maqsadlari inobatga olinmaydi.

278. O'qitish usuli nima?

A) O'qitish metodini amalga oshirish jarayonida o'qituvchi va o'quvchi o'zaro hamkorlikda bajaradigan operatsiya.

B) Pedagogik texnologiyaning tarkibiy qismi bo'lib, uning barcha tarkibiy qismlarini o'zaro bog'lashga xizmat qiladi.

C) O'quvchi va o'qituvchining o'zaro hamkorlikdagi faoliyati mahsuli.

D) Muayyan fanni o'qitishga taalluqli bo'lgan metod, shakl va vositalar majmuyi.

279. Interfaol ma'nosini anglatadi. Nuqtalar o'rniga berilgan javoblardan mosini qo'ying.

A) Guruhlarda ta'lim olish.

B) Kichik guruhlariga ajratish.

C) Bahslashish.

D) Ta'lim olish uchun o'zaro harakat qilish.

280. Dars jarayonida yangi bilim berishda asosiysi nima?

A) Laboratoriya ishi.

B) Yangi mavzu bayoni.

C) Mustaqil ish.

D) Takrorlash.

281. Kadrlar tayyorlash milliy modelining asosiy tarkibiy qismlari qaysi javobda to'g'ri ko'rsatilgan.

A) Shaxs, davlat va jamiyat, uzluksiz ta'lim, fan, ishlab chiqarish.

B) Ta'limning uzluksizligi, fan va ta'lim jarayonlarining aloqalari.

C) Iqtidorli bolalar va iste'dodli yoshlar, fan, ishlab chiqarish.

D) Shaxs, davlat, ta'lim tizimini moliyalash, moddiy texnika ta'minoti.

282. O'zbekiston Respublikasida ta'lim sohasidagi islohotlarning asosiy maqsadi, bu...

A) Ekologiyani yaxshilash.

B) Insonni har tomonlama rivojlantirish va kamol toptirish.

- C) Ilm, fan va madaniyatni yanada rivojlantirish.
- D) Butun dunyodagi ta'lim usullarini bir-biri bilan bog'lash.

283. Layoqat nima?

A) Tasavvurlar yig'indisi bo'lib, ongda shakllanib bo'lmagan, fikr va obrazlarga aylanmagan xususiyat.

B) Kishining xulq-atvorida, uning xatti-harakatlarida namoyon bo'ladigan tug'ma xususiyatlari.

C) Odamning anatomik-fiziologik xususiyati bo'lib, qobiliyatlarning rivojlanishi uchun dastlabki ma'lum shart-sharoitlarni yaratadi.

D) Qobiliyatning shakllanish jarayoniga ta'sir etadi.

284. Oliy ta'lim uchun tayyorlanadigan elektron darslikka qo'yiladigan talablarni toping.

A) Chuqur ilmiy, uslubiy, yuqori sifat va miqdor ko'rsatkichiga ega bo'lishi.

B) Kompyuter texnologiyasiga asoslanishi, mustaqil ta'lim olishga yo'naltirilishi, ilmiy ma'lumotlarning har tomonlama samarali o'zlashtirishga mo'ljallangan bo'lishi.

C) Ayrim mavzularning mazmuni qisqacha yoritilishi, birlamchi bilim olishga qaratilgan bo'lishi, nazariy va amaliy savollar, tayanch atama va iboralardan iborat bo'lishi.

D) Har bir mashg'ulotning maqsadi, mazmuni, amaliy mashg'ulotlar, topshiriqlar va tavsiyalar berilgan bo'lishi.

285. Ko'rgazmalilik tamoyilini amalga oshirishda qanday metodik talablarga rioya qilinishi kerak?

A) Ko'rgazmali qurollarning mashg'ulot o'quv materialiga mos bo'lishi.

B) O'qituvchi ko'rgazmali qurolni qo'llashda ularni talabalar tomonidan idrok etish jarayoniga rahbarlik qilishi.

C) Javoblarning hammasi to'g'ri.

D) Ish usullari, plakatlari, sxemalar, jadvallarning tizimli qo'llanilishi.

286. Berilgan tushunchalarni shakllantirish ketma-ketligi qaysi javobda to'g'ri ifodalangan?

A) Tushuncha—bilim—ko'nikma—malaka.

B) Ko'nikma—bilim—tushuncha—malaka.

- C) Ko'nikma—bilim—malaka—tushuncha.
- D) Malaka—ko'nikma—bilim—tushuncha.

287. O'qitish usullarini tanlash nimalarga bog'liq?

- A) Mashg'ulot mavzusiga.
- B) O'qituvchi bilimiga.
- C) O'quv materiallarining mantiqiy yo'nalishi, mazmuni va mustaqil ish xarakteriga.
- D) Mashg'ulot turi va tipiga.

288. Og'zaki ta'lim metodlari qaysi javobda ko'rsatilgan?

- A) Hikoya, suhbat, ma'ruza.
- B) Ma'ruza, seminar, laboratoriya ishi.
- C) Ma'ruza, trening, suhbat.
- D) Hikoya, suhbat, mashq.

289. «Inson kamolotida uch narsa — irsiyat, muhit, tarbiya muhim rol o'ynaydi» degan fikr muallifi kim?

- A) Forobiy.
- B) Yusuf Xos Hojib.
- C) Ibn Sino.
- D) Beruniy.

290. O'qituvchi va o'quvchi muloqotini bog'lovchi asosiy vosita?

- A) So'z.
- B) Deklamatsiya.
- C) Dialog.
- D) Nutq.

291. Didaktik tamoyillar deganda nimani tushunasiz?

- A) Pedagogik texnologiyalarni ta'limda qo'llash qoidalari.
- B) O'qituvchi rioya qiladigan metodik tizim.
- C) Ta'limda o'quv materialini tanlash va uni o'rganishda asoslaniladigan boshlang'ich asosiy qonun-qoidalar.
- D) Talabalar uchun yo'l-yo'riqlar, kasbiy faoliyatni amalga oshirish uchun nazariy bilimlar tizimi.

292. Quyidagi tushunchalarning soddadan murakkabga tomon borishi qaysi javobda to'g'ri ko'rsatilgan?

- A) Usul → metod → metodika → metodologiya → texnologiya.

B) Metod → metodika → usul → metodologiya → texnologiya.

C) Texnologiya metodologiya → usul → metod → metodika.

D) Metodika metodologiya → metod → texnologiya → usul.

293. Tushunish real borliqdagi

A) Ob'ektlarni o'rganishdir.

B) Ta'lim maqsadlarini amalga oshirishdir.

C) Ob'ektiv jarayon va faoliyatlarni inson ongida to'g'ri va to'la ifodalanishidir.

D) Ob'ektlarning o'zaro bog'liqligini talqin etishdir.

294. Oliy o'quv yurtlarida olib boriladigan ma'naviy-ma'rifiy ishlarining shakllarini toping.

A) Sport musobaqasi, festivallar, olimpiada, ko'rik tanlovlar.

B) Teatr, muzey, ko'rgazmalarga sayohat.

C) Madaniy-ma'rifiy tadbirlar.

D) Barcha javoblar to'g'ri.

295. Islom ta'limotiga ko'ra insonning ma'naviy-ruhiy kamolotga erishishi qanday bosqichlardan iborat?

A) Ta'lim, tarbiya.

B) Tarbiya, ma'rifat va shariat.

C) Qobiliyat, ta'lim va tariqat.

D) Shariat, tariqat, ma'rifat va haqiqat.

296. Ma'ruza, mustaqil ishlar, maslahatlar, ko'rsatma berish, idrok etish, kuzatish metodlari o'qitish va o'rganish metodlari guruhining qaysi biriga taalluqli?

A) Malaka va ko'nikmalarni hosil qilish, bilimlarni tatbiq qilish metodlari guruhiga.

B) Bilimlarni berish, idrok etish va o'zlashtirish, e'tiqodni shakllantirishni ta'minlovchi metodlar guruhiga.

C) Bilimlarni tatbiq etish va mustahkamlash, malaka va ko'nikmalarni hosil qilish metodlari guruhiga.

D) E'tiqodlarni shakllantirish, kasbiy tayyorgarlikni aniqlash metodlari guruhiga.

297. Kichik guruhlarda o'qitish usullarining o'ziga xos xususiyatlarini toping.

A) O'qituvchi yangi mavzuni tushuntiradi, so'ngra o'quvchilarning kichik guruhlardagi mustaqil ishlari tashkil etiladi.

B) O'quvchilar teng sonli komandalarga ajratiladi, o'quv materiali mustaqil o'rganiladi.

C) O'quv materiali qismlarga ajratiladi, o'quvchilar ikki marta guruhlanadi.

D) 3—5 kishidan iborat kichik guruhlar tashkil etiladi, guruhlar tomonidan o'quv materialining ma'lum qismi o'zlashtirilib, so'ngra yangi mavzu qayta ishlab chiqiladi.

298. Ta'lim va tarbiyani amalga oshirish vositalari qaysi javobda ko'rsatilgan?

A) Xususiyatlarini inobatga olish.

B) Davlat standarti, o'quv reja, dastur.

C) Nutq yordamida.

D) O'quvchining ijodiy yondashuvi, didaktik malaka, tashkilotchilik, konstruktiv texnikalar orqali.

299. Liberal shakl — bu ...

A) O'qituvchining qattiqqo'lligi, o'quvchilar his-tuyg'usini, ehtiyojlarini inobatga olmasligi.

B) O'qituvchi tashabbuskor bo'ladi, o'quvchilarning his-tuyg'ulari, ehtiyojlari inobatga olinadi.

C) O'qituvchi tashabbuskor bo'ladi, o'quvchilarning his-tuyg'ulari, ehtiyojlari inobatga olinmaydi.

D) O'qituvchi tashabbuskor bo'lmaydi va his-tuyg'ular, ehtiyojlar inobatga olinmaydi.

300. O'qituvchi bilan o'quvchilar dars jarayonida qanday munosabatda bo'lishi kerak?

A) Hamkorlik va ishonch bo'lishi.

B) Do'stona muloqot bo'lishi.

C) Bir-biriga e'tiborsiz bo'lishi.

D) O'zaro oshkora munosabatda bo'lishi.

301. Pedagog o'zining qaysi tomonlarini boshqarishni o'rganishi kerak?

A) Diqqat va muskullarini.

- B) Ruhiyatini, mahoratini.
- C) Oyoq-qo'llarini.
- D) Barcha javoblar to'g'ri.

302. Berilgan javoblardan avtoritar shaklga tegishlisini aniqlang.

- A) O'quvchilarga ishonch bildiradi, shaxs sifatida ularni hurmat qiladi, ammo talabchanlikni susaytiradi.
- B) O'qituvchi o'quvchilarni o'z holiga tashlab qo'yadi, sinfni o'qituvchi emas, o'quvchilar o'z istaganlaricha boshqaradilar.
- C) O'qituvchi o'quvchilarni qattiqqo'llik bilan, ularga mustaqillik bermasdan boshqaradi.
- D) Hamma javoblar to'g'ri.

303. O'qituvchi bilan o'quvchilar muloqotidagi fikr almashish bilan bog'liq bo'lgan uslublarni belgilang.

- A) Ishontirish, ta'sir qilish; taqlid qilish.
- B) Ta'limiy, tarbiyaviy va rivojlantiruvchi.
- C) Joriy etish, nazorat qilish va baholash.
- D) Faoliyat turi, pedagogik jarayon, o'yin uslubiyoti.

304. Ta'lim va tarbiya jarayonida pedagogik ta'sir ko'rsatishning asosiy usullari ko'rsatilgan javobni toping.

- A) Talab, rag'batlantirish va jazolash, jamoatchilik fikri.
- B) Diqqat, xotira, fikrlashni va bilish qobiliyatlarini rivojlantirish.
- C) O'quvchining muayyan xislatlari, xarakter xususiyatlarini bilish; ishonitirish.
- D) Texnik fikrlash, mimika va pantomimika.

305. An'anaviy ta'limning maqsadi nimadan iborat?

- A) O'quvchini faollashtirish.
- B) Intizomli qilib tarbiyalash.
- C) O'quvchida kasb mahoratini shakllantirish.
- D) Kitob bilan ishlashga o'rgatish.

306. Qaysi javobda seminar mashg'uloti to'g'ri ko'rsatilgan?

- A) O'quv ishlarining asosiy shakli va metodi.
- B) O'quv ishlarining asosiy yuklamasi bajariluvchi markaziy qismi.

C) O'quvchilarning mavzuga oid muhim masalalarni chuqur o'rganish yuzasidan mustaqil ishlashini, keyinchalik ularni jamoa bo'lib muhokama qilishni tashkil etish.

D) Bevosita o'qituvchining rahbarligida muayyan o'quvchilar guruhi bilan olib boriladigan ta'lim mashg'uloti.

307. Muammoli ta'lim metodining ta'rifi qaysi javobda keltirilgan?

A) O'qituvchi o'quvchilarning bilimiga tayanib, yangi materialni bayon qilishi.

B) Biror sohada yangi yutuqlarni tushuntirish.

C) O'quvchilarni biron obyekt bilan tanishtirish, so'ngra uni tarkibiy qismlarga bo'lib o'rganish.

D) Ilmiy bilish jarayonining obyektiv qarama-qarshiliklarini ochish va ularni hal qilish, fikrlashga o'rgatish va bilimlarni ijodiy o'zlashtirishga qaratilgan ta'lim metodi.

308. Metod tushunchasi nimani ifodalaydi?

A) Ta'lim berish usullari va shakllari.

B) Tadqiq qilish yoki bilish yo'li.

C) Pedagogika qonuniyatlarining ta'limda ifodalanishi.

D) Talabalarga bilim berish va baholash jarayoni.

309. Pedagogik tizimga berilgan tavsiflarning qaysi birini asosiy deb hisoblaysiz?

A) Axborotga ega bo'lish.

B) Turli komponentlar borligi.

C) Boshqaruv.

D) Elementlar o'rtasidagi o'zaro bog'liqlik.

310. Ta'lim texnologiyasi qanday elementlar to'plamidan iborat?

A) Ta'lim metodlari, shakllari, vositalari, ta'lim mazmuni, ta'lim maqsadlari va natijalari.

B) Ta'lim mazmuni, ta'lim maqsadlari va natijalari, ta'lim beruvchi, tahsil oluvchi.

C) Ta'lim beruvchi, tahsil oluvchi, ta'lim maqsadlari va natijalari, ta'lim mazmuni, ta'lim metodlari, shakllari, vositalari va baholash.

D) Ta'lim mazmuni, o'tkazish joyi, ta'lim maqsadlari va natijalari, didaktik materiallar, ta'lim beruvchi, tahsil oluvchi.

311. Muloqot nima?

- A) Shaxsning muhim ehtiyoji.
- B) Kishi turmush tarzining faoliyatdan kam bo'lmagan bir tomoni.
- C) Kishining boshqa odamlar bilan o'zaro munosabatda bo'lish shakli.
- D) Ikki yoki undan ortiq kishilarning axborot almashishdagi o'zaro ta'siri.

312. Shaxslararo munosabatlar nima?

- A) Odamlar o'rtasidagi faoliyatda va guruhlardagi muloqotda yuzaga keladigan munosabatlar.
- B) Rahbarlar va xodimlar o'rtasidagi munosabatlar.
- C) Tarbiyachi va tarbiyalanuvchilar o'rtasidagi munosabatlar.
- D) Faoliyat jarayonida odamlar o'rtasidagi dialog.

313. Pedagogik mahorat fanining vazifasi nimadan iborat?

- A) Tarbiyaning mohiyatini va shaxsni har tomonlama taraqqiy ettirishda tarbiyaning rolini ochib berish, tarbiyaning maqsadi, mazmuni, usullari, uni tashkil etishda shakllar o'rtasidagi bog'lanishlarni ko'rsatish.
- B) Tarbiyaviy ishlarni shakllantirish.
- C) O'quvchilarning axloqiy tarbiyasi bilan shug'ullanish.
- D) O'quvchilarni bilimli qilib tarbiyalash.

314. Pedagogik nazokat me'yoriga qaysilar kiradi?

- A) O'qituvchining tashqi qiyofasi.
- B) Ixtisoslik sohasidagi burchi, pedagogik adolat, ixtisoslikka doir vijdon, izzat-nafs, pedagogik oriyat.
- C) Ixtisosga doir vijdon.
- D) To'g'ri javob ko'rsatilmagan.

315. O'qituvchilarning xarakteri, individual xususiyatiga qarab toifalarga ajratish qaysi javobda to'g'ri ko'rsatilgan?

- A) Tashabbuskor va tashabbusiz o'qituvchilar.
- B) Ishga befarq qarovchi o'qituvchilar.
- C) Xushmuomala va tashabbuskor o'qituvchilar.

D) Tashabbuskor, ijodkor o'qituvchilar, tashabbussiz, o'z fikriga ega bo'lmagan o'qituvchilar, hamma ishga befarq qarovchi o'qituvchilar.

316. Pedagogik vaziyatni mohirlik bilan boshqarish – bu ...

- A) Pedagogik texnika.
- B) Pedagogik vaziyat.
- C) Pedagogik mahorat.
- D) Pedagogik vazifa.

317. Bo'lajak o'qituvchining pedagogik faoliyatga tayyorlanishida o'z ustida ishlashining maqsadini toping.

A) O'quv dasturlarini egallashda yuksak professional saviyada ta'lim berishni ta'minlash, pedagogik nazokatga rioya qilish, bolaning obro'sini hurmat qilish, o'z ko'nikmasi va professional mahoratini takomillashtirish.

B) Axborot berish, rivojlantirish, ta'sir etish, bilimga munosabatni shakllantirish, harakatga intilishni uyg'otish.

C) O'z-o'ziga ko'rsatma berish, o'z-o'zini nazorat qilish, o'z-o'ziga hisobot berish, o'z-o'zini ishontirish, o'z-o'zini majbur etish, o'z-o'ziga buyruq berish.

D) Ekstensiv, taxminiy, metodologik, kommunikativ, psixologik hamkorlikdagi ijodkorlik.

318. Qaysi texnologiyalarda talabalarda aqliy faoliyat usullarini shakllantirish funksiyasi yetakchi o'rin egallaydi?

- A) Didaktik o'yin texnologiyalarida.
- B) Muammoli ta'lim texnologiyalarida.
- C) Modulli ta'lim texnologiyalarida.
- D) Loyihalash texnologiyalarida.

319. Faol metodlar guruhiga kiruvchi metodlarni toping.

- A) Og'zaki, ko'rgazmali, amaliy.
- B) Muammoli izlanish, suhbat.
- C) Muammoli izlanish, mustaqil ishlash.
- D) Hamma javoblar to'g'ri.

320. Muammoli metodlar guruhiga kiruvchi metodlarni toping.

- A) Muammoli izlanish xarakteridagi suhbat.
- B) Muammoli hikoya.
- C) Muammoli amaliy ish.
- D) Hamma javoblar to'g'ri.

321. Talabalarining bo'sh vaqtini mazmunli tashkil etish shakllarini toping.

- A) Ijtimoiy-foydali mehnat.
- B) Sport, sog'lomlashtirish ishlari.
- C) Turli yo'nalishlarda to'garaklar tashkil etish.
- D) Hamma javoblar to'g'ri.

322. Shaxsning barkamolligini ta'minlovchi manbalarni toping.

- A) Xalqimizning ma'naviyat, axloq-odob va ma'rifat bilan bog'liq qadriyatlari.
- B) Xalqimizning huquqiy va ma'naviy qadriyatlari.
- C) Xalqimizning ijtimoiy, huquqiy, diniy qadriyatlari.
- D) Xalqimizning ma'naviy va umuminsoniy qadriyatlari.

323. Reyting tizimining vazifalaridan birini toping.

- A) Talaba bilimini haqqoniy, aniq va adolatli baholash hamda natijalarini tahlil qilish.
- B) Talaba bilimini muntazam nazorat qilish.
- C) O'qitish samaradorligini aniqlash.
- D) To'g'ri javob berilmagan.

324. Pedagogik jarayonning subyektlari.

- A) O'qituvchilar, tarbiyachilar, pedagogik jamoa.
- B) O'qituvchilar va talabalar.
- C) Oila, maktab va jamoatchilik.
- D) Sinf kollektivi va alohida talaba.

325. Pedagogik jarayonning obyekti to'g'ri ko'rsatilgan javobni toping.

- A) Pedagogik kollektiv, o'qituvchi, maktab ma'muriyati.
- B) O'qituvchilar, tarbiyachilar, ota-onalar.
- C) Talabalar guruhi va alohida talaba.
- D) Oila, maktab, jamoatchilik.

326. Pedagogik jarayonning harakat vositasi qaysi javobda to'g'ri ko'rsatilgan.

- A) Pedagogik faoliyat.
- B) Pedagogik o'zaro ta'sir.
- C) Pedagogik vaziyat.
- D) Pedagogik hodisa.

327. Shaxsni har taraflama rivojlantirishning tarkibiy qismlari?

- A) Aqliy, axloqiy, jismoniy, mehnat va estetik tarbiya.
- B) O'qitish, tarbiyalash, o'z-o'zini tarbiyalash.
- C) Bilim berish va o'quv-bilish faoliyati.
- D) Iqtisodiy, ekologik, huquqiy tarbiya.

328. Joriy nazorat odatda qaysi mashg'ulotlarda amalga oshiriladi.

- A) Ma'ruza, amaliy va laboratoriya mashg'uloti, seminarda.
- B) Amaliy va laboratoriya mashg'uloti, seminarda.
- C) Ma'ruza, mustaqil ta'limda.
- D) Ma'ruza, mustaqil ta'lim, individual mashg'ulot.

329. Ta'lim jarayonida o'qituvchining pedagogik mahoratini namoyon etuvchi asosiy vositalar?

- A) Ta'lim beruvchi va ta'lim oluvchining o'zaro faoliyati.
- B) Standart va nostandart mashg'ulotlarni o'tkazish.
- C) Talabanning nazariy hamda amaliy faoliyatda erishadigan yutuqlari va ijobiy natijalar.
- D) O'quv materialini nazariy va amaliy o'zlashtirishi.

330. O'qituvchining ta'lim jarayonini maqbullashtirish qobiylati nimalarda namoyon bo'ladi?

- A) Kam kuch sarfi evaziga o'quvchi va talabalarga ta'lim berib, o'qitish maqsadiga erishishida.
- B) Ta'limning didaktik masalalarini belgilashda fanning abstraktsiya pog'onalaridan to'g'ri foydalanishida.
- C) Ta'lim amaliyotiga ilmiy asoslangan va tajribada tekshirilgan didaktikaga oid yangiliklar, faol metodlar va shakllarni joriy etishida.
- D) O'qituvchi va talabalarining samarali faoliyat ko'rsatishi uchun yangi baza yaratishda.

331. Pedagogik faoliyatda mehnat malakasi deb nimaga aytiladi?

- A) Bir xil tarzda ishchi yoki uning tanasi, oyog'i, qo'li, barmoqlari bilan predmetni ko'chirish yoki ushlash jarayoni.
- B) Bitta yoki bir nechta inson harakat organlarining tanaffussiz ish bajarishi.
- C) Egallagan bilimlarini hayotiy va amaliy faoliyatida qo'llay bilishi.

D) Kam vaqt va mehnat sarf qilgan holda xatosiz, nazoratsiz operatsiyalarning bajarilishi.

332. Laboratoriya-amaliy ishlarning asosiy maqsadi nimalardan iborat?

- A) Talabalarning mustaqil ish bajarishlari.
- B) Tajribalar o'tkazishlari.
- C) Ilmiy metodologiya bilan tanishishlari.
- D) A va B javoblar to'g'ri.

333. Laboratoriya mashg'ulotlarining asosiy maqsadi nimalardan iborat?

- A) Adabiyotlar bilan ishlashga o'rgatish.
- B) Ilmiy tafakkurni rivojlantirish va tajriba uslubiga o'rgatish.
- C) Belgilangan ilmiy bilimlarni egallash.
- D) Barcha javoblar to'g'ri.

334. Mustaqil tadqiqot ishlari nimalarni ko'zda tutadi?

- A) Tadqiqot muammosini ko'ra bilish va uni shakllantirish.
- B) Farazlarni ajratish.
- C) Muammoni hal qilish rejasini ishlab chiqish va uni hal etish.
- D) Barcha javoblar to'g'ri.

335. Ijodiy-tadqiqot mustaqil ishlari qanday xususiyatga ega?

- A) Vazifalar muammoli sharoitni yuzaga keltiruvchi shartlarga ega.
- B) Tayyor namuna berilmaydi, izlanuvchan xarakterga ega.
- C) Tayyor namuna asosida ishlanadi.
- D) A va B javoblar to'g'ri.

336. Namuna bo'yicha mustaqil ishlarning xususiyatlarini ko'rsating.

- A) Mavzuni egallashga yordam beradi.
- B) Ilmiy metodologiya bilan tanishadilar.
- C) Ijodiy faollikni rivojlantirmaydi.
- D) A va C javoblar to'g'ri.

337. Shaxsga ta'rif berilgan qatorni ko'rsating.

- A) Ma'lum bir faoliyat bilan shug'ullanuvchi, aniq ijtimoiy guruhning namoyandasi.
- B) Atrof-olamga bo'lgan o'z munosabatini anglovchi inson.

Pedagogika nazariyasi va tarixidan test savollarining javobi

1 — C	42 — D	83 — B	124 — B
2 — B	43 — A	84 — B	125 — B
3 — B	44 — A	85 — A	126 — C
4 — A	45 — A	86 — B	127 — A
5 — C	46 — A	87 — A	128 — C
6 — B	47 — D	88 — B	129 — C
7 — C	48 — A	89 — D	130 — A
8 — A	49 — A	90 — D	131 — A
9 — A	50 — D	91 — B	132 — C
10 — B	51 — A	92 — C	133 — D
11 — A	52 — A	93 — B	134 — A
12 — A	53 — B	94 — B	135 — C
13 — C	54 — A	95 — B	136 — A
14 — A	55 — D	96 — C	137 — C
15 — A	56 — B	97 — A	138 — C
16 — A	57 — A	98 — A	139 — D
17 — C	58 — A	99 — A	140 — B
18 — A	59 — A	100 — B	141 — D
19 — A	60 — A	101 — B	142 — C
20 — B	61 — A	102 — A	143 — B
21 — A	62 — A	103 — A	144 — C
22 — D	63 — B	104 — A	145 — C
23 — B	64 — B	105 — C	146 — A
24 — B	65 — B	106 — B	147 — C
25 — D	66 — A	107 — B	148 — B
26 — D	67 — B	108 — B	149 — B
27 — B	68 — B	109 — A	150 — A
28 — A	69 — B	110 — A	151 — C
29 — A	70 — B	111 — A	152 — A
30 — D	71 — B	112 — B	153 — A
31 — A	72 — D	113 — B	154 — A
32 — A	73 — A	114 — B	155 — C
33 — A	74 — A	115 — D	156 — A
34 — B	75 — A	116 — A	157 — D
35 — A	76 — A	117 — A	158 — B
36 — A	77 — C	118 — D	159 — C
37 — A	78 — B	119 — B	160 — C
38 — D	79 — B	120 — B	161 — D
39 — B	80 — B	121 — B	162 — C
40 — A	81 — B	122 — B	163 — B
41 — C	82 — B	123 — D	164 — A

165 - D	209 - B	253 - A	297 - B
166 - B	210 - B	254 - A	298 - A
167 - D	211 - D	255 - C	299 - D
168 - B	212 - D	256 - B	300 - D
169 - A	213 - A	257 - A	301 - B
170 - D	214 - B	258 - A	302 - A
171 - D	215 - B	259 - C	303 - C
172 - A	216 - A	260 - B	304 - A
173 - A	217 - A	261 - D	305 - A
174 - B	218 - C	262 - D	306 - C
175 - A	219 - C	263 - C	307 - C
176 - B	220 - D	264 - B	308 - A
177 - A	221 - D	265 - C	309 - B
178 - C	222 - A	266 - B	310 - D
179 - B	223 - A	267 - D	311 - C
180 - C	224 - A	268 - B	312 - A
181 - B	225 - D	269 - D	313 - D
182 - A	226 - A	270 - D	314 - B
183 - A	227 - B	271 - A	315 - D
184 - C	228 - B	272 - C	316 - C
185 - D	229 - A	273 - A	317 - A
186 - A	230 - A	274 - A	318 - A
187 - B	231 - A	275 - C	319 - B
188 - C	232 - A	276 - C	320 - C
189 - D	233 - A	277 - B	321 - D
190 - D	234 - A	278 - A	322 - D
191 - C	235 - D	279 - D	323 - A
192 - D	236 - D	280 - B	324 - A
193 - A	237 - B	281 - A	325 - A
194 - B	238 - C	282 - C	326 - C
195 - A	239 - A	283 - D	327 - A
196 - D	240 - B	284 - B	328 - A
197 - D	241 - D	285 - D	329 - B
198 - A	242 - A	286 - A	330 - C
199 - D	243 - C	287 - D	331 - A
200 - C	244 - D	288 - B	332 - A
201 - C	245 - A	289 - D	333 - A
202 - A	246 - A	290 - A	334 - B
203 - B	247 - A	291 - D	335 - B
204 - B	248 - C	292 - A	336 - C
205 - A	249 - C	293 - D	337 - C
206 - C	250 - C	294 - D	
207 - B	251 - C	295 - D	
208 - A	252 - B	296 - C	

MUNDARIJA

Kirish	3
<i>I bo'lim.</i> Ditaktika — o'qitish va ta'lim nazariyasi sifatida	4
<i>II bo'lim.</i> Metodologiya va o'qitishning zamonaviy konsepsiyalari	9
<i>III bo'lim.</i> O'quv-tarbiya jarayonini takomillashtirish. Kichik yoshdagi o'quvchilarni faol o'qitish texnologiyasi	20
<i>IV bo'lim.</i> Boshlang'ich ta'limning qonuniyatlari va tamoyillari	25
<i>V bo'lim.</i> Boshlang'ich ta'lim va ta'lim mazmunini yangilash	29
<i>VI bo'lim.</i> Kichik yoshdagi maktab o'quvchilarini o'qitishni tashkil etish shakllarining samaradorligini oshirish	32
<i>VII bo'lim.</i> Boshlang'ich maktabda og'zaki, ko'rgazmali, amaliy, muammoli-izlashga oid o'qitish metodlarining tavsifi	36
<i>VIII bo'lim.</i> Kichik yoshdagi o'quvchilarning bilim, ko'nikma va malakalarini hisobga olish hamda nazorat qilish metodlari	40
 Pedagogik vaziyatlar	 42
 Pedagogika nazariyasi va tarixi fanidan talabalar uchun test savollari	 75
 Pedagogika nazariyasi va tarixidan test savollarining javobi	 141

74.202
R30

Rahmonqulova, N. X.

Pedagogika nazariyasi va tarixi (trening, test va nazorat mashg'ulotlari) fanidan o'quv qo'llanma / N. X. Rahmonqulova, K. O. Matnazarova. - T.: O'qituvchi, 2010. - 144 b.

I. Matnazarova, K. O.

ББК 74.202

NARGIZA HOJIAKBAROVNA RAHMONQULOVA,
KAROMAT OTABOYEVNA MATNAZAROVA

**PEDAGOGIKA NAZARIYASI VA TARIXI
(TRENING, TEST VA NAZORAT MASHG'ULOTLARI)**

**Pedagogik yo'nalishdagi o'liy o'quv yurtlari o'qituvchilari va
talabalari uchun o'quv qo'llanma**

*„O'qituvchi“ nashriyot-matbaa ijodiy uyi
Toshkent— 2010*

Muharrir *G. Nasriddinova*
Badiiy muharrir *Sh. Xo'jayev*
Texn. muharrir *T. Greshnikova*
Komp. sahifalovchi *M. Sagdullayeva*
Musahhih *M. Ibrohimova*

Original-maketdan bosishga ruxsat etildi 25.12.2009. Bichimi 60x90¹/₁₆,
Kegli 11 shponli. Tayms garnituras. Ofset bosma usulida bosildi.
Shartli b.t. 9,0. Nashr t. 8,78. 1000 nusxada bosildi. Buyurtma № 138

O'zbekiston Matbuot va axborot agentligining „O'qituvchi“
nashriyot-matbaa ijodiy uyi. Toshkent—129, Navoiy ko'chasi,
30-uy// Yunusobod dahasi, Murodov ko'chasi, 1-uy.

Shartnoma № 12—104—09.

© „O'qituvchi“ NMIU
100206, Toshkent sh., Murodov ko'chasi, 1.
Tel.: (+99871) 224-04-12
E-mail: info@oqituvchi.uz
Web-site: www.oqituvchi.uz

ISBN 978-9943-02-271-3

9 789943 022713